

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Första kammaren.

Nr 19.

Tisdagen den 25 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 277, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister;

nr 281, angående utbyggande av skolhemmet Hammargården i Stockholms län m. m.;

nr 282, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1943/44; samt

nr 283, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Justerades protokollen för den 19 och den 21 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Åberopande närslutna läkarintyg från dr Wolke får jag vördsamt hemställa om ledighet från riksdagsgörömlen under tiden 22 maj—25 juni 1943.

Kalmar, Centrallasarettet den 24 maj 1943.

Karl Magnusson,

ledamot av riksdagens första kammare

Härmed intygas, att ledamoten av riksdagens första kammare *K. E. Magnusson* från Kalmar sedan den 22 maj 1943 är intagen på Kalmar lasarett för röntgenologisk behandling utav en allmän lymfkörtelsjukdom s. k. retikel-cellsarkom och att han på grund av denna sjukdom och dess behandling är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet under minst en månad.

Kalmar den 24 maj 1943.

K. Wolke.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 222, till Konungen i anledning av väckt motion om pension åt förre kontorskrivaren G. A. Lindahl.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet;

Första kammarens protokoll 1943. Nr 19.

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande av dispensärverksamhet;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens sakrevision;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte vissa i ämnet väckta motioner;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till tekniska läroverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1943/44 till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till nybyggnad för högre allmänna läroverket i Haparanda m. m.;

nr 233, i anledning av väckta motioner angående lektorn G. Montelins placering i löneklass; samt

nr 234, i anledning av väckt motion om vissa dövstumprästers löneförhållanden.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående förbud mot offentliga nöjeställningar m. m. på vissa kyrkliga högtidsdagar;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.; samt

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 kap. 45 § strafflagen.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 428, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående vidtagande av åtgärder för en effektiviserad yrkesvägledning för ungdom.

Herr **andre vice talmannen**: Herr talman! Jag hemställer, att första kammaren, som den 22 innevarande månad bifallit sitt första tillfälliga utskotts i dess utlåtande nr 10 gjorda hemställan, vilken överensstämmer med andra kammarens enligt det nyss upplästa protokollsutdraget fattade beslut, måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 429, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående åstad-

kommande av bättre vägledning för den studerande ungdomen vid dess val av levnadsbana, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 432, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om utredning angående åtgärder för införande av deltidstjänst.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Även i denna fråga har första kammaren redan fattat beslut. Vid behandling sistlidna lördag av sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 har nämligen första kammaren bifallit en hemställan, som överensstämmer med andra kammarens nu delgivna beslut. Med hänsyn härtill hemställer jag, att kammaren måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 243, angående anslag till förbättrande av bostadsförhållandena.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 270, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

nr 271, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o, 8:o), 14:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 273, angående anslag till medicinalstyrelsen och statens farmaceutiska laboratorium för budgetåret 1943/44 m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 274, med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 15 december 1939 (nr 856) om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 275, angående vissa byggnadsfrågor m. m. inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 278, angående anslag till skogsstyrelsen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 279, angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:
nr 289, av herr *Aqvist* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m.; och
nr 290, av herr *Sten* m. fl., i samma ämne.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. väckta motionen, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 503) angående upplösning av vissa sammanslutningar m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Carlströms* motion, nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

Föredrogos och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 293, av herrar *Anderberg* och *Ahlkvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;

nr 294, av herr *Eklund* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor; och

nr 295, av herr *Källman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 122—128, bevillningsutskottets betänkanden nr 27—30, bankoutskottets utlåtande nr 55 och memorial nr 56, andra lagutskottets utlåtanden nr 28—31, jordbruksutskottets utlåtande nr 42, andra särskilda utskottets memorial nr 1, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 10 och 11.

På framställning av herr talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa byar i Kopparbergs län, m. m., skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras närmast före bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt undantag från skyldighet att utgiva lagfartsstämpel och skatt för gåva efter vissa lantmåteriförrättningar inom Kopparbergs län.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 277 och 281—283.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 296, av herr *Andersson, Alfred*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.;

nr 297, av herr *Löfvander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.;

nr 298, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.;

nr 299, av herr *Johanson, Karl August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;

nr 300, av herr *Ericsson, Herman*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;

nr 301, av herr *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor; och

nr 302, av herr *Bäckström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.17 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 26 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens första kammare hava blivit utsedda till

revisorer

herr Eriksson, Carl Edmund,	med 91 röster,
» Johanson, Karl Emil,	» 91 » ,
» Löfvander, A.,	» 91 » ,
» Sandegård, K.,	» 91 » ,
» Wahlmark, P.,	» 91 » ,
» Wistrand, K.,	» 91 » ;

suppleant för herr Eriksson:

herr Berling, E.,	med 91 röster,
-------------------	----------------

suppleant för herr Johanson:

herr Mannerskantz, A.,	» 91 » ,
------------------------	----------

suppleant för herr Löfvander:

herr von Heland, E.,	» 91 » ,
----------------------	----------

suppleant för herr Sandegård:

herr Ericson, Frans,	» 91 » ,
----------------------	----------

	<i>suppleant för herr Wahlmark:</i>	
herr Sandén, J.,		med 91 röster,
	<i>suppleant för herr Wistrand:</i>	
herr Sylwan, E.,		» 91 » .

Anställdes val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Albertsson	med 79 röster,
» Anderson, Gustaf Iwar,	» 79 » ,
» Bodin,	» 79 » ,
» Branting,	» 79 » ,
» Bärq, Johan,	» 79 » ,
» Ekman	» 79 » ,
» Eriksson, Carl Edmund,	» 79 » ,
» Friggeråker	» 79 » ,
» Granath	» 79 » ,
» Gustavson	» 79 » ,
» Johansson, Johan Bernhard,	» 79 » ,
friherre Lagerfelt	» 79 » ,
herr Larsson, Sam,	» 79 » ,
» Lindström	» 79 » ,
» Löfvander	» 79 » ,
» Mannerskantz	» 79 » ,
» Nilsson, Bernhard,	» 79 » ,
» Olsson, Oscar,	» 79 » ,
» Sandén	» 79 » ,
» Sjödahl	» 79 » ,
» Wahlmark	» 79 » ,
» Velander	» 79 » ,
» Wistrand	» 79 » ,
» Åkerberg	» 79 » .

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Johanson, Karl August,	med 60 röster,
» Nordenson	» 60 » ,
» Andersson, Per,	» 60 » ,
» Sylwan	» 60 » ,
» Olsson, Karl Johan,	» 60 » ,
» Lindblom	» 60 » ,
» Karlsson, Gottfrid,	» 60 » ,
» Söderkvist	» 60 » ,
» Björkman	» 60 » ,
» Ericsson, Herman,	» 60 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **Sköld**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gustaf Karlssons interpellation om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna, erhöll ordet och anförde: Herr Gustaf Karlsson har med första kammarens tillstånd till mig riktat en förfrågan, om jag observerat, huru olika inkallelserna till militär beredskapstjänst drabba värnpliktiga inom samma vapenslag, samt om jag vore villig medverka till att rättelse härutinnan snarast möjligt kommer till stånd.

Till svar härå får jag anföra följande.

Såsom interpellanten själv erinrat, har frågan om en rättvis fördelning av bördor, som inkallelserna till militär beredskapstjänst innebära, åtskilliga gånger varit föremål för behandling. Ehuru frågan sålunda icke är ny, har den alltjämt aktuell betydelse. Om inkallelserna drabba de värnpliktiga ojämnt, så att den ene får fullgöra lång beredskapstjänst, medan den andre kommer undan helt eller med kort tids tjänstgöring, alstras förklarligt nog missnöje. Detta i sin tur kan undergräva den goda anda, som utgör en viktig förutsättning för att landets försvarsberedskap skall vara effektiv. Och ju längre beredskapen varar, desto angelägnare blir det att undanröja alla onödiga anledningar till beredskapsbördans tyngande. Det är alltså även ur militär synpunkt av stor betydelse, att beredskapsinkallelserna drabba rättvist.

Då inkallelser skola ske, kunna emellertid de militära myndigheterna icke endast taga sikte på en rättvis fördelning. Uppenbarligen måste i första hand de krav tillgodoses, som landets säkerhet i olika situationer ställer på försvarskrafterna. För att ernå största möjliga effektivitet i fråga om beredskapen fordras hänsynstagande till åtskilliga omständigheter. De värnpliktigas föregående utbildning och krigsplacering äro exempelvis faktorer, som i hög grad begränsa myndigheternas rörelsefrihet vid skipandet av rättvisa i förevarande avseende. Behovet av specialutbildat folk samt befäl är sålunda i allmänhet större än personalbehovet för handräckningstjänst. Vidare inverkar beredskapsgraden på de värnpliktigas tjänstgöring. Provmobilisering och reorganisering av förband äro andra omständigheter som kunna förrycka en jämn inkallelsefördelning. Och slutligen måste uppenbarligen personalens hälsotillstånd och levnadsålder liksom också beviljade anstånd med inställelser samt uppskov vid mobilisering beaktas. Ett bedömande av huruvida vid viss tidpunkt inkallelserna fördelats med största möjliga hänsyn till rättvisesynpunkten kan tydligen icke ske utan kännedom om en mängd andra faktorer än de olika värnpliktigas tjänstgöringstider. Eftersom berörda faktorer icke äro allmänt kända, saknas följaktligen i regel möjligheter för allmänheten att verkställa ett dylikt bedömande, och många fall, där olikheter i beredskapstjänstgöring ha sin naturliga förklaring, te sig därför mera omotiverade än de i själva verket äro. Men även med kännedom om alla på inkallelsefrågan inverkan omständigheter är det förenat med svårigheter att avgöra, om inkallelserna skett på det mest idealiska sättet.

I juni 1941 hade jag att besvara en till mig i andra kammaren framställd enkel fråga av ungefär samma innehåll som det i förevarande interpellation framställda spørsmålet. Mitt svar lämnade jag då väsentligen i form av en redogörelse för inkallelseläget den 1 april 1941 med angivande tillika av de åtgärder för åstadkommande av rättvisa som vidtagits eller övervägdes. Det har synts mig lämpligt att nu giva en liknande redogörelse och därvid bland annat visa i vad mån förändringar inträtt under de senaste åren.

Det bör då först erinras om att den gamla indelningen i bevärning och landstorm numera helt upphört. Även om den förutvarande stränga åtskillnaden mellan de äldre och de yngre åldersklasserna därigenom försvunnit, avser man fortfarande att huvudsakligen låta de yngre värnpliktiga bilda de operativa

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna.

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)
förbanden under det att de forna landstormsårsklasserna främst reserveras för lokalförsvarförbanden, där tjänstgöringen kan väntas bli mindre krävande i fysiskt avseende. Det är alltså av militära skäl i allmänhet icke lämpligt att låta de äldre åldersklasserna ersätta de yngre eller tvärtom.

Jag börjar härefter med att redogöra för hur inkallelserna drabbat de värnpliktiga, som äro födda 1906 eller senare och som sålunda motsvara den förutvarande beväringen.

Vid armén hade i april 1941 endast 73 % av dessa värnpliktiga varit inkallade till någon form av beredskapstjänstgöring. I oktober 1942 hade detta antal stigit till 85 %, och i april i år har icke mindre än omkring 91 % varit inkallade till sådan tjänstgöring. Det är sålunda en högst betydande förbättring som inkallelseläget vid armén undergått beträffande dessa de yngre årsklasserna. Att de värnpliktiga det här är fråga om icke alla varit inkallade lika lång tid, är helt naturligt. Särskilt hårt ha de värnpliktiga drabbats, som utbildats till värnpliktigt befäl, samt de som tillhöra förbanden i Övre Norrland och på Gotland. Utjämning har emellertid ägt rum i betydande utsträckning. Tillkomsten av de efterbesiktigade värnpliktiga har därvid varit av stor betydelse. Av de vid 1942 års efterbesiktningar inskrivna 56,000 värnpliktiga ha sålunda i det närmaste 10,000 tilldelats luftvärnet, vilket kan beräknas efter hand komma att förbättra avlösnings- och tjänstgöringsförhållandena vid detta truppslag. Det noggrant reglerade avlösningsystem, som numera allmänt tillämpas, bidrager till att utjämna de ojämnheter i fråga om tjänstgöringstidens längd, som fortfarande föreligga.

För närvarande är det sålunda endast omkring 9 % av arméns yngre värnpliktiga som ännu icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring. Av dessa utgöres den största gruppen, nämligen 4 %, av sådana som åtnjuta uppskov enligt uppskovskungörelsen.

I mitt nyss omnämnda uttalande i andra kammaren i juni 1941 angav jag att det, med hänsyn till såväl krigsindustrien som önskvärdheten att så litet som möjligt störa det civila samhällslivet överhuvud taget, befunnits nödvändigt att tills vidare låta mobiliseringsuppskoven gälla även under försvarsberedskapen. Det har sedermera icke funnits anledning att göra någon ändring härvidlag. Vissa åtgärder ha emellertid vidtagits för att undanröja de obestridliga olägenheter ur rättvisesynpunkt, som uppskoven medföra. Sålunda har införts en ny form av uppskov, avsedd att gälla endast i händelse av mobilisering. De värnpliktiga, som beviljats sådant uppskov, kunna under nuvarande beredskapsläge inkallas på samma sätt som alla andra värnpliktiga och erhålla icke någon som helst undantagsställning.

En successiv inkallelse till beredskapstjänst av de uppskofsberättigade värnpliktiga påbörjades hösten 1941. Inkallelserna planlades att äga rum i sex omgångar om 3 månaders längd. Två sådana omgångar ha inkallats. En tredje omgång var planlagd att taga sin början i april 1942 men måste inställas av brist på utbildningsbefäl och med hänsyn till beredskapsläget. Någon ytterligare omgång har det sedan dess icke varit möjligt att anordna. Därest intet oförutsett inträffar, komma emellertid inkallelserna av uppskovsmän att återupptagas till hösten detta år.

I anvisningarna för den nyligen avslutade uppskovsregleringen för innevarande år har arbetsmarknadscommissionen angivit, att där så vore möjligt företagens ledning borde undvika att utfärda fortsatt uppskovsbevis för sådana värnpliktiga, som ännu icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring. Resultatet av denna åtgärd har blivit, att omkring 3,000 f. d. uppskovsmän frigjorts, vilka efter hand komma att inbeordras till tjänstgöring.

Mobiliseringsuppskoven måste trots de åtgärder som vidtagits eller plan-

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)

lagts anses såsom den största anledningen till talet om de orättvisa inkallelserna. Vid bedömandet av detta förhållande måste man emellertid komma ihåg, att härvidlag samhällets intresse måste gå före den enskilde individens.

Av arméns yngre värnpliktiga utgöres 1 % av sådana, som äro sjuka eller i övrigt tillfälligt odugliga till krigstjänst. Dessa värnpliktiga inkallas efter hand som de tillfriskna eller i övrigt bliva disponibla. Frånräknas de båda hittills angivna grupperna, vilka av olika anledningar icke stått till förfogande för inkallelse, kan sägas att i realiteten cirka 96 % av de värnpliktiga i dessa årsklasser varit inkallade.

Av de värnpliktiga, som ännu icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring, utgöres vidare omkring 1 % av sådana värnpliktiga, som befriats eller frikallats från värnpliktens fullgörande i fredstid. Skälet till befrielsen eller frikallelsen har i ett stort antal fall varit försörjningsplikt, som numera icke längre föreligger. Gruppen ifråga utgjorde ursprungligen 7 % av de värnpliktiga. Våren 1941 hade den nedgått till 3.5 %, och nu har den som angivits minskats till 1 %. I den mån tillgången på utbildningsbefäl och förläggningsutrymme det medgiver kommer återstoden av denna grupp, vars samtliga värnpliktiga äro utbildade, att inkallas för utbildning med vapen.

Armén disponerar fortfarande ett antal till besiktningsgrupp 4 — den sämsta besiktningsgruppen — hänförda värnpliktiga, som ännu icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring, d. v. s. värnpliktiga, som i allmänhet endast kunna användas till handräckningstjänst. En del av dessa komma att inkallas i den mån behov av dem föreligger, de flesta måste dock beräknas vara fysiskt sett så svaga, att de icke lämpa sig för militär tjänstgöring.

Återstoden, 2.5 %, utgör arméns outnyttjade personalreserv. Av denna är emellertid endast en mindre del disponibel för omedelbar inkallelse. Infordrade uppgifter giva vid handen, att huvuddelen utgöres av värnpliktiga, som erhållit uppgiftskort av skilda slag, som beviljats anstånd för fullföljande av studier eller av andra anledningar, som överförts till bok över obefintliga eller i övrigt icke kunnat anträffas med order eller som av giltiga andra anledningar icke kunnat inkallas. Såsom exempel kan jag anföra, att av 215 återstående värnpliktiga av här ifrågavarande åldersklasser vid I 8 huvuddelen utgöres av jordbrukare med uppgiftskort.

Av det anförda framgår, att av arméns värnpliktiga av de yngre åldersklasserna numera endast ett mycket ringa antal sluppit undan beredskapstjänst. Att läget för närvarande är så gynnsamt, beror bland annat på den omfattande efterutbildning av tidigare icke utbildade värnpliktiga, som ägt rum och som sammanlagt omfattat över 200,000 värnpliktiga. De, som nu återstå och kunna inkallas, äro i allmänhet utbildade. De kunna icke utan föregående utbildning inkallas till beredskapstjänstgöring. Inkallelsen av dem blir sålunda ytterst beroende av utbildningsläget.

I marinen ingå ju flottan och kustartilleriet. Vad först *flottan* beträffar, kan jag angiva att av dess värnpliktiga i april 1941 endast 58 % varit inkallade. Sedan dess har antalet oavbrutet stigit, i oktober 1942 utgjorde det 69 %, och för närvarande utgöra de inkallade vid flottan 83 % av totala antalet. De icke inkallade utgöra numera alltså endast 17 %. I dessa ingå 6 % som ha mobiliseringsuppskov, 4 % som äro sjuka eller äro befriade eller frikallade i fredstid. Återstoden utgör 7 %. Därav är emellertid huvuddelen icke disponibel för tjänstgöring, då den utgöres av sjömanshusinskrivna, som vistas utanför handelsspärrarna, samt sådana, som icke kunnat anträffas med order.

Sådana flottan tilldelade värnpliktiga, som på grund av ålder bedömas vara mindre lämpade för sjötjänstgöring, komma att i enlighet med principerna för år 1942 års försvarsbeslut efter hand överföras till armén för omskol-

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)
ning och tjänstgöring vid lokalförsvarsförband. Därigenom kommer ett ändamålsenligt utnyttjande av samtliga flottan tilldelade värnpliktiga att främjas.

De som drabbats hårdast av inkallelserna vid flottan äro de f. d. fast anställda, alltså de gamla A-klasserna, samt sjökaptener och styrmän. Orsaken härtill är bl. a. flottans stora behov av högt utbildad teknisk personal, vilket behov hittills icke kunnat tillgodoses med värnpliktig personal med den tidigare gällande korta utbildningstiden, utan endast med fast anställda eller f. d. fast anställda. Utökningen av fartygsmaterielen har medfört ett allmer ökat behov av sådan personal. Efterhand som den nyligen införda längre utbildningstiden kunnat göra sig gällande, kommer värnpliktig personal att kunna utnyttjas även i mera krävande befattningar. Det är att märka, att olägenheterna av de långa beredskapsinkallelserna för vissa värnpliktiga vid flottan kompenseras genom särskilda åtgärder av ekonomisk natur.

Av *kustartilleriet* tilldelade värnpliktiga, födda år 1906 eller senare, hade år 1941 84 % varit inkallade. I oktober 1942 var motsvarande siffra 89 % och i april i år var siffran 93 %. Endast 7 % ha alltså ännu icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring. Dessa utgöras av 3 % uppskovsmän, 2 % sjuka, befriade i fredstid och mindre vapenföra samt 2 % övriga. Vid kustartilleriet ha sålunda praktiskt taget alla disponibla värnpliktiga fullgjort någon tids beredskapstjänstgöring. Huvuddelen av de värnpliktiga har därvid varit inkallad under förhållandevis lång tid. I avsikt att förbättra de svåra avlösningförhållandena vid kustartilleriet och förkorta tjänstgöringstiderna ha emellertid ett flertal åtgärder vidtagits ända sedan våren 1940. Förutom de åtgärder, jag omnämnde i min redogörelse i juni 1941, vill jag bl. a. framhålla dels en överföring av 3,000 värnpliktiga från armén och 2,500 från flottan, dels en tilldelning till kustartilleriet av omkring 6,000 efterbesiktigade värnpliktiga. Avlösningförhållandena vid kustartilleriet komma till följd av de vidtagna åtgärder att inom den närmaste tiden bliva avsevärt förbättrade.

Av *flygvapnets värnpliktiga* hade år 1941 endast 46 % fullgjort någon beredskapstjänst. Motsvarande antal utgjorde i oktober 1942 68 % och i april innevarande år 78 %. Fortfarande ha sålunda 22 % ännu icke varit inkallade till beredskapstjänstgöring. Dessa utgöras huvudsakligen av vissa äldre värnpliktiga, som icke erhållit kvalificerad militär utbildning och icke heller besitta sådana civila yrkeskunskaper, som kunna utnyttjas för tjänstgöringen vid de olika flygförbanden. De komma i likhet med vad jag förut angivit beträffande vissa värnpliktiga vid flottan att efter hand överföras till armén i enlighet med principerna för föregående års försvarsbeslut. Ett betydande antal flygvapnet tilldelade värnpliktiga ha redan överförts till armén för tjänstgöring vid luftvärnet, vid vissa lokalförsvarsförband eller för omskolning till träng-, tyg- och intendenturtrupperna.

Jag övergår härefter till de värnpliktiga, som äro födda 1905 och tidigare och alltså tillhöra de gamla *landstormsårsklasserna*. Av dessa hade i april 1941 endast 48 % fullgjort någon beredskapstjänstgöring. Denna siffra har sedermera emellertid ökats i väsentlig grad och utgjorde i oktober 1942 73 %. För närvarande utgöra de inkallade värnpliktiga tillhörande denna åldersgrupp 77 %. Av de icke inkallade är det 10 %, som ha mobiliseringsuppskov, omkring 7 % sjuka, befriade i fred och sådana, som tillhöra besiktningsgrupp 4, alltså den sämsta besiktningsgruppen.

Förhållandena beträffande de äldre årsklasserna kunna rent siffermässigt förefalla att vara mindre gynnsamma än i fråga om de yngre årsklasserna. I själva verket anser jag att läget är mycket gynnsamt. I fråga om de äldre

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)

uppskogsberättigade gäller vad jag förut anfört om motsvarande yngre värnpliktiga. Att inkalla äldre, utbildade värnpliktiga, som tidigare varit befriade eller frikallade från värnpliktens fullgörande under fredstid, finner jag vara mindre ändamålsenligt såväl av sociala skäl som med hänsyn till den ringa militära betydelse, de ifrågavarande värnpliktiga i allmänhet kunna erhålla. Endast 6 % utgöras av sådana värnpliktiga, som kunna anses ha undgått beredskapsinkallelse.

I den mån dessa äro militärt användbara, komma de att inom den allra närmaste tiden bliva ianspråktagna. En 100-procentig inkallelse kan dock aldrig åstadkommas. Många av de värnpliktiga det här gäller äro antingen oanträffbara, förda i bok över obefintliga, krigsförlista o. s. v. eller fysiskt sett mindre väl utrustade. Det kan härvidlag vara av intresse för kammarens ledamöter att erfaras, att vid senaste inkallelserna av värnpliktiga tillhörande ifrågavarande kategori i allmänhet endast hälften av de inkallade värnpliktiga befunnits kunna utnyttjas på avsett sätt. Den andra hälften har antingen icke trots efterspaning kunnat anträffas eller måst hemförlovas omedelbart efter inställelsen.

Av vad jag hittills anfört framgår, att inkallelseläget måste betraktas såsom gynnsamt i vad avser förhållandet mellan antalet inkallade och antalet icke inkallade värnpliktiga. Vid ett par tillfällen har jag emellertid antytt, att antalet av de inkallade värnpliktiga *fullgjorda tjänstgöringsdagar* varierar ganska avsevärt. Av infortrade uppgifter framgår, att den fullgjorda tjänstgöringstidens längd i vad avser alla värnpliktiga inom riket fördelar sig på följande sätt:

1—90 dagar	14.4 %
91—180 »	28.0 %
181—360 »	43.7 %
361—450 »	8.6 % samt
över 450 »	4.9 %.

På de olika försvarsgrenarna och åldersgrupperna fördelar sig den fullgjorda tjänstgöringen på följande sätt:

Försvarsgren	A n t a l d a g a r				
	1—90	91—180	181—360	361—450	Över 450
	Födda 1906 eller senare				
Armén	11.4	25.0	48.5	10.8	4.5
Marinen	4.8	11.2	40.3	23.4	20.3
Flygvapnet	21.5	27.2	44.3	4.0	3.0
	Födda 1905 eller tidigare				
Armén	22.0	36.1	36.7	2.5	2.7
Marinen	17.9	26.7	35.5	5.1	14.8
Flygvapnet	39.2	42.6	15.4	1.4	1.4

Av siffrorna framgår, att förhållandena äro särskilt gynnsamma vad flygvapnets värnpliktiga beträffar, under det att de äro sämst vid marinen. Att märka är dock att de värnpliktiga vid dessa två försvarsgrenar tillsammans utgöra en förhållandevis ringa del av samtliga värnpliktiga. Som jag redan framhållit, är det särskilt det värnpliktiga befälet — vid flottan sjökaptener och styrmän samt de gamla A-klassarna — som måst tagas i anspråk för sammanhängande beredskapstjänstgöring under längre tid. Efter hand

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)

som ytterligare värnpliktigt befäl av olika kategorier hinner utbildas kommer befälsläget att förbättras och ökade möjligheter att erbjudas för avlösning av de värnpliktiga, som tjänstgöra som underbefäl eller i högre befattningar.

Vad fördelningen av antalet fullgjorda tjänstgöringsdagar i övrigt beträffar, verkställes så småningom utjämning mellan de olika grupperna i samband med inkallelserna till nya beredskapsomgångar. Man måste emellertid komma ihåg att de kortvariga inkallelser som göras för att alla värnpliktiga om möjligt skola ha fullgjort någon tjänstgöring — jag syftar bl. a. på tjänstgöringen i omgångar för de uppskovsberättigade — inverka ogynnsamt då det gäller att rent siffermässigt bedöma den fullgjorda tjänstgöringstidens längd. Därvid gäller emellertid att det är bättre att en värnpliktig blir inkallad till tjänstgöring under kort tid än att han icke alls blir inkallad.

I anslutning till den nu lämnade redogörelsen för våra beredskapsinkallelser vill jag nämna några ord om *uppskovsväsendet*. Såsom av det föregående framgått, ha nämligen uppskoven en viss inverkan såväl på proportionen mellan antalet värnpliktiga, som fullgjort beredskapstjänstgöring, och antalet värnpliktiga, som helt undgått inkallelser, som ock på statistiken över fullgjord beredskapstjänstgörings längd. Och framför allt torde uppskovsfallen i allmänhetens ögon te sig som de ur rättvisesynpunkt mest miss-tänkta fallen.

Uppskovsväsendets uppgift är att medelst uppskov med inställelse till mobilisering — varmed i regel följer uppskov från jämväl beredskapstjänst — ställa värnpliktiga till förfogande för civil tjänst i den utsträckning som är oundgängligen nödvändig för samhälls- och statslivet samt krigsindustrien. Uppskovsvolymen begränsas av krigsmaktens personalbehov för planenlig mobilisering jämte dess depåorganisation för ersättning av krigsförluster.

Grundsynen vid prövning av uppskovsbehovet bestämmes alltså av förhållandena i krig, ej av freds- eller tillfälliga beredskapshänsyn. För sådana hänsyn finnas andra former — anstånd med eller hempermittering från beredskapstjänst, uppgiftskort för jordbrukare etc. — vilka former allmänheten stundom förblandar med uppskov. Anstånd och dylikt kan sökas även av den enskilde, under det att mobiliseringsuppskov helt naturligt sökes av verket eller företaget, ej av den enskilde. Det gäller ju att trygga verkets funktion eller företagets produktion under krig.

De värnpliktiga indelas i uppskovsgrupperna I och II. Till uppskovsgruppen I räknas vissa statliga och kommunala verk, där verkscheferna själva bestämma om uppskov för de befattningshavare, som särskilt angivas i uppskovskungörelsen. Till uppskovsgruppen II räknas återstoden, alltså näringsarna, däri inbegripen krigsindustrien. För dessa prövar statens arbetsmarknadskommission vilka företag, som skola uppskovsregleras, och vilka av dessa värnpliktiga som skola få uppskov.

Uppskovsvolymen i *uppskovsgruppen I* är i det närmaste lika stor som i uppskovsgruppen II. Härvid må beaktas, att mer än hälften av gruppen I:s volym belöper på järnvägarna, emedan de äro ett direkt mobiliseringsinstrument som får sin toppbelastning vid själva mobiliseringstillfället. Av den återstående hälften belöper omkring 50 % på de övriga verk som direkt tjäna krigsmaskineriet, nämligen telegraf, post, väg- och vattenbyggnadsväsendet samt vattenfallsverken. Av den återstående fjärdedelen av uppskovsgruppen I:s volym kommer en stor del på polisväsendet, fångväsendet och brandväsendet. Härav framgår att det är en ringa procent av volymen, som belöper på vad i dagligt tal kallas ämbetsverken, d. v. s. administration, rättsväsen, undervisning m. m.

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)

Inom uppskovsgruppen II sker varje höst omprövning av hela uppskovsvolymen. Denna åtgärd (höstrevisjonen) är en grundläggande kontrollåtgärd. Varje uppskovsreglerat företag beräknar sitt behov av uppskov — som endast får gälla kvalificerad personal — och ingiver till arbetsmarknadskommissionen ifyllda blanketter till uppskovsansökningar, en för varje individ. Samtidigt lämnas numerär redogörelse för hur företagets hela personal — värnpliktiga män, icke värnpliktiga män och kvinnor — gruppera sig i 5 olika industriella kvalitetsgrader. Parallella och mera differentierade uppgifter lämnas till statens industrikommissions mobiliseringsbyrå, som arbetar tillsammans med statens arbetsmarknadskommissions uppskovsbyrå. Till industrikommissionens byrå lämnas jämväl uppgifter på statsbeställningar och produktionens art i övrigt vid företagen. Med stöd av dessa uppgifter söka de båda kommissionerna bilda sig en uppfattning om dels de olika företagens grad av krigsviktighet, dels den procentuella avgången av arbetskraft vid mobiliseringen och dels de varandra kompletterande behoven av uppskov för kvalificerad personal och reservarbetskraftstilldelning i övrigt. På senare tid har även statens krigsmaterielnämnd inkopplats i denna granskning i vad rör de företag, åt vilka nämnden har att giva produktionsanvisningar.

Inkomna uppskovsansökningar sändas till de militära inskrivningscheferna för granskning och komplettering av personalia. I övrigt äger ett intimt samarbete rum med centrala värnpliktsbyrån. I vissa fall — värnpliktiga med särskilda militära kvalifikationer — underställas ansökningarna Kungl. Maj:t eller sker samråd med chefen för försvarsstaben. Sålunda får uppskov icke ges åt värnpliktiga tillhörande de sex yngsta årsklasserna utan Kungl. Maj:ts medgivande i varje enskilt fall. Dessutom är det en strävan att koncentrera uppskovsvolymen ytterligare högre upp i levnadsåldern. Dessa åtgärder äro tydligen betydelsefulla även ur social rättvisesynpunkt. Under prövningstiden infinna sig många företagsledare eller deras representanter hos arbetsmarknadskommissionen för muntlig diskussion av uppskovsärendena. På kommissionens uppmaning ha nämligen företagen i allmänhet utsett en viss tjänsteman att under företagschefen ansvara för uppskovsärendenas behöriga handläggning. Efter dessa åtgärder fattar kommissionen beslut om uppskov, som tillställas såväl företagen som de militära myndigheterna. Vid beslutets fattande måste ofta en jämkning vidtagas för att nedpressa uppskovsvolymen till den militärt sett godtagbara nivån.

Dessa kontrollåtgärder äro mer eller mindre indirekta. Direkt kontroll kan icke vinnas på annat sätt än genom besök på ort och ställe, varvid arbetarnas sysselsättning iakttages och jämförelse sker med uppskovssedlarna, samtidigt som frågor om driften m. m. diskuteras med företagsledningen. Sådan direkt kontroll är organiserad av arbetsmarknadskommissionen i samarbete med industrikommissionen. Då det här rör sig om flera tusen företag, måste kontrollresorna inskränkas till stickprov. Vanligen besökas företagen av en officer ur arbetsmarknadskommissionens uppskovsbyrå, åtföljd av en ingenjör ur industrikommissionens mobiliseringsbyrå; i ett mindre antal fall resa dessa funktionärer var för sig. På så sätt besökas och kontrolleras ett sjuttio-tal företag per år.

En negativ form av kontroll utgöres av undersökningar med anledning av inkomna klagomål på ojämnheter i inkallelserna. Dessa gå ofta fackföreningsvägen till landsorganisationen, som har sina representanter i arbetsmarknadskommissionen. De anmärkta fallen undersökas av kommissionens uppskovsbyrå. I de fall undersökningen ger vid handen att det rör sig om uppskovsangelägenheter, sker besök av en officer ur uppskovsbyrån jämte en ingenjör ur industrikommissionens mobiliseringsbyrå eller endera av dem vid företaget

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)
ifråga, varvid företagsledningen bereder tillfälle till sammanträffande jämväl med arbetarnas företrädare.

Av det hittills anförda torde var och en kunna bilda sig en uppfattning i stort om beredskapsinkallelsernas fördelning och de åtgärder, som vidtagits och planlagts för åstadkommande av största möjliga rättvisa. Givet är emellertid, att det resultat man därvid kommer till icke kan vara ett riktigt uttryck för förhållandena i varje enskilt fall. Det måste därför vara av intresse att mot bakgrund av det allmänna inkallelseläget närmare granska omständigheterna i det av *interpellanten anförda fallet* från en arbetsplats i Bohuslän. Detta visade enligt interpellantens mening, hur orättvist inkallelserna drabba värnpliktiga på samma ort och tillhörande samma regemente. Med ledning av uppgifterna i interpellationen och vissa uppgifter, som interpellanten under hand lämnat, har jag låtit göra en närmare undersökning av berörda fall. Undersökningen visar följande.

Av de 117 man, om vilka här är fråga, hade 1 avregistrerats på grund av fyllda 47 år, 8 frikallats såsom odugliga till krigstjänst, 1 (född 1905 eller tidigare) frikallats från värnpliktens fullgörande i fredstid samt 1 erhållit mobiliseringsuppskov. Detta utgör tillsammans 11 man. 12 man, som tjänstgjort mer eller mindre, hade under olika tider varit hemförlovade på grund av tillfällig oduglighet och hade sålunda icke kunnat fullgöra all avsedd tjänstgöring. Ytterligare 18 man, av vilka 14 icke med ledning av lämnade uppgifter kunnat återfinnas i vederbörligt lokalregister och 4 på grund av truppregistrering vid andra regementen icke varit till tjänstgöringsförhållandena kända för undersökningsmyndigheten, hade lämnats utanför undersökningen. Av återstående 76 man voro 30 truppregistrerade vid I 17, 35 vid Lv 6 och 11 vid Io 17.

Av de 30 vid I 17 registrerade hade beredskapstjänstgöring fullgjorts 46 dagar av 1 man, 92 dagar av 1 man, 121—191 dagar av 13 man och 216—277 dagar av 15 man.

De 2 värnpliktiga, som endast fullgjort 46 respektive 92 dagars tjänstgöring, skulle under innevarande år inkallas till ytterligare 90 dagars tjänstgöring och komme sålunda att bli jämställda med övriga 2 grupper. Mellan dessa grupper var skillnaden i tjänstgöring i stort sett 90 dagar. Denna differens berodde på att tjänstgöringen för närvarande fullgjordes i omgångar om 90 dagar. De senast tjänstgörande hade därför alltid fullgjort ungefär 90 dagar mer än de övriga. Anledningen till att de 2 förstnämnda värnpliktiga icke tjänstgjort lika länge kunde icke utrönas, enär nuvarande truppregistreringssystem blivit fullt genomfört först den 1 oktober 1942 och tidigare redovisningssystem icke medgivit sådan överblick att dylika ojämnheter kunnat undvikas.

Av de 35 vid Lv 6 registrerade värnpliktiga hade 14 man icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring. 17 man hade fullgjort 5—91 dagar och 4 man 206—347 dagar. Denna ojämnheter i inkallelserna berodde emellertid icke av förbandets egna åtgärder. Vid övergången till det nya registreringssystemet hade Lv 6 tilldelats erforderligt antal lämpliga värnpliktiga ur Io 17. Dessa hade uttagits från samtliga truppslag. De hade därefter krigsplacerats vid vissa förband, som dock ännu icke varit inkallade. Det hade icke ansetts riktigt att inkalla några av ifrågavarande värnpliktiga till andra förband i befattningar, för vilka de icke vore avsedda. Chefen för Lv 6 hade emellertid till arméchefen ingivit framställning att få inkalla dem för närmast sex veckors utbildning.

Av de 11 vid Io 17 truppregistrerade hade 5 man icke fullgjort någon beredskapstjänstgöring och övriga 6 man 24—187 dagar. Inom Io 17 funnes emellertid en stor mängd värnpliktiga, som ännu icke fullgjort någon beredskaps-

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)

tjänstgöring. Vid övergången till det nya registreringsystemet skulle varje förband förfoga över dels de krigsplacerade och dels därutöver en viss personalreserv. Återstoden överfördes till Io såsom en personalreserv till överbefälhavarens förfogande. Då den mest kvalificerade personalen uttogs till förbanden, kom nämnda återstod att bli av i allmänhet låg kvalitet. Denna Io-reserv hade emellertid, i den mån personalen vore användbar, efter hand tagits i anspråk för tillfällig tjänstgöring på olika håll, så att antalet av de värnpliktiga, som ej fullgjort tjänstgöring, väsentligt nedgått, redan under hittills förlutna halvår.

Den verkställda undersökningen visar sålunda, att tjänstgöringsförhållandena i stort sett varit likartade inom samma förband. Vid jämförelse mellan de olika förbanden förefinnas emellertid väsentliga skiljaktigheter. Till stor del torde dessa vara beroende av sådana omständigheter, som jag inledningsvis berört. Men i vart fall äro de huvudsakligen att hänföra till tiden före nu tillämpade redovisningssystem. Det redovisningssystem, som då användes, medgav icke tillräcklig överblick över de värnpliktiga, och rättvisesynpunkten kunde därför ej alltid tillgodoses i önskvärd utsträckning. Sedan det nya registreringsystemet under år 1942 fullt genomförts, har en förbättring kommit till stånd i detta avseende. Tiden har dock ännu icke medgivit den utjämning i inkallelserna, som även med beaktande av de militära kraven så småningom bör kunna vinnas.

På grund av det anförda får jag som svar på det i interpellationen framställda spørsmålet sammanfattningsvis uttala följande. Beträffande antalet värnpliktiga, som varit inkallade till beredskapstjänstgöring, i förhållande till antalet värnpliktiga, som helt undgått dylik tjänstgöring, måste förhållandena i stort sett anses tillfredsställande. Frånsett enstaka fall återstår numera icke mycket att göra i detta avseende. Vad åter angår olikheterna i tjänstgöringstider för dem, som äro eller varit inkallade, är jag väl medveten om att väsentliga skiljaktigheter förefinnas. Då dessa merendels äro betingade av särskilda omständigheter, är en matematisk rättvisa utesluten. I åtskilliga fall torde emellertid en utjämning kunna åstadkommas utan eftersättande av andra hänsyn. Med genomförandet av det nya registreringsystemet ha bättre förutsättningar härför vunnits. Såsom av det föregående framgår, ha åtgärder till skapande av större rättvisa i inkallelserna vidtagits från tid till tid efter föreliggande omständigheter. Åtskilliga äro fortfarande under tillämpning, och ytterligare ingripanden komma förvisso att även i fortsättningen genomföras, alltefter som möjligheter därtill visa sig föreligga.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Först ber jag att till herr statsrådet få framföra mitt tack för att svar lämnats å min interpellation, och jag har så mycket större anledning att tacka som svaret tydligen föregåtts av en mycket ingående och tidsödande utredning.

Svaret uttolkar jag så, att det i stort sett ger stöd för påståendet, att ojämnheter i beredskapsinkallelserna förelegat och att sådana ojämnheter allt fortfarande föreligga. Man kan emellertid även av svaret konstatera, att dessa ojämnheter bli allt mindre och mindre. Nu kunna ju ojämnheterna, och framför allt det missnöje som råder med dessa ojämnheter, icke alltid statistiskt belysas och förklaras, ty det är ju tillräckligt för att det skall bli ett allmänt missnöje, om det i en liten kommun, där alla känna varandra, går ett par unga pojkar, till synes friska och starka, som inte varit inkallade.

På de större arbetsplatserna har även uppskovsförandet vållat mycket stor irritation. Arbetsgivarna ha själva gjort upp förslag på dem som inom produktionen ha ansetts vara oundgängligen nödvändiga med hänsyn till yr-

Om rättvisare fördelning av beredskapsinkallelserna. (Forts.)
kesskicklighet och med hänsyn till utbildning. Det har visat sig, att det inte alltid varit den anställdes yrkesskicklighet eller utbildning, som föranlett arbetsgivaren att taga upp den eller den som oundgängligen nödvändig för produktionen. Sidoinflytelser ha här utan tvivel gjort sig gällande, vilket alldeles särskilt i arbetarkretsar framkallat oerhört stark irritation. Jag konstaterar emellertid med stor tillfredsställelse, att när det gäller att komma till rätta med klagomål över förhållanden på vissa arbetsplatser, arbetarnas representanter ha beretts tillfälle att få deltaga i de överläggningar som ägt rum, framför allt med representanter för arbetsmarknadskommissionen och de militära myndigheterna. Jag vill till herr statsrådet framföra en vädjan att överväga om inte, när det gäller att bestämma uppskovsvolymen vid varje särskilt företag, arbetarnas representanter även skulle kunna beredas möjlighet att tillsammans med arbetsgivarna deltaga i överläggningarna. Man skulle då kanske slippa ifrån en hel del klagomål, och säkert är att många irritationsmoment därigenom skulle elimineras.

Till sist tar jag fasta på statsrådets försäkran att de militära myndigheterna skola göra allt vad som göras kan för att ytterligare åstadkomma rättvisa på detta område. Detta är enligt min mening absolut nödvändigt, om man vill bevara en god stämning inom de kretsar som nu i första hand drabbas av vår försvarsberedskap, nämligen de inkallade.

Jag skall nöja mig med dessa reflexioner med hänsyn till den digra föredragningslista, som i övrigt föreligger.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! Jag skulle vilja tillägga ett par ord i anledning av försvarsministerns anförande.

Försvarsministern framhöll, att genom det nya registreringssystem, som håller på att utarbetas, bättre förhållanden skola ernås. Jag tror ändå vi kunna utgå ifrån att en stor del av dem som inte blivit inkallade helt tappats bort. Jag skall endast ange ett exempel. 1940 inkallades ju en hel del folk till beredskapstjänstgöring. Däribland voro fyra man, som blevo hemskickade på grund av att man fått för mycket folk. Sedan dess har inte någon av dessa fått någon inkallelse till tjänstgöring. Deras kamrater, som äro i samma ålder och tillsammans med vilka de gjort sin första värnplikt, ha under tiden varit inkallade tre, fyra, gånger. Man måste då fråga sig, om inte dessa personer genom något förbiseende helt tappats bort och kommit ur rullorna, ty i annat fall borde de ha blivit inkallade under denna långa tid som gått efter deras första inkallelse. Jag är säker på att man i varje kommun skulle kunna plocka ut tjugu å trettio värnpliktiga i åldern trettio till fyrtio år, som inte varit inkallade.

Det är därför välbetänkt, om försvarsministern genom ett nytt system kan lägga grunden för en rättvisare fördelning av inkallelserna i framtiden, om vi skola behöva fortsätta med dessa någon längre tid. Eljest kommer det missnöje, som nu i många kommuner förefinns över det sätt, på vilket inkallelserna sker, att fortvara.

Häri instämde herr *Friggeråker*.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 277, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 281, angående utbyggande av skolhemmet Hammargården i Stockholms län m. m.;
nr 282, angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredskapsorganisation för budgetåret 1943/44 samt;
nr 283, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 296, av herr *Andersson, Alfred*, m. fl.,
nr 297, av herr *Löfvander* m. fl., samt
nr 298, av herr *Nilsson, Bror*, m. fl.,
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 299, av herr *Johanson, Karl August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;
nr 300, av herr *Ericsson, Herman*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;
nr 301, av herr *Forsslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor; samt
nr 302, av herr *Bäckström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning jämte en i ämnet väckt motion;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till ersättning för förfogande över vissa fartyg;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1943/44 till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet för budgetåret 1943/44;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till Krigsrätterna: Avlöningar m. m.;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1943/44 till Yrkesinspektionen m. m.; samt

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till Statens sinnessjukhus: Avlöningar m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckt motion angående lättande av ensamstående mindre inkomstagares skatteböroda; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. skärpt
beskattning av
spritdrycker
och vin.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 mars 1943 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 190, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.; samt
- 2) förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin.

De i propositionen framlagda förslagen inneburo i huvudsak, att 1923 års förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker skulle erhålla ändrad lydelse i så måtto, att omsättningsskattens grundavgift vid detaljhandelsbolagens inköp av spritdrycker höjdes från 6 till 7 kronor för liter räknat, att utskänkningsskatt skulle utgå för renat egentligt brännvin av högst 40 procent alkoholhalt, som enligt nu gällande bestämmelser vore fritt från utskänkningsskatt, med fyra kronor för liter, att utskänkningsskatten för annat egentligt brännvin skulle höjas från 2 till 6 kronor för liter och för andra spritdrycker från 4 till 8 kronor för liter ävensom att förordningen i sålunda ändrat skick skulle äga fortsatt giltighet intill utgången av juni månad 1944. Beträffande omsättningsskatt å vin hade föreslagits bestämmelser av i huvudsak samma innehåll som i 1935 och 1939 års förordningar. Omsättningsskatten skulle sålunda enligt förslaget för här i riket tillverkat vin utgå med dels en grundavgift och dels en procentavgift, varav grundavgiften motsvarade omsättningsskatten enligt 1935 års förordning och procentavgiften den särskilda omsättningsskatten enligt 1939 års förordning. För annat än här i riket tillverkat vin skulle omsättningsskatten utgå med allenast procentavgift. Slutligen hade föreslagits införande av utskänkningsskatt å vin med belopp motsvarande berörda procentavgift.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 240 i första kammaren av herr *Manner-skantz* och nr 352 i andra kammaren av herr *Nolin* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 190 måtte besluta antingen att nuvarande skattesatser å spritdrycker skulle lämnas oförändrade eller, om detta ej kunde bifallas, att genomföra en sådan differentiering av utminuteringspriserna, att den första liter spritdrycker, som utminuterades till kund under varje försäljningsperiod, tillhandahölls till lägre pris än den övriga delen av den tillättna inköpskvantiteten;

2) de likalydande motionerna nr 242 i första kammaren av herrar *Boman* och *Dahlström* samt nr 353 i andra kammaren av herr *Sundström* i Vikmanshyttan m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts föreliggande proposition i den del, densamma avsåge höjning av priset på utminuterad sprit;

3) motionen nr 241 i första kammaren av herr *Gustaf Elofsson*, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

den avsåge en skärpning av den nu gällande beskattningen av spritdrycker och vin; samt

4) motionen nr 351 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl., vari hemställts, att riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 190 icke kunnat i oförändrat skick bifallas, måtte besluta, att vid försäljning av spritdrycker från systembolagen priset för renat brännvin med 40 procent alkoholhalt skulle utgöra 5 kronor för den första under varje månad inköpta litern samt att därefter utöver inköpspriset en accis skulle utgå för varje försåld liter med 5 kronor för den andra litern och 10 kronor för den tredje litern å all slags spirituosa, samt att i övrigt bifalla densamma.

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet upptagit de under motionstiden vid riksdagens början väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna nr 170 i första kammaren av herr *Björck* m. fl. och nr 245 i andra kammaren av herr *Lindmark* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta kraftig höjning av beskattningen av rusdrycker samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville utfärda bestämmelser om begränsning av utminuterung och utskänkning av rusdrycker i enlighet med vad i motiverungen anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 190 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 242 och II: 353 ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 240 och II: 352 samt motionen I: 241, i vad sistnämnda tre motioner avsåge skatt å utminuterad sprit, antaga i betänkandet infört förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.;

2) antaga i betänkandet infört förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin;

B) att följande motioner, nämligen:

väckta inom första kammaren:

nr 170 av herr *Björck* m. fl.,

nr 240 av herr *Mannerskantz*,

nr 241 av herr *Gustaf Elofsson*,

väckta inom andra kammaren:

nr 245 av herr *Lindmark* m. fl.,

nr 351 av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl., samt

nr 352 av herr *Nolin* m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut i betänkandet anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Utskottets förslag innebar bland annat avslag dels å den kungl. propositionen, i vad den angick höjning av omsättningsskatten å spritdrycker, dels å motionen II: 351 och de likalydande motionerna I: 240 och II: 352, såvitt sistnämnda båda motioner avsågo en differentiering av utminuteringspriserna för spritdrycker, och dels å de likalydande motionerna I: 170 och II: 245. Däremot hade utskottet tillstyrkt de i propositionen framlagda förslagen om höjning av utskänkningsskatten å spritdrycker och om införande av utskänkningsskatt å vin. Med hänsyn till att skattestrafflagen vore avsedd att träda i kraft den 1 juli 1943 och således kunde antagas vinna tillämpning först efter det den nu föreslagna förordningen angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin trätt i kraft hade utskottet föreslagit viss ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till sistnämnda förordning.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Bärg, Elon Andersson, Frans Ericson, Eklund, Olsson* i Gävle, *Orgård* och *Rosander* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 190 såvitt anginge nedan under A) 2) angivna författningsförslag icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 240 och II: 352, de likalydande motionerna I: 242 och II: 353, motionen I: 241 samt motionen II: 351,

1) antaga i reservationen infört förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker, m. m.;

2) (= utskottet);

B) att de likalydande motionerna I: 170 och II: 245 måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Denna reservation innebar bifall till den kungl. propositionen även i vad den avsåg höjning av omsättnings-skatten å spritdrycker.

Enligt en annan reservation hade herrar *Sjödahl* och *Falk* ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan,

A. att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 190 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) (= utskottet),

2) (= utskottet),

3) i anledning av de likalydande motionerna I: 240 och II: 352 samt motionen II: 351 antaga i reservationen infört förslag till förordning om spritdrycksaccis;

B. (= utskottet).

Enligt det av sistnämnda reservanter framlagda förslaget till förordning om spritdrycksaccis skulle för varje liter spritdrycker utöver den första, som under en kalendermånad utminuterades till samma köpare, upptagas spritdrycksaccis med 2 kronor 50 öre.

Reservation hade därjämte avgivits även av herrar *Lövgren* och *Gustaf Elofsson*, vilka på åberopade grunder föreslagit, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 190 i dess helhet.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Jag ber på förhand om överseende för att jag mot min vana kanske kommer att syssla en längre stund med det föreliggande ärendet.

Som kammaren finner av bevillningsutskottets föredragna betänkande, gäller frågan en höjning av skatten på spritdrycker och vin. I Kungl. Maj:ts proposition föreslås sålunda, att omsättnings-skattens grundbelopp vid systembolagens inköp från spritcentralen skall höjas från nu gällande sex kronor per liter till sju kronor per liter. Utom denna grundavgift ingår ju i omsättnings-skatten ett tillägg av sextio procent på inköpspriset, dock skatten oberäknad. Därvidlag är ingen höjning föreslagen. Det blir således ingen annan höjning än den som givetvis följer genom en ökning av priset till följd av en höjning av grundavgiften. Dessutom föreslås, att utskänknings-skatten, d. v. s. den skatt som erlägges av restauratörerna vid inköp av spritdrycker från systembolagen, skall utgå med fyra kronor per liter för egentligt brännvin, vilken

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

vara enligt gällande bestämmelser icke är betungad med utskänknings-skatt. Skatten för annat egentligt brännvin, för vilket skatt nu utgår, skall höjas från två till sex kronor per liter och för andra spritdrycker från fyra till åtta kronor per liter. Det betyder överhuvud taget en höjning av fyra kronor per liter. Beträffande omsättningsskatt på vin ges inga ändrade bestämmelser, dock tillkommer en viss utskänknings-skatt, men jag skall inte närmare syssla med denna sak.

I Kungl. Maj:ts proposition angivas vissa inkomstsummor, som man räknar med att uppnå genom ett bifall till den kungl. propositionen. Det är ju egentligen kontrollstyrelsen som gjort dessa kalkyler, och det framgår av propositionen, att man inte med någon säkerhet, vilket ju är helt naturligt, kan beräkna de ökade skatteintäkterna. Man räknar med så pass vid marginal som lägst 13 miljoner kronors ökning, högst 28 miljoner kronors ökning, och sammanfattningsvis anför kontrollstyrelsen, att man kanske bör kunna räkna med 20 miljoner kronors ökning.

Vid behandlingen av detta ärende i bevillningsutskottet har man påpekat, att det, såsom propositionen är upplagd, egentligen icke är någon skattefråga man här har framför sig, utan i stället en nykterhetsfråga. Jag medger, att det kan vara riktigt såsom kontrollstyrelsen lagt upp detta problem, och det är nu mycket förklarligt att man ur kontrollstyrelsens synpunkt lägger största vikten vid verkningarna på detta område. Finansministern har inskränkt sig till att godtaga kontrollstyrelsens mening, efter vad jag kan förstå, såväl i fråga om nykterhetsverkningarna som i fråga om skatteintäkterna.

I fråga om nykterhetseffekten av den föreslagna åtgärden vill jag redan från början ha utsagt, att både reservanter och utskott äro tämligen ense. Båda parter förklara sig anse, att man inte kan vänta sig någon egentlig nykterhetseffekt av åtgärden. I den reservation, under vilken jag har mitt namn, anföres dock, att detta gäller särskilt omsättningsskatten. Beträffande utskänkningsskatten torde man nog ha skäl att förvänta en inknappning av konsumtionen, som kan ha gynnsamma verkningar i nykterhetsavseende. I fråga om omsättningsskatten tror jag icke att man har rätt att ställa några vidare förväntningar i detta avseende. Med den goda tillgång på pengar, som för närvarande råder, kommer säkerligen denna ökning av priset med en krona icke att betyda särdeles mycket. I detta sammanhang kanske jag får lov att inskjuta, att jag tror att kontrollstyrelsen felbedömt frågan om de intäkter som skulle inflyta till statsverket. Jag föreställer mig, att man har räknat med en konsumtionsminskning, som näppeligen kommer att inträffa. Om min gissning är riktig, skulle resultatet bli, att inkomstökningen vid en skattehöjning enligt propositionen skulle komma att bli betydligt högre än vad man i propositionen kalkylerar med.

Inom bevillningsutskottet ha meningarna varit lika på ytterligare en punkt, till vilken jag återkommer längre fram. När det gäller den ekonomiska politiken, som man här säger, ha meningarna i stort sett gått isär. Vid företagen votering inom utskottet slogs Kungl. Maj:ts proposition ut med, jag vill minnas, elva röster mot nio. Men sedan björnen väl var skjuten, blev det inte fullständig enighet vid uppdelningen av skinnet, utan då skilde man sig åt, vilket resulterade i att för närvarande egentligen endast åtta av utskottets ledamöter stå för utskottets betänkande, under det att åtta äro för den reservation, under vilken mitt namn står först. Två andra ledamöter ha reserverat sig till förmån för avslag helt och hållet på propositionen, och två gå en annan väg och föreslå i stället för omsättningsskatt en accis. Utskotts-majoriteten, sådan den tedde sig i utskottet, gick på linjen att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om en höjning av omsättningsskatten, men godtog pro-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)
positionen i övrigt i fråga om omsättningsskatt och utskänkningskatt på vin samt utskänkningskatt på spritdrycker.

Jag ber att även få syssla något med de motiv som utskottet anfört för sitt ställningstagande i frågan. Det främsta skälet anföres på sidorna 6—7 i betänkandet. Utskottet underkänner nykterhetseffekten i fråga, som man enligt kontrollstyrelsen skulle förvänta vid ett bifall till den av kontrollstyrelsen föreslagna linjen. I denna fråga har jag redan yttrat mig. Därefter kommer utskottet emellertid fram till ett annat skäl och anför, att utskottet vill fästa uppmärksamheten på den ytterligare utbredning av den illegala spritdrycks-trafiken, exempelvis i form av motboksöverlåtelse, som kan förväntas bli följden av en höjning av utminuteringspriset på spritdrycker. Även detta utgör, säger utskottet, ett starkt skäl mot den i propositionen föreslagna höjningen av omsättningsskatten å spritdrycker.

Jag har litet svårt att förstå logiken i det resonemang som här föres. Av betänkandet finner man att utskottsmajoriteten kommit fram till det resultatet, att den av kontrollstyrelsen beräknade ökningen av statsinkomsterna endast skulle minska med cirka 10 miljoner kronor, därest förslaget om höjning av omsättningsskatten slopas. Kontrollstyrelsen har nämligen vid sina beräkningar antagit att konsumtionsminskningen på grund av prishöjningarna skulle bli betydande. Jag har förut sagt, att jag tror detta är en felbedömning. Men om jag godkänner utskottets tankegång härvidlag och alltså räknar med en så betydande minskning i konsumtionen, att omsättningsskattens slopande icke skulle betyda en minskning av statsinkomsterna med mer än 10 miljoner kronor, måste man ju antaga att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om höjning även av omsättningsskatten skulle leda till att en avsevärd del av den nuvarande konsumtionen komme att inställas. Det skulle inträffa att en hel del av de 30 miljoner litrar, som annars konsumeras, icke skulle tagas ut.

Nu befarar utskottsmajoriteten att motboksöverlåtelse skulle bli en följd av omsättningsskattens höjning. Men man har ju räknat med en betydande konsumtionsminskning, och denna skulle icke ske till följd av att mindre skötsamma personer avstode från att köpa sprit, utan därigenom att skötsamma och oförvitliga personer på grund av den ökade skatten komme att avstå från inköpen. Jag måste för min del erkänna att resonemanget på denna punkt är riktigt. Men på vad sätt befarar man då motboksöverlåtelse? De litrar, som den skötsamme avstår från att köpa ut, komme så vitt jag förstår icke att kunna överlätas. De skulle aldrig tagas ut. Vad återigen beträffar dem, som sätta värde på spriten och som man kanske till en viss del kan betrakta såsom mindre skötsamma och mindre omtänksamma i ekonomiskt avseende, skulle de ju ta ut hela sin ranson. Följaktligen lär det i allmänhet icke kunna förekomma sådan motboksöverlåtelse som han här befarar. Jag skulle tro att mitt resonemang är någorlunda logiskt riktigt. Jag frånser naturligtvis icke här, att enstaka fall av överlåtelse skulle förekomma. Så har det alltid varit, och så kommer det väl också att förbli. Men jag tror man har felbedömt saken, om man betraktar de genom skatthöjningen orsakade motboksöverlåtelse som någonting så betydande, att man för den skull icke vill följa Kungl. Maj:ts förslag.

Ett annat skäl till att utskottet icke velat biträda förslaget om höjning av omsättningsskatten är, att man anser det strida mot de riktlinjer för den ekonomiska politikens utformning, som godkändes av Kungl. Maj:t den 13 november 1942. Jag föreställer mig att detta har varit det avgörande skälet, och det är ju en mycket viktig sak. Utskottet säger följande om denna sak: »I dessa riktlinjer har betonats, att med hänsyn till de stigande riskerna för en inflationistisk utveckling frågan om penningvärdets bevarande i nuvarande

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

situation måste i främsta rummet beaktas. Därvid har även framhållits, att tyngdpunkten i den ekonomiska politiken under sådana förhållanden måste förläggas till strävandena att hejda ytterligare prisstegring.» Och så erinrar utskottet om att i enlighet härmed ett temporärt prisstopp genomförts från den 1 november 1942 i syfte att förebygga för stabiliseringssträvandena störande prisrörelser. Längre fram hänvisar utskottet till att en viss stegring av levnadskostnadsindex skulle komma att inträffa, eftersom kostnaderna för spriten tagas i betraktande vid indexberäkningen. Socialstyrelsen har upplyst om att denna stegring för levnadskostnadsindex enligt 1935 års serie, vilken tillämpas å nyreglerade löner åt statliga befattningshavare, skulle uppgå till 0.32 enhet. För dem som leva under ramavtalet, där man tillämpar en annan indexberäkning, skulle skattehöjningen motsvara 0.50 enhet. Dessa omständigheter strida enligt utskottet mot den allmänna ekonomiska politik, som man från statsmakternas sida har gått in för att följa.

Jag ber att få hänvisa de ärade kammarledamöterna till vad reservanterna härvidlag anföra med början på sid. 15 i betänkandet. Dessa reservanter åberopa också till stöd för sin ståndpunkt de riktlinjer för den ekonomiska politikens utformning, som godkändes av Kungl. Maj:t den 13 november 1942. Där framhölls såsom ett led i strävandena att förebygga inflation »bland annat vikten av att en minskning kunde åvägbringas beträffande det överflöd av köpkraft, som nu är tillfinnandes. Såsom ett medel att nå den konsumtion, på vilken den fria köpkraften i främsta rummet inriktar sig, angavs därvid en ytterligare höjning av beskattningen av tobak och alkoholhaltiga drycker». Det skulle klätt utskottet, om det icke hade klippt av sitt resonemang där det gjorde, utan tagit med denna punkt, vilken ju helt och fullt sammanfaller med de åtgärder, som här äro föreslagna från Kungl. Maj:ts sida. När statsministern på sin tid avgav deklaration inför riksdagens båda kamrar rörande den ekonomiska politiken, yttrade han i detta hänseende bland annat följande: »En ytterligare skärpning av beskattningen skulle minska de statliga utgiftsöverskotten och den fria köpkraften. Förvisso kan det göras gällande, att beskattningen redan drivits upp till sådan höjd, att något ytterligare icke är att taga. Det saknas emellertid ingalunda tecken på att överflödigt köpkraft, som icke kan finna normal användning, är i ganska rikt mått tillgänglig inom olika befolkningsskikt och i olika avsnitt av marknaden. Från dylikt köpkraftsöverflöd riktar sig en mer eller mindre intensiv varuefterfrågan mot framför allt vissa konsumtionsområden av lyx- eller nöjeskaraktär eller i varje fall mot mindre nyttiga och nödiga varor eller tjänster. Det kan icke göras gällande, att sådana konsumtionsområden sakna möjlighet att lämna ifrån sig åtskilligt mera till den gemensamma hushållningen i en svår tid. En stegring kan därför komma till stånd av beskattningen för vissa konsumtionsområden av övervägande nöjes- eller njutningskaraktär.» Detta är den av regering och riksdag godtagna ekonomiska politiken, och jag har icke kunnat finna annat än att den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna åtgärden precis linjerakt följer de synpunkter, som där äro angivna. Att sedan olägenheter i vissa avseenden kunna följa med tillämpningen av en i stort sett riktig politik, är någonting som man svårigen lär kunna undgå. Dessa olägenheter ha nog gjort sig märkbara på andra områden än i fråga om höjningen av index, men det har ansetts och anses väl alltjämt såsom riktigt att dessa huvudlinjer följas, därför att deras totala verkan är till gagn för vårt ekonomiska liv.

Vi som stå för huvudreservationen ha erkänt att det är berättigat när utskottet betecknar detta som en olägenhet. Men den måste anses väga fjäderlätt mot tyngden i hela den argumentering, som ligger till grund för den ekonomiska politikens utformning. Vi ha kommit fram till det resul-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

tatet, att man genom den nu föreslagna åtgärden skulle vinna väsentligen två ting. Dels tillföres statsverket en inkomst genom beskattning av sådana varor, som ur allmän konsumtionssynpunkt icke äro nödvändighetsvaror utan, om de brukas oförståndigt, kunna medföra en viss våda för folkhälsan. Vidare fullföljes därmed den ekonomiska politik som statsmakterna godkänt såsom riktig — detta alltså tvärt emot den slutsats utskottet har kommit fram till. Om utskottet velat fullfölja sin redogörelse för det ekonomiska programmet, skulle jag tro att man svårligen kunnat anföra den obetydliga höjningen av index såsom ett avgörande skäl emot Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har man inom utskottsmajoriteten inte mycket resonerat om nödvändigheten av att söka tillföra statsverket inkomster, där så rimligen kunde ske. Skälet därtill är väl, att finansministern icke lagt tyngdpunkten i argumenteringen just på den saken. Jag föreställer mig dock att man åtminstone inom bevillningsutskottet, där vi ideligen måste syssla med spörsmål om att förse statsverket med inkomster, skulle vara så pass insatt i förhållandena, att man icke tror det skulle vara obehövt att fästa något avseende vid behovet av statsintäkter, om icke finansministern lagt tyngdpunkten på den saken. Det har ju mer än en gång förekommit, att man inom utskottet, utan direktiv från Kungl. Maj:ts sida, själv har fått ta initiativ till anskaffande av medel åt statskassan. Illa skulle man också känna vår nuvarande finansminister, om man tror att han är likgiltig för huruvida statskassan kan tillföras något tiotal eller tjugutal miljoner kronor mer eller mindre. Debatten i andra kammaren lades härvidlag upp på det sättet, att man anser sig vara undskyld därigenom att finansministern inte har betonat detta. Om någon här i kammaren lever i tveksamhet angående finansministerns uppskattning av möjligheterna till skatteintäkter, föreställer jag mig att han skall bli tagen ur denna villfarelse, när finansministern en gång kommer hit och säger ut sin mening.

I början av mitt anförande sade jag, att jag har svårt att följa logiken i utskottets resonemang, och jag kan ju, herr talman, få kosta på mig den elakheten att säga, att man inte får vara särskilt kräsen på motiveringar, om man skall godtaga dess resonemang som ett skäl för avslag. Snarare skulle jag tro att huvudvikten legat vid att passa på detta tillfälle att ge finansministern — den övriga delen av regeringen har synbarligen enligt utskottet icke haft med denna sak att skaffa, och den ställer man vid sidan om — en varning, så att han i fortsättningen inte återkommer med sådana ting. Jag har här i min hand ett urklipp ur en stockholms-tidning, vars av mig högt uppskattade redaktör är en synnerligen insiktsfull och vaken ledamot av bevillningsutskottet, under vilkens ledning jag i åtskilliga år haft nöjet och förmånen att arbeta i utskottet. Han skriver i sin tidning, att detta är en stoppsignal, och i slutet av artikeln heter det: »För första gången har herr Wigforss nu från riksdagshåll fått en varning, att prisstopp bör betyda även stopp för ytterligare skattehöjningar. Förmodligen kommer han att mobilisera alla krafter för att i kamrarna få majoritet för regeringsförslaget. Det är icke alldeles säkert, att det lyckas, ty även inom herr Wigforss' eget parti börjar man synbarligen finna, att gränsen för skattehöjningar nu är nådd. Bevillningsutskottets betänkande i fråga om spritbeskattningen är en stoppsignal och en varning.» — Ja, om det vore så lyckligt i detta land, att man kunde fastställa ett skattestopp, gärna också för spriten, genom att bevillningsutskottets majoritet, låt vara på en så fattig motivering, går emot Kungl. Maj:ts proposition, skulle det inte vara något bekymmer här. Men det finns nog, herr talman, starkare krafter än till och med finansministern, som framtvunga skatter vilka kanske kunna vara mera osympatiska än denna.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det inte allenast är i fråga om spritvaror vi ha omsättningsskatt, utan också på sådana förnödenheter som äro oundgängligen *nödvändiga* för människornas livsuppehälle. Någon har kanske betecknat mig som nykterhetsfantast, men jag har aldrig haft så svårt att begripa att det finns många aktningstvårda människor i detta land som sätta värde på spriten. Jag kan inte dela denna deras smak, men jag har aldrig haft svårt att förstå den. Jag reagerar däremot, mina herrar, om man börjar jämställa spriten med de nödvändiga konsumtionsvarorna, när det gäller att ta ut skatt.

Jag skall inte för ögonblicket syssla mera med utskottsbetänkandet och den av mig med flera avgivna reservationen, utan ber, herr talman, att få säga ett par ord om de övriga reservationerna. Herr Lövgren har i en reservation liksom utskottet yrkat avslag beträffande omsättningsskatten, men dessutom även avslag i fråga om utskänkningskatten samt förslaget om den höjda beskattningen av vin. Om den reservationen har jag inte mycket att säga. Han betecknar de priser, som uttagas på spriten vid utskänkning, såsom nära nog ocker. Jag anser naturligtvis att ocker är en ful last, men är offret så pass frivilligt givet som i detta fall, kan jag fördra ocker.

Herr Sjödahl, som i utskottet var med bland dem som röstade för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, har sedan funnit att han var ute på villovägar och har avvikit genom att avge en reservation till förmån för införande av spritaccis i stället för omsättningsskatt. Han föreslår sålunda, att man skall tillföra statsverket den inkomst, som han beräknar, att statsverket skulle kunna mista genom ett avslag på Kungl. Maj:ts proposition rörande omsättningsskatt genom att förfara så, att man icke höjer skatten på den första motbokslitern, som tages ut, men däremot lägger en accis på de följande litrarna, den andra och den tredje litern, en skatt av 2 kronor och 50 öre per liter. Därigenom skulle man rädda — vad skall jag kalla den — en folk-liter, som ej skulle drabbas av beskattningen, och i stället taga ut skatten av dem, som icke vore tillfredsställda med en liter i månaden, utan anse sig behöva mera.

Detta låter ju ganska bra och är kanske en smula bestickande. Men om det är så, att Kungl. Maj:ts här föreliggande proposition icke ansetts ha några fördelaktiga följder i nykterhetsavseende, så bör man väl undvika att medvetet gå in på vägar, som leda till ett sämre nykterhetstillstånd än vad man har. Och det är dåligt nog, därom äro väl de allra flesta ense i våra dagar.

Jag är övertygad om, att den av herr Sjödahl föreslagna linjen skulle bland andra olägenheter leda därhän. Häruti skola de av de ärande kammarledamöterna, som varit med och prövat det thorsonska förslaget av 1919, giva mig rätt. Då infördes också en accisbeskattning. Det var visserligen inte fråga om en så måttlig höjning som 2 kronor per liter, utan det föreslogs höjningar av 10, 15 och 20 kronor på de tre litrarna, som lågo över den första, och det visade sig att detta resulterade i en motbokshandel, som hotade att slå sönder hela systemet. Det var visst under $\frac{3}{4}$ år, om jag minnes rätt, som man ansåg sig kunna praktisera den ordningen. Sedan dess råder tämlig enighet om att den ordningen kan man inte ha.

Kungl. Maj:t bjöd riksdagen vid urtiman 1939 ett förslag, som liknade detta, fastän av mindre dimensioner än vad det thorsonska förslaget hade. Men särskilda utskottet, som behandlade frågan, fann, att det icke var rådligt att göra om experimentet från 1919, utan ändrade propositionen därhän, att man i stället gick på en höjd omsättningsskatt och avstod från accisen. Samma skäl anser jag vara giltiga än i dag som de, vilka anfördes mot Kungl. Maj:ts förslag 1939. Det har förelegat en motion i den riktningen inom utskottet och man

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

skulle ju ha kunnat höra sig för hos de myndigheter, som syssla med spritangelägenheter, om deras syn på accisfrågan. Det har ännu inte blivit gjort, men jag har här ett utlåtande i frågan av kontrollstyrelsens chef, som jag tror förtjänar att föredragas. Kontrollstyrelsens chef meddelar här, att om det hade varit så, att styrelsen haft tillfälle att yttra sig över förslaget om spritaccis, så skulle den ha bestämt avstyrkt. Kontrollstyrelsens chef anför följande:

»Införandet av en accis på vissa inköp av spritdrycker under en månad skulle emellertid medföra mycket betydande sociala olägenheter.» Så säger han vidare — han har talat om andra ting förut: »— det är sålunda till en början uppenbart, att den genom accisen skapade prisskillnaden mellan den första litern och de följande under en tilldelningsperiod skulle medföra en stark stegring av antalet motboksansökningar. Genom konsumtionens uppdelning på flera motböcker skulle ju nämligen den första literns prisbillighet kunna i större omfattning tillgodogöras. En betydande ökning av motboksantalet i landet får därför anses vara en oundviklig följd av accismetoden, där est man icke är beredd att tillgripa drastiska åtgärder till förhindrande av en dylik utveckling, exempelvis förbud emot utlämnande av nya motböcker, så länge accisen består. Då det icke är möjligt att vid accisens bortfallande utgallra de motböcker, som tillkommit på grund av densamma, blir om inga åtgärder av antytt slag vidtagas, resultatet av den temporära åtgärden en bestående ökning av motboksantalet.

Än ogynnsammare måste accisens återverkan på frekvensen av motboksöverlåtelser befaras bliva. Medan för närvarande endast den, som icke innehar motbok eller som å innehavd motbok utnyttjat hela inköpsrätten, kan antagas uppträda som köpare av annans motbokssprit, blir det, därest accis införes, ett ekonomiskt intresse för envar, som inköpt den accisfria litern under tilldelningsperioden, men önskar göra ytterligare inköp, att av andra motboks-innehavare förvärva dessas accisfria tilldelning. På motsvarande sätt ökar vinstmarginalen för den, som är villig överlåta sin sprittilldelning, med en större eller mindre del av prisskillnaden mellan den första månadslitern och de därpå följande. Överlåtelseproblemet, som redan nu erbjuder stora svårigheter, synes under dylika betingelser bliva hart när omöjligt att bemästra.»

Ja, det har i detta sammanhang av en kunnig person sagts mig, att priset vid motboksöverlåtelser nu är omkring 5 kronor per liter, och en höjning av 50 procent, således med 2.50 kronor, är ju inte oväsentligt för den, som har lust att driva affär. Men så tillägger kontrollstyrelsens chef: »Slutligen torde böra beaktas de mycket stora vanskligheter, ett införande av accis skulle medföra i fråga om den ekonomiska kontrollen över försäljningen. Detta torde utan vidare inses därav, att det här skulle gälla att sälja exakt samma vara till olika pris i olika fall. Med hänsyn såväl till statsintresset som till den med försäljningen sysselsatta personalen måste detta av accisen betingade kontrollproblem på ena eller andra sättet så långt möjligt lösas. Detta kommer emellertid icke endast att draga betydande kostnader, utan kommer också att under nuvarande förhållanden erbjuda stora svårigheter för systembolagen, när det gäller att anskaffa nödig arbetskraft. Systembolagens nuvarande medverkan i kontrollen över varuransoneringsarna torde i vart fall icke kunna upprätthållas. Erfarenheterna från tidigare försök med spritdrycksaccis äro i nu berörda hänseende nedslående såväl beträffande kontrollkostnaderna som beträffande kontrollens effektivitet.»

I detta sammanhang, herr talman, ber jag att få uttryckligen säga ifrån, att om det skulle falla sig så, att jag i vöteringarna här skulle stå i valet mellan att gå på avslag på Kungl. Maj:ts proposition, vilket utskottet förordar,

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

eller gå på accisvägen, så kommer jag obetingat hellre att ansluta mig till avslagslinjen än att ställa till med en affär, som i åtskilligt komme att likna den, som ägde rum år 1919. Det är ju helt naturligt, att om jag kommer i den belägenheten och de, som sympatisera med min syn på saken, skulle tvingas i samma belägenhet, så får det inte betyda, att man godkänner det urbota — förlåt mig, jag menade: den otillfredsställande motivering, som utskottet presenterar för sitt avslagsyrkande, utan det är själva yrkandet om avslag, som jag kan biträda. Att jag måste underkänna motiveringen, bör tydligt framgå av mitt nagelfarande av motiveringens innebörd.

Jag ber, herr talman, att få tacka för tålamodet. Jag hoppas jag slipper att besvära mera! Jag yrkar bifall till den av mig m. fl. framförda reservationen.

Herr **Wahlmark**: Herr talman! Jag anser mig i anledning av åtskilligt av vad den föregående talaren yttrade böra framhålla, att genast som propositionen framlades i riksdagen, mottogs den i riksdagskretsar med mycket blandade känslor, på en del håll till och med med olustkänslor. Det var av skilda anledningar, som dessa framkallades. Man frågade sig, om verkligen nykterhetstillståndet i landet kunde förbättras med de föreslagna skattehöjningarna, efter de erfarenheter man haft av de senast företagna. Och andra frågade sig om, ifall det var nödvändigt att söka taga ut ökade skatter, dessa nödvändigtvis måste tas ut genom en höjning av spritpriset. Reaktionen mot förslaget har varit så pass kraftig, att jag tror, att därest vi haft en riksdagens egen gallupomröstning, där riksdagens ledamöter utan några hämningar avgivit sitt votum, så hade denna visat en icke obetydlig majoritet mot förslaget. Om någon således trott, att antalet motioner eller bakom dessa stående motionärer utgjorde en värdeämätare på huru detta förslag mottagits, så har han misstagit sig. Och den omröstning, som skall ske efter dagens debatter, kommer också att bli mycket missvisande — alldeles oberoende av om utskottets förslag segrar eller förlorar gentemot regeringens. Många motståndare till skattehöjningarna komma troligen att rösta för dem, icke på grund av de skäl, som framförts i den av herr Bårg m. fl. avgivna reservationen, utan av andra orsaker, på grund av skäl och synpunkter, som framkommit efter utskottets ställningstagande i frågan.

Ute i landet råder för visso inte heller någon större sympati för förslaget — snarare tvärtom. Bland de breda lagren av folket, de som skulle drabbas hårdast av beskattningen, är man synnerligen missnöjd, och detta missnöje kan också spåras hos dem, som mycket väl kunna bära denna skattehöjning.

Motviljan mot denna höjda skatt har sin grund icke blott i motiveringen för densamma. Såvitt man kan se av finansministerns uttalande, ansluter han sig visserligen till kontrollstyrelsens skäl för en skärpt beskattning. Och detta skäl är, att nykterhetstillståndet under senare tid på oroväckande sätt försämrats. Såsom en särskild åtgärd för att hindra en ytterligare försämring av detta bör därför, enligt kontrollstyrelsens mening, en höjd beskattning av spriten ske. Nu är denna ståndpunkt kanske för finansministern inte det främsta motivet till förslaget om skattehöjningen. Han vill ha pengar och söker därför utnyttja alla tillgängliga skattekällor. Och detta senare skäl medför måhända, att förslaget — om också ytterst motvilligt — blir bifallet av riksdagen. Men motiveringen till förslaget är dock nykterhetssynpunkten.

I detta sammanhang vill jag nämna, att det icke är riktigt, som den föregående talaren sade, att utskottet skulle ha uttalat sig därhän, att om man toge bort omsättningsskatten, detta skulle medföra en minskning av inkomsterna på 10 miljoner kronor. Utskottet har inte sagt detta, utan utskottet har sagt,

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

att höjningen av skatteintäkterna för spritdrycker kan antagas komma att stanna vid omkring 10 miljoner. Själv har jag räknat ut, i överensstämmelse med kontrollstyrelsens beräkningar, att den minskning av skatteintäkter som på detta sätt skulle komma att äga rum, skulle utgöra närmare 14 miljoner kronor, således ett betydligt högre belopp än det, som här omnämndes av herr Bärge och som även angivits i åtskilliga tidningar.

Mitt ståndpunktstagande till förslaget om höjd spritskatt anser jag ansluta sig till finansministern, och därför har jag givit min röst i utskottet till förmån för den av herr Sundström i andra kammaren och herrar Boman och Dahlström i denna kammare väckta motionen. Jag anser nämligen, att man inte helt kan bortse från den nykterhetspolitiska synpunkten i förslaget och inte heller från den statsfinansiella. Otvivelaktigt förhåller det sig så, att *en* betydelsefull orsak till det försämrade nykterhetstillståndet är att söka i den ökade besöksfrekvensen å restaurangerna, framför allt från ungdomens sida. Visst fog för en höjd beskattning av utskänknigen anser jag därför finnas.

Om jag således beträffande utskänknigen, i likhet med kontrollstyrelsen och finansministern, tror, att en höjd beskattning kan medföra ett något förbättrat nykterhetstillstånd, så är jag långt ifrån övertygad om, att en höjd beskattning av den utminuterade spriten skall medföra samma effekt.

Efter det anförande, som herr Bärge har hållit, och efter vad som yttrats man och man emellan i kammaren vill jag bekänna, att jag varit och är anhängare av restriktionssystemet, d. v. s. av motboken, och kommer att vara det, till dess något annat och bättre kan träda i dess ställe. Det *kan* ju hända, att en fri försäljning därvid skulle komma i fråga, men dagens läge inbjuder icke till ett sådant alternativ. Jag anser också, att de tidigare beslutet om höjd spritskatt, minskning av motboksransonen och borttagandet av efterhandsinköpen utgöra ett sönderbrytande av systemet och utgöra *en annan* betydelsefull orsak till det ökade fylleriet. Men hur därmed än må vara, så är jag fast övertygad om, att utan motboken skulle fylleriet nu varit värre än det är; den individuella tilldelningen har dock, huru ofullkomligt den än fungerar, hjälpt oss bättre genom de hittills gångna krisåren än vad höga spritpriser och fri eller begränsad försäljning skulle gjort.

Så vill jag göra ett tillägg. Som anhängare av motbokssystemet betraktar jag därför också varje inskränkning i antalet systembolag såsom något som är av ondo, då därigenom möjligheterna till kontroll förminskas. Den senast vidtagna rationaliseringen anser jag således även ha bidragit till ett försämrat nykterhetstillstånd. Är nu, som ryktet förmäler, att förvänta förslag om ett enda bolag för hela riket, så följer också därmed enligt mitt sätt att se, att nykterhetstillståndet blir ytterligare försämrat. Ju mer staten genom ökade spritskatter och s. k. rationaliseringsåtgärder söker öka sina inkomster, desto sämre blir det beställt med nykterheten i landet.

Då jag alltså anser det nuvarande höga utminuteringspriset som en av orsakerna till det ökade fylleriet, så har jag i utskottet röstat mot en ytterligare höjning av detsamma. Det är inte den ringaste tvekan därom, att de senast vidtagna förhöjningarna i hög grad medverkat till att överlåtande av motböcker sker i den utsträckning, som för närvarande är fallet. En ytterligare höjning komme därför säkerligen att medföra, att detta överlåtande skulle utsträckas än vidare. De, som måttligt förtära sprit, komma att inskränka sig än mera och kunna därefter stå andra till tjänst mot eller utan vederlag. Och dessa andra äro säkerligen de missbrukare, som icke kunna kommas åt genom en höjd beskattning — de återfinnas till största delen i fylleristatistiken.

Till detta kommer ännu en synpunkt. Jag har inte sett en fullständigare statistik, utvisande huru fylleriförseelserna fördela sig mellan städer och lands-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

bygd. Av vad jag sett framgår emellertid, att missbrukarna av sprit till större delen äro att finna i städerna och de större samhällena och till en mindre del på landsbygden. Om denna min iakttagelse är riktig, så skulle förslaget rent av kunna betraktas som en straffskatt, pålagd icke blott spritmissbrukare utan även personer, mot vilka ingen som helst anmärkning kunnat riktas i fråga om skötsamhet och ordentlighet.

Såsom herr Bårg nämnde, står — och jag skall härvid endast hålla mig till den del av första kammarens ledamöter, som tillhöra bevillningsutskottet — närmast endast *en* bakom utskottets kläm, och det är jag. De övriga av utskottmajoriteten yrkade ursprungligen rent avslag, men anslöto sig sedermera till ett yrkande, som framfördes om att det skulle ske en höjd beskattning av utskänknigen, men däremot icke av utminuterungen.

Då jag således icke helt företräder majoriteten, har jag inte heller varit den, som bestämt vad som innehålles i utskottets motivering. Jag har anslutit mig till huvuddelen av densamma, och jag har ingenting att erinra mot den, framför allt i vad det gäller ökningens inverkan på levnadskostnadsindex. Index-talet kommer givetvis, såsom både utskottet och reservanterna ha framhållit, att stiga. Men då utskottsförslaget innebär en så betydande inkomstminskning, som här är angiven, är det troligt, att, om riksdagen bifaller detsamma, finansministern kommer att framlägga förslag om ersättning, vilket kommer att medföra samma verkan. Denna eventuella skatthöjning har jag emellertid mindre emot än vad jag har mot en höjning av omsättningsskatten. En prisstegring på vilken annan konsumtionsvara som helst, även en stegring av den direkta skatten, menar jag kommer att sänkas, när kristiden är över och omständigheterna i övrigt medge det. Men höjes priset på sprit, så kan man nästan med säkerhet spå, att det kommer att stå fast även när vi komma in i normala förhållanden igen.

Jag har redan antytt, att jag icke hyser någon större förhoppning om att utskottets förslag skall segra i dagens votering, men jag har velat framföra vad jag nu sagt som ett försök till framtida spärr mot ytterligare höjningar. Vinsten skulle bli ännu större, om riksdagens speciella nykterhetsivrare toge under omprövning vilken nykterhetspolitik de i framtiden böra föra för att åstadkomma ett förbättrat nykterhetstillstånd här i landet och icke ett försämrat, som jag anser det nu föreliggande förslaget medföra. Detta borde kunna ske alldeles oberoende av vilket beslut riksdagen i dag kommer att fatta.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olof Carlsson, Dahlström* och *Franzon*.

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! Efter de två anföranden, som här ha hållits, dels av utskottets ordförande och dels av en annan av utskottets ledamöter, kan jag fatta mig kort. Jag tror inte heller det finnes någon särskild anledning för oss att alltför mycket fördjupa oss i detta ämne, då vi säkerligen ha angelägnare saker att ägna vår tid åt. Det är emellertid ett par yttranden, som ha förekommit under debatten här i kammaren och även utanför riksdagen, som göra, att det ändå är skäl att dröja ett ögonblick vid denna frågas behandling och de olika synpunkter på densamma, som därvidlag kommit fram.

Jag kan i stort sett utan reservation vitsorda riktigheten av den redogörelse för frågans behandling i bevillningsutskottet, som har lämnats av utskottets ärade ordförande. Han har också lagt fram de olika synpunkter, som både majoriteten och minoriteten här anført, och han har inte underlåtit att framhålla, att i ett avseende har utskottet vari fullständigt enhälligt. Ut-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

skottet har nämligen enhälligt underkänt det huvudmotiv för det framlagda skatteförslaget, som förebragts först av kontrollstyrelsen och sedan av finansministern, nämligen att skattehöjningen skulle minska bruket av spritdrycker. Detta huvudskäl har utskottet funnit icke vara hållbart. Det är anledning att understryka detta, ty här gäller det en sak av stor, både principiell och praktisk betydelse. Vi komma inte längre någon vart i nykterhetsfrämjande syfte genom en skärpt spritbeskattning. Det är möjligt, att det finnes reservanter, som mena, att felet med den föreslagna förhöjningen är, att den är för liten. Hade man tagit till den ännu kraftigare, hade man också kunnat vänta en effekt i nykterhetsfrämjande syfte. Det tror inte utskottets majoritet. När det gäller utminuterungen, måste man nog anse, att den gräns är nådd, om inte redan överskriden, där en ytterligare skattehöjning skulle kunna ha någon som helst positiv effekt i nykterhetsfrämjande syfte. Däremot är det en mycket allvarlig fara för att ytterligare skärpningar av spritskatten skulle fresta till en ökad illegal sprithantering. Det är möjligt, att utskottets ordförande har rätt i att själva motboksöverlåtelsena inte bli så många, men det finnes andra former för illegal sprithantering, som uppmuntras av skattehöjningar. Det är verkligen anledning att se litet allvarigare på denna fara, än vad man hittills har gjort i vissa nykterhetskretsar. Jag vill dock framhålla, att i diskussionen har på allra senaste tiden även från förbudsvänligt och utpräglat nykterhetsvänligt håll erkänts, att man inte kommer längre i nykterhetsfrämjande syfte genom skatteskräpningar, utan att man får anse, att gränsen är nådd. Och det har utskottet också velat kraftigt understryka som sin mening.

Det är emellertid nykterhetsmotiveringen och praktiskt taget ingen annan, som har förebragts för den föreslagna skattehöjningen. När man nu talar om, att det inte är nödvändigt, att finansministern jämt och ständigt upprepar, att han behöver pengar — det vet väl var och en, att han behöver, och det är inte nödvändigt att skriva det i propositionen — då frågar jag: är det riktigt att lägga fram en proposition, som enligt den sista tolkningen skulle ha ett rent statsfinansiellt syfte, och motivera denna proposition med att förslaget är avsett att främja nykterheten? Riksdagen är i sin fulla rätt, om den säger ifrån, att det måste vara något sammanhang mellan syftet med ett förslag och den motivering, som anföres för detsamma.

Emellertid har ju utskottet, såsom dess ordförande framhöll, inte helt tillbakavisat propositionen. På en viktig punkt har man ansett, att de av finansministern förebragta skälen kunna godtas. Det gäller den föreslagna höjningen av utskänkningsskatten och den nya vinskatten. Man har ansett, att här kan man vänta en, visserligen begränsad effekt i nykterhetsfrämjande syfte av skattehöjningen. Här är ett område, där man kanske ännu inte har tagit ut möjligheterna helt och fullt, och det är framför allt — det skulle jag vilja understryka — ett område, där man kan komma åt lyxkonsumtionen. Denna konsumtion tar sig framför allt uttryck i den alltmera stegrade besöksfrekvensen på restaurangerna och den allt ymnigare spritförtäring, som där förekommer. Inom utskottet ha vi varit ense om att den ökade spritförtäringen på restaurangerna och tendensen till ökad illegal sprithantering ge de största anledningarna till bekymmer. Kan man i någon mån genom dessa höjningar hålla tillbaka tendensen till ökad spritkonsumtion på restaurangerna ha vi ansett, att man inte bör motsätta sig dem. Annars finnas naturligtvis också där skäl, som tala för att man bör gå försiktigare fram, och man kan inte vara alldeles säker på att det inte även här blir ett bakslag.

Jag övergår därefter till den nya motivering för den föreliggande propositionen, som på senaste tiden, sedan nykterhetsskälen underkänts, har blivit

Ang. skärpt beskattning av spritdrucker och vin. (Forts.)

förelagt. Denna motivering hänvisar framför allt till det statsfinansiella läget. I propositionen har denna sida av saken knappast omnämnts. Endast med följande ord berör finansministern den föreslagna åtgärdens statsfinansiella verkningar: »Samtidigt antages att statsverkets inkomster av spritdrycksbeskattningen komma att öka med ungefär 20 miljoner kronor för år räknat.» I årets finansplan yttrar finansministern om sina skatteplaner endast följande: »Även i övrigt taga skatterna i anspråk en så betydande del av inkomsterna, att varje ny höjning behöver noggrant övervägas. De utredningar som i detta hänseende pågå avse icke höjningar av sådan storleksordning, att deras genomförande skulle betyda en ändring i hela budgetläget.» I hela statsverkspropositionen finns inte ett ord, som antyder, att finansministern i sina kalkyler har medräknat en höjd spritskatt. De siffror, som anförs i inkomstberäkningen, äro grundade på den kalkyl, som i höstas framlades av kontrollstyrelsen och som bygger på oförändrade spritpriser. Inte heller antyder finansministern med något ord, att han behöver ökade skatteinkomster för att balansera den del av budgeten, som skall täckas med verkliga inkomster. Det finns ingenstans i finansplanen något ord härom. Kammarens ledamöter erinra sig nog, att när det gäller den s. k. balanserade delen av budgeten, redovisas i verkligheten ett inkomstöverskott i statsverkspropositionen på mellan 150 och 200 miljoner kronor. Nu har naturligtvis en förskjutning skett. En del inkomster kunna förmodligen räknas upp till högre belopp, men vi ha också haft en del nya utgifter, så att vi få väl se om någon vecka, när den nya inkomstberäkningen kommer, hur läget är. Men det har säkerligen inte på något sätt så radikalt förändrats, att de ursprungliga förutsättningarna från januari äro borta, utan vi ha fortfarande ett betydande, låt vara formellt, överskott i den del av budgeten, som skall balanseras.

Då säger man: »Det där är naturligtvis riktigt, om vi hålla oss till det rent formella, men i realiteten ha vi ju ett miljardunderskott i årets budget. Vi ha också förskottsstaten, och varje bidrag till statsinkomsterna, som kan nedbringa det ofantliga underskott, som denna uppvisar, bör väl hälsas med tillfredsställelse.» Däri ber jag att få helt och fullt instämma. Men man måste, uppställa den fordran, att skall riksdagen i år vara med om att bevilja ökade skatter, bör det vara med klart utsagt syfte att nedbringa budgetunderskottet. Det skall inte bara gälla att ge finansministern ökade inkomster, som sedan skola kunna användas för ökade utgifter av det ena eller andra slaget, utan det skall ske som ett led i en genomtänkt plan, där det klart och tydligt säges ifrån, att vi med dessa ökade inkomster, som icke voro medräknade i finansplanen, avse att nedbringa det stora underskott, som finns i den icke balanserade delen av budgeten. Hade det motivet lagts fram, skulle jag tro, att bevillningsutskottets majoritet hade sett denna sak på annat sätt och kanske behandlat den annorlunda än som nu har skett. Men nu ha vi icke haft denna motivering att hålla oss till, vi ha inte haft denna förutsättning för skattefrågans behandling, och därför har utskottet icke ansett sig kunna anlägga sådana synpunkter som nu efterlysas i debatten.

Å andra sidan är det en annan synpunkt, som utskottet har måst tillmäta betydelse. Man säger, att utom på grund av rent statsfinansiella krav är denna skatthöjning önskvärd och nödvändig även för att man skall söka draga in så mycket som möjligt av den överflödiga köpkraften. Detta är ett viktigt syfte, som erkändes av riksdagen vid behandlingen av de riktlinjer för den ekonomiska politiken, vilka framlades i höstas. Flertalet av utskottets ledamöter äro ense om att en sådan indragning kan och bör ske, när det gäller utskänkningssprit. Där kommer man åt en form av denna överflödiga köpkraft, som man bör försöka dra in. Annorlunda ställer det sig, när det gäller

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)
 motboksspriten. Där har icke åtstramningen några sådana penningpolitiska verkningar, som man syftar till, när man talar om önskvärdheten att dra in den överflödiga köpkraften. Däremot skulle ju en höjning av priset på motboksspriten medföra en viss, låt vara begränsad verkan i prisuppskrivande riktning. Vår indexberäkning innesluter ju fortfarande en hel del utgiftsposter av mycket diskutabel art, däribland också motboksspriten. Priset på denna inverkar således på indexberäkningen.

Man säger då, att när det bara gäller en halv enhet i den ena indexserien och en tredjedels i den andra, så kan det icke ha någon större inverkan. Mot detta måste jag erinra om att det gång på gång från regeringsledamöters sida och av andra representanter för de penningvårdande myndigheterna framhållits, att den marginal, som i det senaste avtalet finns mellan det nu gällande prisindextalet och det maximalt, som inte får överskridas utan att avtalet rubbas, är så knapp, att man måste se mycket noga upp med alla höjningar, som kunna påverka den. Detta har också bevillningsutskottet ansett sig böra göra vid behandlingen av denna fråga. En höjning av utminuteringskatten skulle medföra ogynnsamma verkningar även på detta område och således direkt motverka det syfte, som statsmakterna ha velat tillgodose genom fjolårets prisstoppsbeslut.

Verkningarna av en skattehöjning skulle således bli reella i det avseendet, att de komme att direkt påverka indextalet, men de skulle också — och det är inte det minst viktiga — få en psykologisk effekt. De skulle i ganska vida kretsar framkalla intrycket, att nu har man brutit igenom den spärr, som man velat skapa genom prisstoppspolitiken. Den politik, som inaugurerades i höstas, har haft en förvånansvärd, för många överraskande stor framgång. Den har medfört en stabilisering i fråga om priserna, som haft en utomordentligt gynnsam effekt på vårt ekonomiska liv. Men det är inte värt att vara alltför säker på att denna stabilisering kommer att bestå, om man på den ena punkten efter den andra börjar låta priserna gå i höjden till följd av åtgärder, som statsmakterna själva vidtagit. I detta fall skulle ju genom statsmakternas beslut en omedelbar verkan på indextalet inträda, så att detta stegte med $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{3}$ enhet, beroende på vilken indexserie man räknar med. Det är klart, att sådant inte kan undgå att få även psykologiska verkningar och skapa ett intryck av att priserna nu börja på att gå i höjden. Detta har för utskottsmajoriteten varit ytterligare ett starkt skäl att avvisa Kungl. Maj:ts förslag.

Den föregående ärade talaren, herr Wahlmark, har anmält, att han har en särskild motivering, som han dock inte har ansett sig böra anföra skriftligen. Hans namn står under utskottsmajoritetens yrkande, och jag förutsätter, att han i stort sett är ense med utskottets majoritet beträffande de skäl, som ha anförts för avslag på den kungl. propositionen i vad gäller höjningen av utminuteringskatten. Jag fäster inte så stort avseende vid de särmeningar, som här ha anförts, och skall inte ingå i någon polemik med honom.

Jag skall inte heller ingå i någon polemik med utskottets ärade ordförande. Jag tror, att han i mångt och mycket har givit ett fulltonigt uttryck för hela utskottets uppfattning, och när han helt naturligt slutade med att yrka bifall till sin reservation, så vet var och en, att det beror på hans personliga åsikt och inte bara är ett uttryck för hans regeringstrohet.

Det finns således ingen anledning att här i onödan uppta någon polemik, utan jag skall, herr talman, på detta stadium nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Elofsson, Gustaf: Herr talman! Jag skall inte gå in på smådetaljer på detta område, vilka ha berörts av bevillningsutskottets ärade ordförande

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

och senast av den siste ärade talaren. Jag vill bara säga några ord om hur man i allmänhet ser på denna skattehöjning.

När spritskatten förra året höjdes, var bevillningsutskottet även den gången ganska tveksamt om huruvida det kunde ha någon nykterhetsfrämjande verkan, men den kungl. propositionen var den gången inte avfattad på samma sätt som nu, utan den tryckte mer på de statsfinansiella synpunkterna. Denna gång har finansministern följt kontrollstyrelsens förslag. Denna har sagt, att en höjning av priset på såväl motbokssprit som restaurangsprit skulle kunna medföra ett bättre nykterhetstillstånd. Jag tror för min del inte, att en sådan höjning får den nykterhetsfrämjande verkan, som kontrollstyrelsen och med anslutning till den finansministern anta. Om vi se på polismyndigheternas utredning av de fylleriförseelser, som begås här i landet, finna vi, att vederbörande inte i så stor utsträckning ha skaffat sig spriten på restauranger utan på illegal väg. De ha kanske fått hembränt och berusat sig därmed och så råkat ut för klammerier på ett eller annat sätt. Jag tror inte, att man vinner någon förbättring av nykterhetstillståndet, om man höjer priset på motbokssprit aldrig så mycket. Vi ha under de senaste fem åren höjt spritskatten icke mindre än fyra gånger. Men om vi följa statistiken, finna vi, att fylleriförseelserna ökat för varje år. Detta bevisar ju, att det sätt, som man nu rekommenderar som hjälp, inte har önskad verkan.

Motbokssystemet har nu existerat i landet i 25 år. Den gång det infördes kunde en liter sprit köpas för 2 à 2:25 kronor. Man ansåg, att man genom motbokssystemet skulle kunna begränsa spritbruket för en del individer, som inte kunde nyttja alkohol med förstånd. Under dessa 25 år har man kommit upp i ett spritpris av 10 kronor litern för den allra sämsta varan. Då kan man väl, om det är av statsfinansiella och inte nykterhetsskäl som finansministern har framlagt denna proposition, uttala en undran, om det inte är tid för finansministern att tänka på att ta in mer pengar till staten genom att göra en generell översyn över de olika företag, som handha spritutminuteringsen. Skulle man inte genom att så att säga modernisera ett föråldrat system kunna tillföra statskassan ganska mycket pengar? Jag anförde redan i fjol, då denna fråga var uppe i riksdagen, att om man vill tillföra statskassan så mycket pengar som möjligt, bör man följa med tidsutvecklingen och inte behålla ett system, som kanske passade för vårt land för 25 år sedan men som borde ha varit föremål för en översyn för lång tid sedan. Jag kan inte underlåta att i denna debatt föra fram den saken ännu en gång, och jag tror, att många av kammarens ledamöter dela mina synpunkter därvidlag.

Utskottets ärade ordförande sade, att denna höjning skulle ha en så försvinnande liten inverkan på indextalet; det skulle bara betyda en höjning med en halv enhet. Men vi komma ihåg, att vi förra onsdagen här i riksdagen beviljade 19 1/2 miljoner kronor i sockersubvention. Man skulle den gången inte ha behövt höja sockerpriset med mer än 7 öre per kilo för att slippa denna stora utgiftspost. Då voro kamrarnas ledamöter eniga om att man inte kunde vidta en sådan höjning, ty det skulle inverka på indextalet, och man hade en försvinnande liten marginal, innan man nådde den i ramavtalet kritiska punkten. Man vågade därför inte röra vid denna lilla marginal, ty då visste man inte, när man kom över till toppunkten i den överenskommelse, som träffades i höstas.

Men sedan har man kviekt ändrat ståndpunkt. Då bevillningsutskottets ärade ordförande i dag säger, att en halv enhets höjning av indextalet har så liten betydelse, att man gott kan utgå från att index kan tåla detta, kan jag inte underlåta att säga, att läget beträffande detta indextal väl inte har kun-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

nat ändras så förfärligt mycket på en vecka, att man nu kan säga, att det inte är någon risk med att göra en sådan höjning, medan man förra veckan menade, att index inte tålde någon prishöjning alls.

Liksom de andra talarna vill jag än en gång poängtera, att om denna höjning av skatten går igenom, får det inte den minsta betydelse för nykterheten. Man har sagt, att man vill komma åt den köpkraft, som är överflödig. Man vill försöka minska köpförmågan för innehavarna av denna köpkraft genom att avhända dem en del pengar, om de gå in på restauranger och dylikt. Ja, restaurangbesöken ha kanske ökats de senaste åren, men jag tror, att detta till stor del beror på att folk har ont om mat i hushållet och därför söker sig till restauranger, vilket man inte skulle ha gjort, om livsmedlen hade varit fria och man fått köpa hem vad man velat.

Jag skulle också vilja lägga en annan synpunkt på denna fråga. När man nu ömmar så starkt för statskassan, undrar jag, om man inte även borde tänka på de läskedrycker, som i så oroväckande grad konsumeras i vårt land. Tåla inte även de en skattehöjning, om finansministern har svårt att få debet och kredit att gå ihop? Skatten på läskedrycker är nu 10 öre per liter. Jag är säker på att om man hade en skatt på 10 öre per flaska, skulle läskedrycker ändå konsumeras i ganska stor utsträckning.

Jag säger detta inte därför att jag missunnar dem, som dricka läskedrycker, att köpa sådana billigt. Det är kanske många, som säga, att då man dricker en flaska lemonad, blir man inte tokig i huvudet, vilket man blir, om man tar en sup för mycket. Detta är ju riktigt, men man blir inte heller tokig i huvudet, om man inte tar för många supar. Om man bara tar, vad man känner att man tål, blir man inte värre i huvudet av en sup brännvin än av en flaska lemonad.

Det är möjligt, att finansministern kommer att under denna debatt omtala, att det inte är av nykterhetsskäl utan ur statsfinansiella synpunkter, som han lagt fram denna proposition. Då kan man invända, att när denna fråga om sprit-skatten kommer upp snart sagt varje år med motiveringen, att nu behöver man t. ex. 20 miljoner kronor mer och måste höja spritskatten igen, vore det skäl, att finansministern försökte lösa hela frågan med en gång och lade om systemet. Jag tror, att det skulle komma in ganska många miljoner till statskassan, om man avsevärt förenklade systemet och t. ex. lade hela handhavandet av sprithandeln på en enda myndighet. Låt oss säga, att t. ex. vin- och spritcentralen övertog det hela, så att inte det behövde vara fråga om flera företag. Jag tror, att man på den vägen skulle kunna åstadkomma en ganska stor förbättring.

Till sist skulle jag vilja säga ett par ord om den reservation, som jag tillsammans med herr Lövgren har avgivit beträffande avslag även på förslaget om höjning av skatten på restaurangsprit. Vi ha för vår del ansett, och det poängterade jag i början av mitt anförande, att man inte vinner ökad nykterhet i vårt land genom att höja spritpriset på restaurangerna. De personer, som råka i klammeri och hamna hos polisen, äro mestadels sådana, som skaffa sig sprit på olaga vägar. Det hade därför varit mycket angenämare, om här hade förelegat ett förslag, enligt vilket man hade haft möjlighet att stoppa sådan illegal trafik, som många gånger försiggår i landet. Av den utredning, som polisen verkställt, finna vi, att åtminstone 70—80 % av de för fylleri fällda ha skaffat sig spriten på illegal väg.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i fråga om förslaget om höjning av skatten på motbokssprit. Men jag ber att få yrka bifall till den av herr Lövgren och mig avgivna reservationen, när det gäller höjandet av skatten på restaurangsprit.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 e. m.

Herr **Sjödahl**: Herr talman! Beträffande det föreliggande utskottsbetänkandet har kammaren säkerligen uppmärksammat, att det i två mycket viktiga punkter råder fullständig enighet inom utskottet, med undantag för den föregående talaren och hans medreservant i andra kammaren. Fullständig enighet råder nämligen därom, att den höjda utskänkningsskatt på spritdrycker och den nytillskapade utskänkningsskatt på vin, som den kungl. propositionen föreslår, enligt utskottets mening bör av riksdagen antagas. På denna punkt har utskottets majoritet inte haft något att andraga. Då ju utskottet å andra sidan i motiveringen för sitt avslagsyrkande beträffande omsättningsskatten säger, att denna höjning av omsättningsskatten inte har någon nykterhetseffekt, får man väl dra den slutsatsen, att även utskottets majoritet anser att den höjda utskänkningsskatten på spritdrycker och den nytillskapade utskänkningsskatten på vin kan ha en viss nykterhetseffekt.

Om detta må därmed vara nog sagt. Men när utskottet pekat på att helt och hållet avgörande för dess ståndpunkt har varit den uppfattning, som man kan ha av de olika förslagens verkan i nykterhetsavseende, och när dess främste talesman alldeles nyss yttrade, att om finansministern till statsrådsprotokollet anfört att han även hade vissa statsfinansiella motiv för denna skatteökning, så skulle utskottet kunnat tänkas ha intagit en annan ställning, så verkar detta resonemang på mig högst egendomligt. Att man på detta sätt, som utskottets talesman här anfört, alltså skulle förutsätta, att man inom bevillningsutskottet alldeles glömt bort hela den finansiella situation, vari vi för närvarande befinna oss, så att man vid diskussionen om en ökad spritbeskattning inte kunde få inom synfältet denna ytterst besvärande finansiella situation — det är en teckning av utskottet och dess ledamöter, som jag tror är mörkare än vad utskottet och dess ledamöter förtjäna. Visserligen vet jag att ett övermått i fråga om användning av spritdrycker förmörkar även det klaraste intellekt, men att själva debatten om ökade spritskatter kunde i nästan lika hög grad förmörka eljest mycket klara intellekt, det var för mig en nyhet. Jag trodde att utskottet utan alla pekpinningar från finansministerns sida borde ha kunnat beakta den statsfinansiella situationen och med ledning av den gå till sitt beslut.

Jag har för min del i min reservation gjort detta, och jag har därvidlag förts fram till min ståndpunkt inte bara av hänsyn till statsverkets uppenbarligen mycket stora krav på ökade inkomster, utan också med hänsyn till att den uppenbarligen mycket stora fria köpkraft, som finns ute i landet, i någon utsträckning skulle kunna kanaliseras in skattevägen till staten.

Här sades nyss av utskottsmajoritetens talesman, att det inte fanns någon motivering vare sig i propositionen eller i statsverkspropositionen rörande behov av ökade skatter. Jag vill erinra om att i detta sistnämnda avseende, när det gäller frågan att beskära den fria köpkraften, finnes vidhängd till statsverkspropositionen en promemoria, som direktör Söderlund har upprättat och som av regeringen i konselj i huvudsak godkänts. Den innehåller bl. a. ett uttalande om att utrymme finnes för en ytterligare höjning av beskattningen av tobak och alkohollhaltiga drycker. Denna synpunkt möter man alltså vid läsningen av statsverkspropositionens inkomstdel, om man inte bara läser början utan verkligen läser till punkt, ty det är i slutet som den återfinns. Och jag vill anmärka, att ett uttalande från direktör Söderlunds sida måhända på sina håll kan väga tyngre än statsministerns anförande här i kammaren i november

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

förra året, i all synnerhet som jag minns att en synnerligen bemärkt ledamot av denna kammare ansåg att direktör Söderlunds verksamhet lämpligen borde ha bedrivits från statsrådsbänken.

Det finns alltså en klar rekommendation för att denna skattefråga tas upp. Men även om man då beaktar bägge dessa synpunkter — både att statens inkomster ökas och att överflödigt köpkraft begränsas genom en skattehöjning — kän man givetvis diskutera vägarna. Utskottet har anslutit sig till finansministern av i år, under det att jag och min medreservant ha anslutit oss till finansministern av år 1939. Man kan naturligtvis tveka om vilken finansministerns åtgärd som är den lämpligaste och bästa. Jag har för min del i allt fall funnit starka skäl tala för att ansluta mig till den uppfattning, som av finansministern i proposition framlades vid 1939 års riksdag. Jag har alltså icke förordat en höjning med samma belopp för all utminuterung utan tänkt mig, att den första motbokslitern icke skulle beskattas utöver den beskattning, som redan nu finns, medan de övriga skulle beskattas med ytterligare 2 kronor 50 öre per liter. Detta nödvändiggör att man upprättar en särskild författning om spritdrycksaccis, varvid jag för min del till reservationen fogat det förslag om en sådan, som vid 1939 års urtima riksdag var vidhängd den kungl. propositionen.

Nu invänder man emot detta system att erfarenheterna från 1919, d. v. s. för 24 år sedan, voro sådana, att man inte kan rekommendera ett liknande system. Men kom ihåg, min dam och mina herrar, att vid 1919 års riksdag antog man ett förslag, där den andra litern fick en accis på fem kronor, den tredje en accis på tio och den fjärde en accis på tjugukronor — accisen varierade sålunda mellan fem och tjugukronor på olika liter. Ett sådant system skapar naturligen en oerhörd spänning i priserna mellan var och en av de olika motboksliterna, ty skillnaden i priset mellan den första och fjärde litern var ju icke mindre än tjugukronor. Att ett så starkt differentierat system med en sådan spänning i priserna kunde leda till de resultat, som fallet blev 1919, kan man nog förstå. Men mot denna anordning bör sättas det nu föreliggande förslaget, där man bibehåller beskattningen oförändrad för den första litern och sedan höjer varje liter med endast 2 kronor 50 öre. Vidare bör man också betänka, att utgångspunkten beträffande priset nu med all sannolikhet är mycket högre än då. Nu kostar ju en liter renat brännvin 9 kronor 65 öre, och priset på accisliterna skulle höjas med 2 kronor 50 öre. Det är något helt annat än systemet från 1919 med dess våldsamma höjning av priset på accisliterna.

Redan detta borde vara anledning till någon betänksamhet, innan man åberopar erfarenheterna från 1919 beträffande den nu föreslagna åtgärden. Därtill kommer, att hela motbokssystemet då ännu var i sin barndom, om man så får säga. Nu har det ju utbyggt på ett sådant sätt, att man på ett helt annat vis kan lita på att det skall kunna möta svårigheterna med avseende på en sådan ordning som den av mig föreslagna.

Så invänder man ytterligare, att den av mig anvisade metoden skulle kunna åstadkomma en mycket stark ökning av motboksöverlåtelse. Det finns redan nu motboksöverlåtelser i mycket betydande omfattning, det veta vi alla. Men det kan ju inte vara framkallat av ett förslag om en differentiering av spritdryckspriserna, utan måste vara framkallat av helt andra skäl. Hur är det för närvarande med de ransoner, som utmätas åt de svenska medborgarna? Vi ha ungefär 626,000 personer, som ha en tilldelning av mindre än två liter i månaden och den genomsnittliga tilldelningen för dessa är 0.88 liter — alltså inte fullt en liter. Man bör uppenbarligen räkna med att dessa i det stora hela med rätt få undantag komma att taga ut sin enda liter och sålunda inte ha

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

någon att överlåta åt andra. Beträffande de 673,000 personer, som ha två liter, och de 281,000, som ha tre liter i månaden, bör man nog kunna beräkna att dessa personer praktiskt taget alltid taga ut sin första liter. Det är inte sannolikt att de överlåta den till andra och själva ta ut den andra och tredje litern, som bli dyrare. Jag förstår inte att det genom av mig föreslagna systemet, som kopierar finansministerns förslag från 1939, skall kunna bli någon ökning av överlåtelsen av motböckerna. Överlåtelse av motböcker för att få billigare litrar kan jag förstå, men att man skulle skaffa sig andras motböcker för att få köpa dyrare litrar är väl knappast mycket sannolikt.

Den överlåtelsestrafik, som för närvarande finns, är frampressad av andra orsaker — främst den minskade motbokstilldelningen och borttagandet av efterhandsköpen. Vi minnas alla, huru man från olika håll här i kammaren för några år sedan nästan tävlade om att åt Kungl. Maj:t ge en fullmakt in blanco; icke minst herr Ivar Anderson var ytterst obenägen att låta några som helst direktiv åtfölja denna fullmakt. Jag för min del ville verkligen ha med några sådana i fullmakten in blanco. När den sedan tillämpades administrativt drog man som bekant in efterhandsköpen och minskade vidare tilldelningen på motböckerna samt skapade troligen därigenom underlaget för den ökning i antalet motboksöverlåtelser, som sedermera har skett. Jag tror att kammaren med alla dessa erfarenheter för ögonen borde försöka att litet mindre överanstränga sig i sin lojalitet när det gäller att åt Kungl. Maj:t ge blanka fullmakter.

Beträffande tilldelningen av nya motböcker och de svårigheter, som det tilläventyrs skulle kunna medföra, är jag även på denna punkt övertygad om att erfarenheterna från 1919 icke äro gällande för närvarande.

Det har, herr talman, av utskottets majoritet sagts, att ett av skälen, varför man borde avslå Kungl. Maj:ts proposition i fråga om höjningen av omsättningsskatten på sprit, är att man därigenom kunde befarar, att levnads-kostnadsindex pressades upp med en tredjedels eller en halv enhet, beroende på vilken serie det är fråga om. Jag tror inte att det av mig och min medreservant föreslagna systemet för med sig samma risker. De skötsamma familjer, vilkas hushåll ligga till grund för levnads-kostnadsberäkningen, ta sannolikt inte ut så mycket sprit, att deras ekonomiska ställning skulle ofördelaktigt påverkas, under förutsättning att den första litern icke ökas i pris. Jag tror därför, som i reservationen anförts, att ett antagande av en spritdrycksaccis av denna art icke mer än högst obetydligt, måhända icke alls, skulle påverka levnads-kostnadsindex. Men det förefaller mig, att om man vill åstadkomma en minskning av köpkraften genom att beskatta varor av lyx- och nöjeskaraktär, sådana som spriten, vore det rätt rimligt och skulle av många betraktas såsom rättvist, om skatten uttages av personer, som i något större utsträckning konsumera den lyxvara, som sprit ändå är. Det hela får eljest alltför lätt karaktären av en klassbeskattning, som ställer de olika inkomstskikten inför olika möjligheter att anskaffa denna vara.

Jag tror inte att man helt kan bortse från folkpsykologiska skäl när det gäller en beskattning. Tvärtom är detta en faktor som man måste taga hänsyn till vid all beskattning — även vid denna. Också ur denna synpunkt anser jag sålunda införandet av en spritdrycksaccis vara att föredraga framför en enhetlig höjning.

Jag finner, herr talman, att Kungl. Maj:t bör beredas den ökade inkomst, som man velat vinna genom den framlagda propositionen, men på ett annat sätt än vad Kungl. Maj:t denna gång föreslagit. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den av mig och ytterligare en ledamot av riksdagen avgivna reservationen.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Herr Wagnsson: Herr talman! Trots det mycket kategoriska uttalande, som doktor Ivar Anderson gjort om att någon nykterhetseffekt inte kan nås genom några ytterligare skattestegringar på sprit, råder det dock otvivelaktigt ett samband mellan denna skattefråga och vår nykterhetslagstiftning. Såväl utskottets majoritet som de olika reservanterna ha diskuterat problemet. Till vad som redan anförts i denna debatt ber jag att få säga några ord för att klargöra min egen ståndpunkt.

Jag börjar då med att konstatera, att nykterhetstillståndet i vårt land under de senaste åren på ett oroväckande sätt försämrats. Drygt 38,500 avdömda fylleriförseelser inregistrerar kontrollstyrelsen i en preliminärstatistik för fjolåret. Denna siffra är den högsta, som noterats under de senaste åren. Jämfört med 1941 har antalet förseelser stigit med, lågt räknat, 4,500 eller med drygt 13 procent. Utsträcket jämförelsen till förkrigsåren 1935—1939, som visar ett genomsnitt av 30,943 förseelser, föreligger en ökning på över 7,500 eller inemot 25 procent. Också innevarande år fortsätter ökningen. Under första kvartalet 1943 uppgick fylleriförseelsernas antal till 9,350 mot 7,350 under samma tid 1942 och 6,851 i genomsnitt under de fem åren 1935—1939. Siffran är den högsta för första kvartalet, som registrerats sedan 1920. Mot bakgrunden av denna statistik kan man våga göra påståendet, att *alkoholfarån för vårt folk antagit en allvarligare karaktär*. Statsmakterna ha anledning att observera detta och att vidtaga erforderliga skyddsåtgärder.

Bland de möjligheter, som härvid erbjuda sig, är otvivelaktigt skattehöjningen en. Finansministern har fört in detta moment i diskussionen, och han har i sitt resonemang kunnat stödja sig på kontrollstyrelsen. Ämbetsverket har erinrat om att varje mera markant höjning av spritpriset resulterat i en nedgång av konsumtionen — 1939 var spritkonsumtionen cirka 35 miljoner liter och 1940, efter höjningen med tre kronor per liter av omsättningsskattens grundavgift, sjönk den till 28.6 miljoner. Sedan har under 1942 en stegring till 29.9 miljoner liter skett, trots den i mars 1942 genomförda prisstegringen med en krona på grundavgiften. Denna prisstegring svarade emellertid knappast mot penningvärdets minskning sedan 1939 och ger därför icke anledning till särskilda reflexioner.

Herr Ivar Anderson har nyss i debatten framhållit, att vi nått så högt i fråga om skattesatser, att någon nykterhetsfrämjande effekt icke kan nås med en ytterligare skattehöjning. Jag tror att hans påstående är oriktigt — han har i varje fall inte lyckats anföra några sannolikhetsskäl för sin åsikt. Erfarenheterna från Danmark och från England, där man tidigare genomfört skattestegringar av väsentligt mera djupgående art än vad det här varit fråga om, vittna åtminstone inte till förmån för doktor Ivar Andersons påstående. Han fullföljer ju inte heller helt sin synpunkt, då han något längre fram i sitt anförande själv förklarade att han trodde, att man i någon mån — som han uttryckte saken om jag rätt antecknade vad han sade — kunde hålla tillbaka den ökade konsumtionen på restaurangerna, om det nu genomfördes en skattehöjning. Han har ju av detta skäl också velat vara med om finansministerns förslag i denna del.

En detaljgranskning av siffrorna för spritkonsumtionen ger vid handen, att medan utminutereringen sedan 1940 starkt avtagit, har utskänkningskraftigt tilltagit. Önskar man skattevägen åstadkomma en ändring härutinnan, ligger det närmast till hands att företaga en avsevärd höjning av utskänkningskatten. Finansministern har ju också tagit ett kraftigt steg i denna riktning, och bevillningsutskottet har följt honom. Visserligen kunde man kanske ha gått ännu radikalare fram, men prisstegringen är i alla fall så betydande, att man nog får räkna med en viss nedgång av kvantiteten utskänkt sprit.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Mera tvivelaktigt är det kanske, om den föreslagna höjningen av omsättningsskatten på spritdrycker får någon nämnvärd nykterhetseffekt. Skatthöjningen är så obetydlig, att den endast i ringa grad kommer att verka konsumtionshämmande. Erfarenheten från 1942 med den då beslutade skatthöjningen av en krona av grundbeloppet på varje liter sprit ger anledning till detta förmodande. Prisstegringen då föranledde endast ett mycket kortvarigt avbrott i konsumtionsstegringen.

Utskottet, som nu konstaterar detta, har härav dragit den slutsatsen, att någon höjning av omsättningsskatten icke bör förekomma. Det anser nykterhetseffekten vara tvivelaktig, icke minst därför, att enligt utskottets mening den illegala rusdryckstrafiken skulle vinna i utbredning. Nog förefaller detta resonemang med förlov sagt haltande. Då en prisstegring på en krona litern inte nämnvärt anses pressa ned konsumtionen, är det väl högst osannolikt, som herr Bårg redan när han öppnade debatten framhöll, att denna prisstegring skulle i en tid som den nuvarande stimulera den illegala rusdryckstrafiken. Den enda allvarliga risken, som utskottet anger, skulle vara motboksöverlåtelseernas stegring. Doktor Ivar Anderson förklarade emellertid att det var möjligt att motboksöverlåtelseerna icke skulle öka, men att andra former av illegal sprithantering skulle åstadkomma en stegrad konsumtion — han tänkte väl då på smuggling och hembränning. Att emellertid dessa faror i nuvarande tidsläge inte äro så stora, därom torde väl kammarens ledamöter kunna vara eniga. Jag tror också att utskottets uttalande rörande motboksöverlåtelseerna är mycket svagt grundat, trots att dess talesman här uppgav, att detta egentligen var det enda som stått bakom utskottets utlåtande. Herr Wahlmark ansåg sig kunna konstatera, att motboksöverlåtelseerna otvivelaktigt skulle öka, liksom han sade att de redan väsentligt hade ökat efter år 1940. Alla sannolikhets-skäl tala emellertid mot riktigheten av dessa uttalanden.

Att jag här vågar göra ett så kategoriskt påstående beror på vissa statistiska uppgifter, som jag skall be att få delgiva kammaren. Av naturliga skäl finns det inte någon statistik på alla illegala motboksöverlåtelse. Men vissa andra siffror ge oss en god utgångspunkt vid bedömandet av denna trafik. Kontrollstyrelsen har nämligen uppgifter om antalet fylleriförseelser samt vidare uppgifter om i vilken mån innehavare av motbok dömts för fylleri. En mera påtaglig förskjutning av relationen mellan antalet fylleriförseelser av motboks innehavare och antalet fylleriförseelser av personer, som sakna motbok, belyser onekligen problemet om motboksöverlåtelseerna, ty, som herr Elofsson nyss framhöll, äro de för fylleriförseelser bestraffade i stor utsträckning icke motboksägare. Jag har här några siffror, införskaffade från kontrollstyrelsen, som visa fylleriförseelsernas antal totalt från 1930 till 1941 och jämsides därmed antalet fylleriförseelser av motboks innehavare både i totalsiffror och i procentsiffror. Det framgår av denna statistik, att år 1930 utgjorde antalet fylleriförseelser i tusental räknat 30.9, varav i tusental räknat 5.7 av motboks innehavare, eller 18.4 procent. För 1931 voro samma siffror 29.8 respektive 6.0 och 20.0, för 1932 29.6, respektive 6.0 och 20.3, för 1933 29.5, respektive 6.1 och 20.7, för 1934 31.1, respektive 6.5 och 21.0, för 1935 30.9, respektive 6.7 och 21.7, för 1936 30.1, respektive 6.9 och 23.0, för 1937 29.5, respektive 7.5 och 25.2, för 1938 31.3, respektive 8.3 och 26.4, för 1939 31.7, respektive 9.7 och 30.5, för 1940 31.9, respektive 9.4 och 29.5, för 1941 slutligen 33.1, respektive 10.1 och 30.4.

Jag skall med några ord belysa, vad denna sifferserie innebär.

Om en skattestegring hade någon mera avsevärd inverkan på motboksöverlåtelseernas antal, borde fylleriförseelser av icke motboksägare visa tendens att stegra i samband med höjda spritskatter. Så förhåller det sig emellertid

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)
inte. Under åren 1932 och 1933 företogs vissa skattehöjningar, men fylleriförseelser av icke motboksägare sjönko något både i absoluta och relativa tal. I samband med motboksålderns sänkning i oktober 1938 följde, som man kunnat förutse, en stegring av fylleriförseelser bland motboksinnnehavare. Det var ju stora grupper, av vilka åtskilliga tillhörde dem, som dömts för fylleri, som då fingo motbok och som förut inte haft det. Procentsiffran, som under 1930-talets första år höll sig vid omkring 20 procent av antalet motboksinnnehavare, ökades 1939, således sedan vi fått de unga årsklasserna med, till över 30. Skattehöjningen år 1941 rubbade inte denna siffra nämnvärt.

Jag har uppehållit mig så utförligt vid denna sak, då jag därmed velat visa, att utskottets argument om ytterligare utbredning av motboksöverlåtelse som en följd av ett höjt utminuteringspris inte statistiskt kan styrkas. Av de anförda siffrorna framgår i stället, att med de prisstegringar, varom här är tal, någon inverkan på den illegala spritdryckstrafiken i fråga om motboksöverlåtelse icke kan väntas. Dessa siffror äro faktiska, medan herr Wahlmarks uttalande grundade sig på subjektiva gissningar. Vad han grundade dem på kan jag inte närmare utreda, men han kanske själv kan få tillfälle att återkomma till det. I varje fall finns det inte statistiskt något, som talar för riktigheten av vad han här så kategoriskt sagt och vad utskottet i sitt betänkande framhållit.

Däremot tror jag, att om kammaren skulle följa herr Sjö Dahl på hans stråt, komme man in på en farlig linje. Det är väl dock så, herr Sjö Dahl, att om den första litern är billigare än de andra, ger detta faktiskt ett direkt kontantvärde åt rätten att inköpa den första litern på en motbok. Detta måste väl, om man känner människornas natur, innebära en frestelse för vederbörande att överlåta den första litern till någon annan, om man därför får ett direkt kontant vederlag. Jag delar därför helt och hållet herr Bärge's uppfattning om det riskabla i att följa herr Sjö Dahl på hans linje.

Det återstår då den övriga argumentering, som utskottet för mot en skattehöjning. När utskottet i detta sammanhang talar om strävandena att hejda ytterligare prisstegring och förklarar, att den ifrågasatta prisökningen direkt skulle motverka strävandena att erhålla ett stabiliserat penningvärde, blir man sannerligen något förvånad. Det är onekligen ett ganska långsökt resonemang som utskottet för, då man talar om den inverkan som en stegring av brännvinspriset skulle få på dyrtidskompensationen. I 1935 års serie betyder prisstegringen, såsom det förut har sagts här, en höjning med 0.32 enheter. Index utgör för närvarande 153, och först vid en stegring till 160 höjs kristillägget. Man kan anförä relativt sett motsvarande siffror för den gamla indexserien; de löpa ju som bekant parallellt med varandra. Det skulle vara högst underligt, om tillfälligheterna skulle göra, att denna lilla ytterligare stegring av enhetstalet skulle kunna medverka till att kristillägget komme att höjas. Man har naturligtvis alltid en möjlighet att ingripa för att förhindra detta, nämligen att helt enkelt vid beräkningen av prisindex bortse från den betydelse som ett stegrad brännvinspris kan ha, något som jag för min del inte skulle ha något som helst att invända mot. Det görs ju, såsom herr Ivar Anderson kanske känner till, mycket större ändringar av socialstyrelsen nu, då hela indexberäkningen i någon mån befinner sig i flytande tillstånd, än vad denna lilla korrigerings skulle innebära. Dessutom måste jag fästa uppmärksamheten på att bland dem, som stå bakom utskottets utlåtande, befinna sig också ledamöter som inte ådagalagt samma månhet att hindra prisstegringar, då det varit fråga om nödvändighetsartiklar, vilkas pris på ett mera påtagligt sätt betytt något för index. Herrarna få verkligen ursäktas, om man tar detta argument som ett svepskäl. I häligheten i resonemanget

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

framgår för övrigt bäst genom vad herr Bärge anförde dels här i kammaren och dels i sin reservation. Som ett led i strävandena att förebygga inflationen framstår betydelsen av att beskära det nuvarande överflödet på köpkraft. Jag erinrar — såsom en talare redan förut har gjort — om statsministerns uttalande i riksdagen den 2 november 1942, som i detta avseende är belysande. Det återfinnes på sid. 16 i utskottets utlåtande. Så vitt jag minns, reagerade ingen i kammaren mot uttalandet om en stegring av beskattningen för vissa konsumtionsområden av övervägande nöjes- eller njutningskaraktär.

Då ingenting av vad utskottet anförde övertygat mig om det önskvärda i att avslå herr finansministerns förslag i vad det avser omsättningsskatten, ber jag att få ansluta mig till propositionen. Vad herr Bärge här nyss anförde om nödvändigheten av att skaffa staten skatteintäkter synes mig ofrånkomligt. Jag delar helt hans uppfattning, att en skärpt beskattning av en lyxkonsumtion är att föredraga framför nya skatter på nödvändiga konsumtionsartiklar. Avslår riksdagen finansministerns förslag, är jag för min del beredd att biträda en proposition om ytterligare höjning av inkomst- och förmögenhets-skatten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag får börja med ett beklagande av att propositionens motivering på grund av åtskilliga omständigheter har blivit så knapphändig, att den har gett underlag för utskottets förklaring, att utskottet inte kan se, om det är den nykterhetspolitiska eller den finanspolitiska motiveringen som är den huvudsakliga för finansministern.

Jag hörde, om jag inte missuppfattat ett referat av herr Ivar Andersons anförande, att utskottsmajoriteten kanske skulle ha kommit till ett annat resultat, om motiveringen i propositionen hade lagts annorlunda. Om detta skulle vara riktigt, beklagar jag ytterligare ett förbiseende, som emellertid åtminstone jag själv finner ganska förklarligt. Vi ha ju under den föregående kristiden fått höja skatten på sprit den ena gången efter den andra. Jag tror, att ingen kan påstå, att vid dessa tidigare tillfällen den nykterhetspolitiska synpunkten på något sätt har skjutits i förgrunden. Det har tvärtom varit så, att alla ha uppfattat det som skattehöjningar, framtvingade av behovet av ökade statsinkomster, och att man *dessutom* har kunnat säga, att om höjningarna av priset hade någon effekt i nykterhetsfrämjande riktning, måste det anses vara så mycket bättre. Att då tänka sig, att det, när det nu kommer en kungl. proposition om en fortsatt höjning av skatten på sprit med en krona per liter, har skett en fullständig omläggning av motiveringen från regeringens sida, förefaller mig vara ganska sökt. Men det hindrar inte, att om en sådan missuppfattning har framkommit och man således inte har tyckt sig finna en tillräcklig motivering för skattehöjningen i de kortfattade rader, med vilka propositionen helt enkelt refererar kontrollstyrelsens yttrande, är jag den förste att beklaga detta, och jag ber kammaren om tillstånd att i stället nu få framföra den utförligare motivering, som tydligen hade bort komma redan i propositionen.

Att denna mera fullständiga motivering inte lägger huvudvikten vid frågan om skattehöjningens inverkan på nykterhetstillståndet är ganska självklart. När man här förut har fått genomföra skattehöjningar av den omfattning som skett och som fört med sig praktiskt taget en fördubbling av priset, är det ganska osannolikt, att någon skulle kunna tänka sig, att ytterligare en kronas höjning, t. ex. från kronor 9: 65 till 10: 65, skulle ha någon mera påtaglig effekt på nykterhetstillståndet. Men när man ifrån åtskilliga håll har

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

framfört den uppfattningen, att denna höjning snarast skulle verka skadligt i nykterhetshänseende, måste jag anföra en avvikande mening. Jag kan inte heller se, att de skäl som ha anförts för en sådan uppfattning äro hållbara. Att en höjning av omsättningsskatten skulle kunna leda till en viss begränsning av inköpen från motboksägarnas sida är naturligt, och att det således blir fler uttagna litrar kan också framställas såsom sannolikt. Men att detta skulle leda till en ökning av överlåtelseerna är därmed icke bevisat eller ens gjort sannolikt. Man får komma ihåg, att det redan förut finns ett mycket stort antal sådana uttagna litrar. För närvarande tycks uttagningsprocenten hålla sig under 80, vilket betyder att det kanske finns 7 miljoner liter som kunde ha tagits ut på motböckerna men som icke uttagits. Skillnaden emellan en uttagen tillgång på 7 miljoner liter och en med kanske några hundratusentals liter ökad kvantitet kan enligt min mening inte vara så stor, att den motiverar farhågor för en skadlig nykterhetseffekt. Samtidigt är det väl emellertid ganska självklart, att om en höjning av spritpriserna har någon verkan på konsumtionen, är det i återhållande riktning. Det är ju ett faktum att den starka höjning, som gjordes 1939 och de följande åren, har medfört en ganska stark nedgång — låt mig säga på omkring 20 procent — av konsumtionen. Jag behöver inte erinra om att i de länder, som ha gått mycket längre på spritbeskattningens väg, d. v. s. Danmark och England, har spritkonsumtionen pressats ned långt under nivån i vårt land. Där finns det inte bara uttagna litrar över en viss kvantitet på motböcker utan ett obegränsat antal uttagna litrar, och att de inte uttagits beror helt enkelt på att priset är så högt, att folk inte anser att varan är värd priset.

Jag menar därför, att vi kunna skjuta åt sidan frågan om nykterhetseffekten. Om jag skulle våga uttala en personlig mening — alla veta ju att det på detta område är mycket svårt att ha några starkt grundade meningar — skulle jag närmast vilja uttala den förmodan, att den föreslagna höjningen med en krona på omsättningsskatten icke kommer att medföra någon nämnvärd sänkning av inköpen. Det var egentligen den första starka höjningen av priset som medförde nedgång. Den sista höjningen med en krona har, såsom kontrollstyrelsen säger, icke haft någon annan effekt än att en annars tydlig tendens till ökning av konsumtionen har hållits tillbaka. Jag vågar nästan räkna med att en ytterligare höjning med en krona kommer att ha samma effekt, nämligen att hålla tillbaka en ökning av konsumtionen, som annars på grund av många omständigheter är sannolik. Dessa omständigheter skall jag inte här gå in på. Var och en förstår att de sammanhånga med de goda konjunkturen, om man får kalla det så, som ha uppstått på grund av kriget och krigsproduktionen. Det finns god tillgång på pengar, och det råder praktiskt taget full sysselsättning. Det är helt naturligt, att många människor, som tidigare inte ansett sig ha råd att köpa sprit, kunna göra det för närvarande.

Jag skulle således vilja dra den slutsatsen, att om den föreslagna höjningen medför någon effekt på nykterhetstillståndet, kommer denna att gå i den väl av oss alla önskade riktningen, men att denna effekt antagligen blir så pass obetydlig, att man kan skjuta undan nykterhetsargumentet. Om effekten blir så obetydlig, skulle det emellertid innebära, att den t. o. m. bleve mer obetydlig än vad kontrollstyrelsen har förutsatt i sitt ur statsfinansiella synpunkter bästa alternativ, vilket skulle betyda att man kanske inte hade att räkna med en förlust av 10 miljoner kronor genom en utebliven skattehöjning, utan en förlust som skulle uppgå till både 15 och 20 miljoner kronor.

Om jag därför inte skall upptaga tiden med att tala om den nykterhetspolitiska sidan av saken, skall jag i stället så mycket allvarligare erinra om

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

andra synpunkter som kunna läggas på denna fråga. Jag skall sammanfatta dem under tre olika huvudrubriker. Den första är frågan om den penningpolitik, som vi föra, och den effekt, som en skattehöjning kan ha i strävandena att motverka en inflatorisk prisutveckling. Den andra synpunkten är den, som gäller det rimliga skattetrycket överhuvud taget och frågan, huruvida en sådan höjning av omsättningsskatten som här föreslås kan anses vara förenlig med en skälig fördelning av skattebördan emellan olika inkomstagare. Den tredje synpunkten slutligen är den, som man kan kalla för den rent statsfinansiella, där jag skall ta upp frågan, om det överhuvud taget finns skäl att i detta läge försöka att taga ut mer i skatt av befolkningen.

Den första frågan, om strävandena att förebygga inflation, har ju utskottet själv tagit upp, men på ett sätt som jag får bekänna är mycket överraskande. Vi veta ju alla, att under hela höstens diskussion om prisstopp och lönestopp har bakgrunden för denna diskussion varit vetskapen om att en överflödig köpkraft åstadkommer en spänning i förhållandet till varupriserna som gör att en prisreglerande verksamhet möter större svårigheter än eljest. Därför har också vid övervägandet av åtgärder för att suga upp den överflödiga köpkraften den väg, som heter höjd beskattning, varit alldeles naturlig. Det har varit, jag höll på att säga, så självklart, att man knappast har trott sig behöva tala om det, ty inte bara i vårt eget land utan över allt i världen har man ansett, att en av de nödvändiga vägarna för att suga upp överflödig köpkraft har varit just skärpt beskattning. Om det inte vore nödvändigt att skattevägen söka suga upp överflödig köpkraft, funnes det ju egentligen inte någon anledning, varför vi inte skulle täcka *alla* de ökade statsutgifterna med lån i stället för med skatter.

Jag behöver inte erinra om — såsom utskottets reservanter redan ha gjort — att i det uttalande, som gjordes av statsministern vid höstriktsdagen 1942 på grundval av det utredningsarbete, som verkställdes av direktör Söderlund och hans medhjälpare, pekades det uttryckligen på en beskattning av överflödig konsumtion såsom en naturlig väg för att komma till rätta med den överflödiga köpkraften. Att då plötsligt upptäcka, att ett förslag att följa dessa direktiv av bevillningsutskottet uppfattas såsom en åtgärd som skulle främja en inflatorisk utveckling, är överraskande, även om jag utan vidare erkänner att med den sammankoppling som vi ha gjort emellan prisstopp, lönestopp och vissa indextal för levnadskostnaderna, är prishöjningens inverkan på index en synpunkt, som man inte kan lämna ur räkningen. Men det är väl ingen som tror, att regeringen, som ju, såsom var och en vet, på denna punkt har varit fullständigt enig, inte haft klart för sig den skadliga verkan som en prisstegring, som höjer levnadskostnadsindex, under vissa omständigheter kan ha, om man nämligen riskerar att komma över det s. k. tak, där lönestoppet upphör och i stället en lönestegring inträder. Detta har under mängden av diskussioner rörande både skatter och statsutgifter varit något alldeles självklart. Jag behöver endast erinra om att när det har varit tal om att minska statens utgifter för rabatterna, har det varnats för att en sänkning av rabatterna skulle leda till en höjning av levnadskostnadsindex, och detta har varit ett av de argument som anförts för att hålla rabatterna vid en högre nivå.

Om det verkligen hade funnits grundad anledning att säga, att vi befinna oss i ett läge, där en ganska liten höjning av levnadskostnadsindex kan medföra risker för en löneökning, skulle jag ha varit den förste som hade tvekat inför ett sådant förslag som det nu föreliggande. Men var och en vet, att även om ingen vågar uttala sig med någon större bestämdhet om framtiden, förefaller det ju ändå, som om vi skulle ha goda utsikter att kunna hålla prisenivån och levnadskostnaderna mera stabila än vi kanske hade vågat hoppas i höstas. Un-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

der sådana förhållanden har jag inte trott, och tror fortfarande inte, att det finns någon anledning att undvika en skattehöjning, som ur andra synpunkter är väl motiverad, endast för att den teoretiskt innebär, att man har en större risk för att komma närmare detta »tak».

Om utskottets ståndpunkt skulle vara dikterad av en uppfattning, som jag har hört uttalas i andra kammaren och som även har framförts i pressen, nämligen att prisstoppet och lönestoppet ha en nödvändig konsekvens i ett skattestopp, tror jag, att det är skäl att påpeka, att något sådant sammanhang icke finnes. Jag behöver bara belysa det omöjliga i denna konstruktion genom att erinra om att ifall det, såsom många hade önskat, hade varit möjligt att redan vid krigets början åstadkomma ett prisstopp, är det väl ingen som tänker sig att, därför att vi hade åstadkommit ett prisstopp år 1940, vi efter den tiden inte skulle ha kunnat och inte varit nödgade att höja skatterna. Det är ju tydligt, att dessa ting icke ha något sådant samband med varandra. Om utskottet av sina förutsättningar hade dragit den slutsatsen, att risken för ett överskridande av den kritiska punkten i fråga om levnadskostnadsindex är så pass stor, att man bör uppmärksamma den och att vi visserligen inte skola säga nej till en skattehöjning, som uppenbarligen verkar i den riktning som vi önska, nämligen att suga upp överflödiga köpkraft, men förbinda ett godkännande av skattehöjningen med direktiv att försöka komma bort ifrån att ta med skatteposten i levnadskostnadsindex, hade detta varit en slutsats som hade legat i sakens natur. Jag anser dock, att denna risk hade varit överdriven för tillfället, men om vi någon gång skulle komma i den situationen, att det bleve en konflikt emellan åtgärderna på skattevägen för att motverka inflationen och den sekundära effekten på levnadskostnadsindex, som hotade att gå över den kritiska punkten, skulle jag vara böjd för att dra den slutsatsen, att i ett sådant läge finge man överväga, om man inte skulle försöka att övervinna de invändningar, som från löntagarnas sida ha rests emot att ta bort skatteposten ur levnadskostnadsindex och försöka komma fram till en index, där skatterna inte voro med eller där i alla händelser nya skattehöjningar inte skulle få lov att påverka den levnadskostnadsindex, som sedan blir bestämmande för löneutvecklingen.

Om det skulle vara utskottets allvarliga mening, att prisstoppet och lönestoppet för framtiden förutsätta ett veto emot alla skattehöjningar, och om man således anser, att vad vi än kunna bli tvungna att besluta i fråga om utgifter, skola alla ökade utgifter täckas med lånemedel och att vi icke få överväga att ta skattemedel i anspråk härför, innebär detta enligt min mening en sådan omsvängning i hela den finanspolitik, som hittills har blivit förd, att jag måste vara skyldig att bekämpa den så länge det står i min förmåga.

Jag erkänner emellertid, att det finns en motivering — som jag inte är okänslig för — för att vara försiktig med en höjning av spritskatten, nämligen den motivering som ligger däri, att det är en konsumtionsskatt som drabbar mycket ojämnt och som liksom andra konsumtionsskatter drabbar folk med små inkomster hårdare än andra. Jag är dock inte blind för den argumentering, som vi alla här måste föra, att konsumtionsskatter på lyxvaror, överflödsvaror och skadliga varor såsom sprit och tobak, befinna sig i en särställning, varför vi kunna anse oss ha rätt att höja dessa skatter, även om vi erkänna, att de verka ojämnt och kanske mycket hårt i vissa fall. Jag tror emellertid inte, att man får driva den synpunkten hur långt som helst. Jag har nämligen kvar ganska mycket av den gamla inställningen, att konsumtionsskatter *äro* konsumtionsskatter. De ha sin ogynnsamma verkan, och naturligtvis kan man komma fram till en punkt, där man måste fråga sig, om man inte har nått den gräns, som man inte gärna bör överskrida. Om utskottet således

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

med den motiveringen hade sagt, att man anser, att skattebördans fördelning inte blir riktig, om man ytterligare belastar spritkonsumenterna och kanske just folk med mindre inkomster med en höjd skatt, och att de nödvändiga medlen i stället böra tas ut på en annan väg, varför i varje fall andra skattehöjningar böra övervägas, innan man går vidare på den väg som heter höjning av spritskatten, hade jag inte kunnat göra några allvarliga invändningar. Jag hade bara kunnat säga, att kanske denna enkrona inte skulle föra oss över den där gränsen, men det är en psykologisk fråga liksom alla sådana skattefrågor, och då får man väl lov att göra en översyn över hela skattesystemet för att se efter, om man kommer lättare fram på någon annan väg.

Jag vill i detta sammanhang meddela, att vi redan sedan länge inom finansdepartementet ha övervägt att göra en sådan översyn av hela skattesystemet. Skattehöjningarna ha kommit till, jag vill inte säga tillfälligtvis, men vid olika tidpunkter under trycket av omständigheterna: än har den ena posten blivit höjd och än den andra. Det har inte varit möjligt att från början lägga upp en genomtänkt plan för *alla* skattehöjningar under krisen, helt enkelt därför, att ingen har i förväg kunnat bilda sig någon mening om hur stora dessa skattehöjningar till sist skulle bli. Men när den utredning om skattetrycket på olika inkomstgrupper blir färdig, som nu pågår, är det min mening att ta upp frågan, huruvida det är skäl att se efter, om man skall jämka på fördelningen av skattebördan.

Jag skulle önska, att icke riksdagens beslut i dag påskyndade ett sådant ståndpunktstagande i dessa frågor. Jag skulle verkligen vilja vädja till alla, som inte äro fullständigt övertygade om att denna skatt redan med en kronas höjning är för hård för vissa grupper, jag skulle vilja vädja till alla, som på den punkten inte ha en mycket väl grundad mening, att vara med om att uppskjuta denna översyn till ett något senare stadium och att inte redan nu tvinga fram en överläggning om på vilka andra vägar man skall täcka de skattebehov, som jag anser verkligen föreligga. Därmed är jag framme vid det sista, jag skall säga angående denna skattehöjning.

Det är inte roligt att höra, att man på många håll inom riksdagen tycks ha den uppfattningen, att eftersom en del av budgeten är vad man kallar balanserad — vi ha ju gjort en uppdelning av statens utgifter i, å ena sidan, en del, som vi kalla för ordinarie eller mera bestående utgifter, sådana som man räknar med icke skola försvinna vid ett fredsslut, och, å andra sidan, en grupp, som omfattar mera krisbetonade utgifter — genom att det första steg, som togs, var att skaffa täckning för denna s. k. ordinarie budget, så är därmed hela det statsfinansiella problemet för oss löst; så länge vi bara kunna balansera den ena delen med skatteinkomster, gör det ingenting, hur mycket vi sedan ge ut och täcka med lånemedel.

Jag hade verkligen inte trott, när jag införde denna uppdelning, att den skulle utnyttjas på detta sätt. Det var — för att tala uppriktigt — ingenting annat än ett försök att skapa en första spärr främst för Kungl. Maj:t, när man inom regeringen skulle överväga, vilka nya utgifter man ansåg sig ha råd till, då man skulle säga sig, att åtminstone denna del av utgifterna skall täckas med verkliga inkomster, med skatter. Men att detta sedan skulle utnyttjas så, att man säger, att det är tillräckligt därmed, det hade jag inte kunnat tänka mig. Vi få nämligen komma ihåg, att hela underskottet i verkligheten har samma verkan; pengarna som gå ut på den s. k. beredskapsstaten och underskottet ha samma verkningar i fråga om priser o. s. v. som de, som gå ut på den ordinarie staten, och därvidlag kanske det inte är riktigt klart för alla kammarens ledamöter, hur pass, låt mig gärna säga det, allvarligt det statsfinansiella läget är. Under det sista budgetåret ha vi nu mot riksdagens slut

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

kunnat räkna upp statsinkomsterna till 400 miljoner mer än för budgetåret 1942/43. De flesta skulle väl ha ansett det ganska naturligt, att hela eller åtminstone den väsentliga delen av denna ökade inkomst skulle kunna användas till att minska underskottet. I stället har det blivit så, att mer än 200 miljoner — 240 eller 220 miljoner — ha gått till ökade utgifter, och den förbättring i budgetläget, som man kan iaktta på grund av denna inkomstökning på 400 miljoner kronor, går inte upp till 200 miljoner kronor. Dessa ökade statsinkomster innebära ju inte, som var och en förstår, ett verkligt tecken till en *real* ökning av svenska folkets inkomst; de äro bara ett uttryck för att penninginkomsterna i landet ha stigit. De som ha haft sin glädje av att vid alla möjliga tillfällen tidigare tala om att vi äro inne i en inflation, skulle mycket väl kunna säga: »Här ha vi den inflationsvinst, som statskassan gör.» Men det är inte tilltalande att låta denna inflationsvinst gå till nya löpande utgifter, i alla händelser förefaller det att vara att gå över gränsen för vad som är godtagbart att tillåta en försämring av balansen från den dag, då statsverkspropositionen lades fram, och till den dag vid riksdagens slut, då vi skola knyta samman budgeten, och det är precis vad som nu hotar.

Vi ha visserligen från januari i år och till nu kunnat räkna upp statens inkomster med, låt oss säga, något över 100 miljoner, men samtidigt ha de ordinarie utgifterna på driftsbudgeten stigit med mellan 90 och 100 miljoner kronor. Där blir alltså inte mer än 10, 15 miljoner kronors förbättring, trots det att i denna balans ingår den skattehöjning, som vi nu diskutera. Men därtill kommer, att enligt de uppgifter, som nu kommit in från försvarsdepartementet, de beräknade utgifterna på beredskapsstaten komma att stiga med kanske, som det första budet lyder, 115 miljoner kronor mer än vi räknade med i januari och i alla händelser med en högst betydande siffra, även om den inte skulle gå upp till 100 miljoner kronor; man räknar med att enbart familjebidragen skola räknas upp ifrån 250 miljoner till 300 miljoner kronor. Det är sålunda alldeles tydligt, att vi få en försämring i balansen. I stället för att räkna med att ha ett underskott på 1,100 miljoner, som jag räknade med, då statsverkspropositionen lades fram, få vi räkna med ett underskott på 1,200 miljoner kronor.

Att under sådana förhållanden en riksdag skall säga, att den anser, att det inte finns något skäl att höja statens inkomster, är i grund och botten det samma som att säga, att det inte spelar så stor roll, om vi ha ett underskott av den ena eller den andra storleken. Här kan man verkligen tala om risker; om man säger, att det inte spelar så stor roll, ifall vi låna litet mer eller mindre, finns det fara för att det resonemanget också skall tillämpas, när det gäller frågan om utgifterna.

Jag tror sålunda, att det finns mycket starka skäl för att inte på denna punkt följa bevillningsutskottets majoritet, såvida man icke är beredd att skaffa pengarna genom en annan skattehöjning.

Jag säger detta — jag behöver inte dölja det — därför att jag vet, att det inom den grupp, jag tillhör, har funnits starka röster, som sagt: »Nu ha vi kommit så långt i fråga om spritskattehöjningar, att nu tycka vi inte att vi skola gå längre, det är mycket riktigare att ta ut dessa pengar på den vanliga inkomstskattevägen, ty då få alla betala, och det blir en jämnare och riktigare fördelning.»

Jag erkänner, att det är en mycket stark motivering för detta. Jag skulle bara vilja upppepa, vad jag sade för en stund sedan, att jag skulle önska, att kammaren ville bidra till att uppskjuta denna översyn över fördelningen av skattebördan ännu någon liten tid och alltså vara villig att på denna punkt följa regeringen.

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

Jag vet, att våra statsutgifter ha stigit på ett sätt, som mången anser onödigt; vi ha inte bara på ett våldsamt sätt måst höja utgifterna till det militära försvaret, utan även — därför att vi inte ha velat tillåta en alltför stark pressning på de svagare ställda samhällsgruppernas levnadsstandard — fått skaffa hundratals miljoner kronor för att motverka en sådan pressning, vi ha inte kunnat undgå en utvidgning av förvaltningsapparaten, vi ha inte kunnat underlåta att åtminstone till en del kompensera de statsanställda för stigande levnadskostnader, vi ha inte kunnat underlåta att ge ut miljoner för att skapa nya varor till ersättning för importerade varor, som försvunnit ur marknaden, vi ha försökt stödja näringarna — både jordbruk och industri — på olika sätt och vi ha lagt ned stora belopp på utvecklingen av den tekniska forskningen — jag behöver inte gå igenom alla de områden, på vilka vi under dessa krisår ha ansett det vara riktigt att öka statens utgifter.

Man kan ha delade meningar om, huruvida en så stark utvidgning har varit nödvändig, men riksdagens övervägande flertal har godkänt den och, som jag tror, godkänt den med rätta i den övertygelsen, att det i längden har varit till gagn för vårt land; det har varit till gagn, dels därför att vi verkligen ha känt oss någon smula tryggare utåt och dels därför att vi ha känt utgifterna till en del vara uttryck för den solidaritet mellan samhällets medlemmar, som icke minst är nödvändig under en sådan kristid som den nuvarande.

Då är frågan: är det inte också vår skyldighet att inte väja för att påtaga oss de bördor, som följa med dessa utgifter? Det är ingen populär uppgift, det är inte angenämt, att ständigt och jämt behöva vara den, som meddelar riksdagen och svenska folket att så och så mycket krävs det i nya uppoffringar. Det är säkert icke heller angenämt för riksdagsmännen såsom folkets representanter att fatta beslut om denna ständiga ökning av bördorna. Men fastän riksdagens ledamöter väl veta, att det inte odelat blir tacksamhet, som kommer dem till del ute bland väljarna var gång de tala om för dem att vi fått höja den ena skatten eller den andra, är jag övertygad om, att folkets representanter icke komma att vägra att skaffa de nödvändiga medlen. Jag är också övertygad om att folket självt till sist kommer att föredra en styrelse, en regering och en riksdag, som inte döljer nödvändigheten av uppoffringar och som inte försöker komma ifrån sitt ansvar på denna punkt, utan i stället gör klart för folket, att ha vi ansett det vara till gagn för landet att göra utgifterna, så anse vi det också vara nödvändigt att täcka dessa utgifter.

Jag tror att folket kommer att ge sitt stöd åt en sådan politik, som öppet förklarar, att detta har varit till det allmännas bästa och nu få vi vara med och försöka bära dessa bördor på bästa sätt, ty de äro till för att skydda både vår yttre och vår inre frihet.

Överläggningen blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Wigforss* att avlämna kungl. propositioner.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 276, med förslag till förordning angående tillämpning av vissa särskilda bestämmelser rörande taxeringsförfarandet år 1942 i fråga om taxeringsförfarandet år 1944;

nr 287, angående uppförande av bostäder för försvarets personal m. m.;

nr 288, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 5 § förordningen den 13 december 1940 (nr 1000) om allmän omsättningskatt;

nr 289, angående ersättning av statsmedel för taxeringsarbete i Stockholms stad för tiden 1 oktober 1943—30 september 1944; samt
nr 290, angående anslag till kostnader för årlig taxering, m. m.

*Ang. skärpt
beskattning av
spritdrycker
och vin.
(Forts.)*

Fortsattes överläggningen angående bevillningsutskottets betänkande nr 29.

Herr **Björck**: Herr talman! Då jag förstår att denna debatt börjar på att ebba ut här i kammaren, lovar jag att fatta mig kort. Jag skall bara tillåta mig vidröra den nykterhetspolitiska sidan av frågan.

Att nykterhetstillståndet här i landet lämnar åtskilligt övrigt att önska, kan ingen förneka, som något följt med händelseutvecklingen under den senaste tiden. I den proposition, som vi nu behandla, citeras också ett uttalande av kontrollstyrelsen, som jag tillåter mig att ytterligare stryka under. Kontrollstyrelsen säger följande: »Ökningen av spritdrycksförsäljningen, som i och för sig måste betraktas såsom anmärkningsvärd, är så mycket allvarligare som nykterhetstillståndet de båda senaste åren avsevärt försämrats. Jämfört med förkrigsåren (åren 1935—1939) föreligger under år 1942 en ökning av antalet vid domstol avdömda fylleriförseelser å i runt tal 25 %. Jämfört med år 1941 stannar ökningen visserligen vid ungefär 13 %, men detta förklaras delvis av de relativt låga siffrorna under januari—april 1942. Sedan maj 1942 har läget avsevärt försämrats. Fyllerisiffran för september 1942 är den högsta siffra och augustisiffran 1942 den näst högsta siffra, som för någon månad registrerats efter månadsstatistikens införande år 1917.» Alltså har den största ökningen skett på de senaste 25 åren, vilket vi väl ändå måste säga är rätt anmärkningsvärt. Man måste gå tillbaka, säger kontrollstyrelsen, till år 1913 för att finna fyllerisiffror av denna storleksordning.

Vidare säger kontrollstyrelsen, att med avseende å den sannolika utvecklingen i fråga om spritdryckskonsumtionen torde man kunna säga inte bara att konjunkturläget försämrats utan även att man måste frukta, att konsumtionen med all sannolikhet kommer att ytterligare öka.

Under dessa förhållanden frågar man sig vad statsmakterna ämna göra för att få en bättre tingens ordning till stånd. Riksdagens nykterhetsgrupp har ju i en vid denna riksdags början väckt motion framhållit i stort sett samma synpunkter, som kontrollstyrelsen har anfört, och dessutom föreslagit vissa åtgärder. Det är emellertid inte bara nykterhetsfolket, som med bekymmer och oro ser denna utveckling, denna oro delas i dag av stora grupper ansvarskännande män och kvinnor i vårt land. Det är helt naturligt att man väntar sig något av statsmakterna under dessa förhållanden, och man frågar sig, varför inte de, som ha makten att bestämma, och lagstiftarna vidtagna de åtgärder, vilka äro nödvändiga och möjliga för att stävja det missbruk av spritdrycker, som nu är så uppenbart för alla. Detta förhållande framstår så mycket betänkligare under den kristid, som vi nu genomleva.

Vi hälsade därför med tillfredsställelse det förslag, som Kungl. Maj:t lade fram i sin proposition nr 190, och man hade ju väntat att utskottet skulle ha blivit tämligen enigt om att tillstyrka denna proposition. Så har emellertid icke blivit fallet.

Den skärpta beskattningen synes utskottet vara enigt om, och det hälsa vi med tillfredsställelse, då det tydligen är utskänkningen, som har den största skulden till det försämrade nykterhetstillståndet.

Vidare föreslås en kronas högre skatt vid utminuteri. Ja, detta innebär visserligen ett steg i rätt riktning, men för att verka konsumtionshämmande är det inte synnerligen mycket värt, utan höjningen borde ha varit minst 2 kronor per liter. Vi komma nog alla ihåg, och det citeras såväl i utskottsutlåtandet

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

som i propositionen, att den år »1939 genomförda höjningen med 3 kronor för liter av omsättningsskattens grundavgift har medfört en betydande nedgång av spritdryckskonsumtionen» eller med icke mindre än cirka 6 miljoner liter 1940 mot föregående år. Så småningom synes man emellertid ha vant sig vid detta högre pris, så att konsumtionen åter visar ökning år efter år. En ytterligare kraftig höjning måste därför anses väl motiverad, enär detta synes vara den enda verkningfulla åtgärden för att minska konsumtionen. Detta erkändes också av åtskilliga talare här.

Jag fäste mig bland annat vid att herr Wahlmark påtalade den ökade besöksfrekvens å restaurangerna, som han anser vara en väsentlig orsak till det ökade fylleriet. Det torde han ha rätt i, och jag delar denna hans uppfattning. Här kommer ju den föreslagna ökade beskattningen säkerligen att visa sig vara välbetänkt, men man frågar sig också, om icke tiden nu är inne, att införa någon sorts kontroll på restaurangbesöken och på konsumtionen av rusdrycker å restauranger. Vi äro icke omedvetna om att personer, som äro avstängda från rusdrycksinköp och som alltså icke få ha motbok, genom att gå på restaurangerna och krogarna och där få sprit bara de rekvirera in den mat, som måste beställas för att få spritranson, kunna fortsätta från den ena restaurangen till den andra, tills de blivit berusade. Man borde här kunna åstadkomma någon sorts kontroll för att minska antalet restaurangbesök och spritkonsumtionen på restaurangerna.

Vidare tillåter jag mig understryka vad herr Bärge här anförde om att den föreslagna beskattningen kommer att påverka prisläget; den frågan var också finansministern inne på. Men spriten är ju ändå inte någon nödvändighetsvara, och därför borde man inte dra sig för att beskatta den ordentligt. Den, som inte vill erlægga denna skatt, behöver ju inte göra det, om han underlåter att inköpa rusdrycker, och den, som går på restaurang och anser sig vilja ha en snaps, får också finna sig i att erlægga denna skatt — låter han snapsen stå, så slipper han ju skatten. När vi beskatta, som herr Bärge också anförde, vissa nödvändighetsvaror, så borde vi ju inte dra oss för att också lägga skatt på denna vara, som inte är någon nödvändighetsvara.

Herr Elofsson trodde inte att den höga skatten skulle inverka på nykterhetstillståndet. Men all erfarenhet säger motsatsen, och statistiken visar detta ganska tydligt.

Vi ha, som jag nämnde, i en motion i första kammaren föreslagit konsumtionsminskning såväl beträffande motboksspriten som beträffande utskänkningspriten. Jag skall i nuvarande läge icke yrka bifall till denna motion. Jag tillåter mig dock framhålla, att vi inte därför ha ändrat åsikt, men som frågan nu ligger till borde det inte vara annat för oss att göra än att söka samlas omkring herr Bärge m. fl. reservation, som jag anser beteckna ett steg i rätt riktning. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att i ett kort anförande huvudsakligen beröra någonting, som anförts här i debatten av herr Elofsson. Jag skall be att få ta fasta på det yrkande, som han framförde, när han vände sig till finansministern och manade honom att lägga mera skatt på läskedryckerna.

Trots att herr Elofsson och jag ha diametralt motsatta uppfattningar i huvudfrågan, skulle jag vilja på denna punkt instämma med honom. Ty jag måste säga, att det mången gång berört mig ganska obehagligt, när man från motståndarhåll säger till nykterhetsrörelsens folk: »Ni absolutister äro nästan

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

som ett slags skattesolkare. Ni inta en ståndpunkt, som faktiskt innebär, att ni sno er undan den beskattning, som andra människor få betala.» Jag försöker alltid att försvara mig emot ett sådant påstående, men jag måste säga, att det naturligtvis ligger något litet av riktighet i det.

De är ju bekant, och det påpekade också herr Elofsson, att läskedryckerna ha blivit belagda med en viss skatt. Men den är ju av ganska ringa storlek, och jag anser för min del, att t. ex. sådana drycker som pommac, loranga, sockerdricka, vichyvatten, rosenhäger, ramlösa, porla m. fl. också kunna betraktas som lyxdrycker, ty vi kunna ju dricka vatten eller mjölk i stället. Och då är motiveringen att lyxvaror skola beläggas med någorlunda hög skatt lika tillämplig i detta fall som i andra, då det gäller lyxvaror. Finansministern invänder måhända, att staten skulle få in så litet pengar på den vägen. Ja, det är ju möjligt — det beror ju på hur högt skatten sättes. Men även om den här skatteinkomsten i detta fall skulle bli låg, är dock en sådan beskattning av psykologiskt värde, därför att den kanske skulle bryta udden av en hel del påståenden från nykterhetsrörelsens motståndare, när det gäller vårt ställningstagande till denna fråga. Ty vi vilja, lika väl som andra medborgare, vara med om att ta på oss vår del av den beskattning, som vi måste bära på grund av de nuvarande statsfinansiella förhållandena.

När det sedan gäller den stora huvudfrågan, skall jag för min del be att helt kort få deklarerera, att jag kommer att rösta för herr Bärags reservation. Men jag gör det med den lilla reservationen, att jag tror att det är riktigt, som det har sagts, att det nog även bland en del nykterhetsfolk finns en viss uppfattning om att det icke är så lämpligt att fortsätta hur långt som helst med en indirekt beskattning på spriten. Nu har emellertid finansministern på denna punkt utlovat en utredning, och under sådana förhållanden har jag ingen anledning att vidare spinna på den tråden.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang avge en bekännelse, och det är den, att under alla de år, jag suttit i riksdagen och denna fråga har varit före, har jag aldrig med någon *glädje* varit med om ett högt skattebeläggande av spriten. Det är klart, att ett sådant skatteläggande kan medföra vissa goda konsekvenser, i det att det i någon mån kan hålla konsumtionen tillbaka. Men det finns därvidlag en baksida, nämligen den, att inte blott spritförbrukaren — som kan vara en slarver, en sämre människa — får betala denna höga konsumtionsskatt, utan även den omåttlige spritförbrukarens oskyldiga familj drabbas därav. Ty om han själv förbrukar mycket och genom beskattning dyr sprit, medför ju detta en lägre levnadsstandard för oskyldiga människor inom hans familj, för hustru och barn. Och därför är egentligen från början hela principen att på denna väg pålägga en indirekt beskattning ganska osmaklig därför att skatten även träffar personer, som man ej vill träffa. Inom parentes sagt, har jag aldrig kunnat entusiasmeras för denna skatteväg. Men när förhållandena nu utvecklats på ett sådant sätt, att även vi nykterhetsvänner från andra utgångspunkter måst gå in för den, är det naturligtvis ingenting att göra i det avseendet.

Härefter skulle jag vilja säga några ord om, hur man egentligen bör ställa sig, ifall det nu skulle inträffa, att det inte finns möjlighet att rösta för vår linje i den sista voteringen.

Herr Bäräg har sagt, att han i ett sådant läge kommer att rösta för utskottets förslag. Nu hoppas jag, att den kalken skall gå ifrån oss, så att alltså i sista voteringen vår linje skall få göra sig gällande, och då rösta vi för den. Men om nu denna herr Bärags linje slås ut, är jag inte alls övertygad om, att vi böra gå den väg, som herr Bäräg här har föreslagit.

Jag kan alltså fundera på att gå på herr Sjödahls linje, ty den linjen inne-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

bär ju *principiellt* inte något avsteg från den, som man i allmänhet har följt, när man förut skattebelagt spriten. Men det finns en omständighet som gör, att den linjen är ganska osmaklig, och det är den omständigheten, att man i det sammanhanget talar om den s. k. folklitern. Från vår utgångspunkt sett är detta begrepp — folklitern — någonting oerhört osmakligt. Men om man på den linjen vinner, att finansministern i alla fall får in någon del av de pengar, som ovillkorligen behövas, så kan det hända, att man i den sista voteringen tvingas — såsom jag ser saken — att trots allt till slut gå på den linjen.

Tills vidare, herr talman, skall jag emellertid be att få yrka bifall till herr Bärjs reservation.

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! Debatten har gått hastigare än man räknat med, och åtskilliga talare ha försvunnit; det kanske bör vara en maning till oss alla att fortast möjligt försvinna. Repliken skall i varje fall bli mycket kort.

Jag tyckte herr Sjö Dahl eldade upp sig litet väl mycket för att ge uttryck åt de egentligen ganska enkla synpunkter som han hade att framlägga; det patos han utvecklade hade varit värt en bättre sak. Och hans försvar för finansministerns underlåtenhet att anföra finanspolitiska och ekonomiska motiv kan helt och hållet lämnas åsido, sedan nu finansministern själv presterat en helt ny motivering för sin proposition. Däremot bör det kanske sägas några ord om denna motivering.

Dessförinnan vill jag med anledning av herr Wagnssons yttrande framhålla, att när han gör gällande, att det på nykterhetshåll råder en enhällig mening om att den föreslagna åtgärden skulle ha en obestridlig nykterhets-effekt, så kan jag mot detta åberopa ett uttalande av en av de främsta representanterna för den svenska förbudsriktningen inom nykterhetsrörelsen, doktor Erik Englund. Han skrev i en tidningsartikel för några månader sedan, närmare bestämt den 10 april, att spritmissbruket endast i ringa mån torde komma att hämmas av ytterligare prisstegringar på sprit. Han ansåg att vårt spritpris redan nu är så högt, att ytterligare höjning icke kan väntas medföra någon effekt i nykterhetshänseende, och han framhöll i stället, att det enda samhällsingrepp, som nu kan väntas få någon påtaglig effekt på dessa element, vilkas överflödiga köpkraft man nu vill indraga, är ett väl konstruerat tvångssparande. Den ståndpunkt som denne framstående nykterhetsman företräder står i bestämd motsättning till den ståndpunkt, som herr Wagnsson här deklarerade.

Vi ha nu av finansministern fått höra en ny och mycket utförlig motivering för propositionen. Finansministern beklagade själv att han hade uraktlåtit att i propositionen lägga fram sina synpunkter, men han menade att utskottet lätt kunnat underförstå dem. Det vore ju ganska klart, att när han lägger fram en proposition om höjd spritbeskattning, väntade han sig en högre skatteinkomst. Nåja, det förstod utskottet, men utskottet har icke i propositionens motivering funnit någon antydning om varför just denna höjning behövdes och vad pengarna skulle användas till. Som jag redan påpekat har ju finansministern även i statsverkspropositionen i sin finansplan uraktlåtit att göra ett sådant uttalande. Han har tvärtom där sagt ifrån, att någon större skattehöjning icke nu kunde ifrågasättas, i varje fall icke någon skattehöjning av sådan storleksordning, att dess genomförande skulle betyda någon ändring i hela budgetläget.

Det är just denna uraktlåtenhet från finansministerns sida att ställa in denna skattehöjning i det verkliga sammanhanget, som gjort att utskottet an-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

sett sig icke hava någon anledning att underförstå något annat än det som finansministern utsagt i propositionen. Jag tror att utskottet är fullt försvarat, om det hållit sig till propositionen och den motivering som där förebegrats och icke försökt gissa sig till den uppfattning som legat bakom som grundläggande motiv för finansministern.

När sedan finansministern återoppar det penningpolitiska program, som han har ansett böra strängt tillämpas, vill jag framhålla, att utskottet har också tagit hänsyn till detta, när utskottet tillstyrkt propositionen i den del som avser höjning av utskänkningskatten. Men däremot har utskottet på anförda skäl ansett, att en höjning av utminuteringskatten icke vore förenlig med det penningpolitiska programmet, då denna höjning komme att påverka indextalet och därmed skapa en tendens till ökad prisstegring.

Finansministern tar sedan upp den finanspolitiska delen av frågan ur en vidare synpunkt och erinrar om det nuvarande statsfinansiella läget och dess oerhörda allvar. Det vore synnerligen önskvärt, att denna mycket allvarliga skildring av det statsfinansiella läget, som vi fått höra i dag, upprepades vid sådana tillfällen, då riksdagen står i begrepp att besluta utgiftsökningar på många tiotal miljoner, som i hög grad äro ägnade att bidra till att försämra det statsfinansiella läget. Nu få vi höra denna svartmålning, då det gäller en fråga om att på den indirekta beskattningens väg taga ut 10 miljoner mer eller mindre, och saken framställles så, att om inte dessa 10 miljoner kronor tagas ut, kommer det att medföra en katastrofal försämring av läget, tvinga fram en omprövning av hela skattesystemet o. s. v. Det förefaller mig som om detta tal vittnade om en ganska stark brist på proportioner, en alltför stor motsättning mellan mål och medel, och jag tror finansministern hade kunnat på ett lika övertygande sätt framhålla för oss, hur allvarligt läget är, utan att göra dessa betydande överdrifter.

Om riksdagen här fattar beslut i enlighet med utskottets förslag och sålunda icke ger de 10 à 13 miljoner kronor mera, som bifall till huvudreservanternas förslag skulle innebära, är det klart, att detta innebär en ur statsfinansiell synpunkt allvarlig minskning, dock icke så allvarlig som man skulle tro, då man hör finansministerns anförande. Om verkligen detta vore av så stor betydelse, skulle väl finansministern redan i statsverkspropositionen ha framhållit nödvändigheten av att även på denna punkt öka statens inkomster, och han skulle ha ställt denna fråga i samband med bristen i den icke balanserade delen av budgeten. Så har icke skett, och det finns ingen antydning om att den skattehöjning, varom här är fråga, är avsedd att minska denna brist.

När vi en gång, kanske om några veckor, få tillfälle att diskutera det statsfinansiella läget på grundval av den nya inkomstberäkningen, blir det kanske anledning att gå närmare in på en del detaljer i detta sammanhang. För dagen torde det vara tillräckligt att ännu en gång understryka vad jag redan framhållit i mitt första anförande, att vi sakna från finansministerns sida en sådan uppläggning av detta skatteproblem, som jag anser vara nödvändig för att riksdagen skall kunna följa finansministern. Jag anser att bevillningsutskottet har fullgoda skäl för sin ståndpunkt, och jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag kanske behöver be om ursäkt för att jag kommer in på saker och ting, som visserligen voro uppe ganska mycket i början av debatten men som ändå tyckas höra litet mera till periferien i denna fråga. Jag syftar på vissa nykterhetssynpunkter, som kanske efter finansministerns anförande fått den belysning, de böra ha. Men det var ett beskyddande tonfall — för att använda ett milt uttryck — från vissa av ta-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

larna i början gent emot de speciellt nykterhetsintresserade här i kammaren, som i all synnerhet ger mig anledning att säga några ord.

Då herr Ivar Anderson i sitt första anförande varnade för de farliga psykologiska verkningar i fråga om prispolitiken, som denna höjning av spritpriserna skulle åstadkomma genom en höjning av index med en halv eller en tredjedels procent, borde han kanske också i det sammanhanget ha tänkt något litet på de psykologiska verkningarna ute i landet av ett beslut här i kammarna, innebärande riksdagens uppfattning av spriten som en *nödvändighetsvara*. Detta så mycket mer som herr Ivar Anderson, liksom herr Wahlmark, ändå passade på att påpeka, hur betydelsefullt det är att icke nykterhetstillståndet undergår någon försämring. Herr Ivar Anderson sade, att vi som voro speciellt intresserade av nykterhetsfrågan borde se allvarligare på frågan om den illegala sprithanteringens än vi göra. Vad vet herr Ivar Anderson om allvaret i vår uppfattning om den illegala sprithanteringens? Jag har inte vid något tillfälle funnit, att nykterhetsfolket vare sig i denna kammare eller medkammaren icke sett med tillräckligt allvar på det problemet.

Något i samma väg skulle kunna anmärkas mot herr Wahlmarks uppmaning till nykterhetsvännerna, att vi skulle försöka vidtaga åtgärder, som innebure åtminstone ett försök att få ett bättre nykterhetstillstånd här i landet. Skulle inte herr Wahlmark själv eller vilken riksdagsman som helst kunna vara intresserad av att tänka lite på sådana åtgärder? Jag förstår inte riktigt denna beskyddande ton gent emot nykterhetsfolket och dess representanter här i riksdagen, när det gång efter annan hemställes till dem att taga hänsyn till nykterhetstillståndet och vidtaga åtgärder som kunna vara av vikt för nykterhetstillståndet här i landet. Det är precis som om nykterhetsfrågan vore något sådant där som så att säga fint folk inte närmare behöfve befatta sig med utan som kunde överlämnas till en liten grupp, som är speciellt intresserad av den frågan. Jag tror det är på tiden att nykterhetsfolket reagerar mot den där synpunkten. Att det är på tiden, att även herrarna i övrigt ta nykterhetsfrågan på allvar, det framgår till fullo av ett sådant uttalande som herr Wahlmark kunde tillåta sig, då han sade att det egentligen var mindre farligt med prisstegring på vilken annan vara som helst än med en prisstegring på spriten. Jag tror att detta är en ganska typisk åskådning för rätt mycket folk här i Sverige, men jag är förvånad över att finna den här i riksdagen. Vi ha ju ett annat uttalande också, som visar med vilket allvar nykterhetsfrågan betraktas speciellt av opponenterna mot Kungl. Maj:ts förslag, när herr Elofsson förklarade, att en sup och en flaska lemonad kunde väl smälla ungefär lika högt i fråga om förvirring av tankekraft och tankearbete. Det uttalandet är nog också ganska typiskt för en rätt utbredd allmän opinion här i landet, men jag vill passa på och få understruket det märkliga, att den opinionen också kan komma till tals i riksdagens första kammare. Om herr Elofsson är bilägare och själv för sin bil, undrar jag, om det är så förfärligt många, som skulle vara benägna att åka med den bilen, innan de hade fått reda på om herr Elofsson hade druckit lemonad eller tagit så pass många supar som han ansåge sig kunna bära utan svårighet vid förande av bil. Egentligen är det häpnadsväckande synpunkter, som här i kammaren komma till synes, när det gäller nykterhetsfrågan och anmärkningsvärt vad man kan tillåta sig vid denna frågas behandling.

Om det inte är så viktigt med nykterhetsfrågan i det föreliggande förslaget, så är det ändå litet egendomligt, att herr Wahlmark efter den bevisföring som han hade i början av sitt anförande inte brydde sig om att höra efter, om det var några anmärkningar mot hans funderingar rörande statistiken. När Herr Wagnsson höll sitt anförande och hade de statistiska siffrorna till

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

hands, så visade ju han, att herr Wahlmarks med pondus framförda synpunkt vilade på lösa antaganden, som helt och hållet slogos ihjäl av den officiella statistiken, men jag antar, att om inte jag hade fast uppmärksamheten på detta, så hade man ansett det vara fullkomligt i sin ordning att använda sådana ohållbara skäl i en debatt sådan som denna.

När herrarna äro så angelägna att fastslå, att det här inte gäller någon nykterhetsfråga, skall jag fästa herrarnas uppmärksamhet på att det dock finns ett samband mellan nykterhetstillståndet här i landet och denna fråga, och det sambandet består däri, att riksdagen, ifall riksdagen skulle följa utskottet, går med på så att säga en äreräddning av spritbruket här i landet. Är det verkligen av behovet påkallat att vidtaga en sådan åtgärd? Tvärtom har jag ansett under dessa år, att vad det är fråga om här i landet, det är en diskriminering av rusdrycksbruket vid alla möjliga tillfällen, och inte alls någon äreräddning. I det fallet är jag i ganska gott sällskap, fast det kanske inte är sådant sällskap som herrarna bakom bevillningsutskottets majoritet finna vara så gott. Jag är i mycket gott sällskap med alla Sveriges folkliga ungdomsorganisationer och dessutom med landsorganisationen. Nykterhetsorganisationerna kanske jag inte skall bry mig om att nämna i detta sammanhang, men det är möjligt att åtminstone landsorganisationen har ett namn som betyder någonting här. Har det undgått herrarna här i kammaren, att nykterhetstillståndet i Sverige är av den art, att samtliga folkliga ungdomsorganisationer, detta är tillsammans med landsorganisationen ha haft en kongress, vid vilken de förklarar, att det är *nödvändigt* för svenska folket att diskriminera även det »lojala» rusdrycksbruket här i landet? De gjorde det genom att fatta ett beslut, som uppmanar alla organisationer, på vilka de ha något inflytande, att vid sina offentliga tillställningar icke tolerera något rusdrycksbruk. Det är ett steg i den rätta riktningen av folk som tydligen begriper, av vilken betydelse nykterhetsfrågan är här i landet. Jag skulle bara vilja önska, att denna maning följdes av andra folkliga organisationer än dem som där voro representerade. Jag hoppas att föreningen Norden, som nu gör anspråk på och strävar efter att bli en folklig rörelse, också kommer att följa den principen, och därigenom tror jag att man utträttar bra mycket på vägar som efterlystes av bland andra herr Wahlmark.

Det har frågats vad nykterhetsfolket gör annat än hjälper till med skattestegringen för att se till, att inte nykterhetstillståndet försämras här i Sverige? Nykterhetsfolket gör vad var och en av herrarna i denna kammare borde göra: de avstå alldeles ifrån rusdrycksbruket. När man talar om de lojala rusdrycksförbrukarna, som en stor morgontidning gjorde, eller, som man här gjort i denna debatt, om de skötsamma förbrukarna av rusdrycker — vad är det för några? Jo, det är de, av vilka alkoholisterna rekryteras. Att vi ha en alkoholistarmé här i landet på 60,000 man som en ofrånkomlig följd av den av de »skötsamma» tolererade och omhuldade folkseden är inte utan betydelse i fråga om vår beredskap.

När man nu här i kammaren säger, att denna fråga är en skattefråga och inte en nykterhetsfråga, har man rätt så vitt det kungl. förslaget beträffar, men såsom debatten föres är det ju alldeles tydligt, att man i denna fråga framför allt ser en fråga, där det gäller att bevara rusdrycksbruket här i Sverige och se till att det inte på något sätt angripes. Det är då rätt egendomligt, att när det gäller frågan om skatt på spriten, får man här i riksdagen se godsägare och arbetare tävla om att framföra motioner om prisrabatt på brännvin på samma sätt som då det gäller mjölk och matfett, och dessa synpunkter ha ju också i stor utsträckning gått igen i resonemanget här i dag: rusdryckerna äro en nödvändighetsvara lika så väl som mjölk och matfett, och därför kan

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

man inte vara nog försiktig, när attacker på något sätt riktas mot rusdryckerna.

Här har påpekats vid åtskilliga tillfällen både av finansministern och av bevillningsutskottets ordförande, att åtskilligt av vad som är sagt emot höjningen av spritprisen studsar ganska hårt tillbaka på vad statsministern sade i december 1942 i anledning av direktör Söderlunds uttalande. Det påpekades då utan att någon opponerade sig, att just spritdryckerna och tobaken borde komma i fråga, när staten behövde större inkomster och skatterna måste höjas. Ingen hade väl då kunnat drömma om att ett sådant oväsen skulle uppstå på grund av den kungl. proposition, vi nu ha fått, allra minst med framförande av sådana motiveringar som vi ha fått i detta sammanhang.

Herr talman! Jag kan inte se annat än att ett bifall till herr Bärge's reservation och till den kungl. propositionen är den enkla och naturliga åtgärden i det nuvarande statsfinansiella läget, och då jag är alldeles oförmögen att förstå alla de framförda farhågorna för nykterhetstillståndets försämring genom en sådan åtgärd som den ifrågavarande, ber jag att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Ohlin: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att förlänga diskussionen om de problem som redan förut i dag ha berörts utan för att påpeka, att resultatet av ett bifall till utskottsmajoritetens förslag icke skulle bli, att staten tillfördes ett tiotal miljoner kronor i extra inkomster utan att staten finge en sådan inkomst på endast ungefär 2 miljoner kronor. Utskottsmajoriteten har, såvitt jag kan se, gjort sig skyldig till en ganska allvarlig felräkning just om man, som majoriteten gör, utgår ifrån kontrollstyrelsens siffror. Det är ju av en viss vikt, herr talman, för ett ställningstagande till frågan, huruvida utskottets förslag skulle ge statskassan 10 miljoner kronor eller endast 2 miljoner, och jag skall därför be att mycket kort få påpeka, varpå det beror, att i själva verket nettovinsten för statskassan, om kammaren följer utskottet, skulle bli endast ett par miljoner kronor i stället för de 20 miljoner, som propositionen kan väntas medföra.

Utskottet utgår alldeles riktigt från att en höjning av utskänkningskatten i och för sig skulle tillföra staten 10.1 miljoner kronor enligt kontrollstyrelsens siffror. Jag hänvisar därvidlag till de tabeller, som finnas i propositionen på sid. 12, enligt vilka utskänkningskatten skulle växa från 7.8 till 17.9 miljoner kronor enligt alternativ B, vilket är det alternativ som man räknar med. Det ger alltså en bruttovinst för statskassan på 10.1 miljoner kronor.

Men utskottet förbiser tyvärr, att om man minskar konsumtionen av spritdrycker med 0.8 miljoner liter uteslutande genom en höjning av utskänkningskatten, så förlorar statskassan den omsättningskatt, som staten annars skulle ha fått på den nu uteblivna konsumtionen. Hur stor blir denna förlust? Den fasta omsättningskatten är för närvarande 6 kronor och härtill kommer 1 krona 35 öre i procentuell avgift, alltså sammanlagt 7 kronor 35 öre per liter. Då nu utskottet i likhet med kontrollstyrelsen räknar med en konsumtionsminskning uteslutande på grund av en höjning av utskänkningskatten med 0.8 miljoner liter, betyder det att statskassan förlorar 7 kronor 35 öre för envar av 0.8 miljoner liter, d. v. s. sammanlagt 5.88 miljoner kronor. Men det är inte nog med detta, utan därtill kommer att den konsumtionsminskning, som framkallats, kommer, såsom kontrollstyrelsen påpekar, att medföra en inkomstminskning å övriga rusdrycksmedelstitlar. Denna inkomstminskning redovisar kontrollstyrelsen endast för den konsumtionsminskning, som skulle uppkomma enligt propositionen. Då skulle denna minskning bli 4 miljoner kronor. Men den minskningen är beräknad med hänsyn till att konsumtionen

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

skulle komma att nedgå på grund av båda skatternas höjning och utgöra 1.6 miljoner liter. Då det nu enligt utskottet är fråga om att konsumtionen minskas med endast hälften därav eller 0.8 miljoner liter, kan man grovt beräkna, att minskningen i inkomst skulle bli 2 miljoner kronor å övriga rusdryckstittlar. Statskassan skulle alltså förlora i bortfallen omsättningsskatt 5.88 miljoner kronor och i minskad inkomst på andra rusdrycksmedelstittlar 2 miljoner kronor eller sammanlagt 7.88 miljoner kronor.

Bruttovinsten på höjd utskänkningsskatt med 10.1 miljoner kronor förvandlas alltså till en nettovinst för statskassan, som enligt dessa siffror blir endast 2.22 miljoner kronor eller i runt tal 2 miljoner kronor.

Jag skall inte trötta kammaren med att göra dessa beräkningar på andra sätt, ehuru det annars är lätt att få bekräftat, att beräkningen är rättvisande. Man skulle t. ex. kunna göra en överslagsberäkning och säga att om värdet av utskänkta spritdrycker för närvarande uppgår till bortåt 60 miljoner kronor — fränsett restaurangernas tillägg — och man höjer priset med 30 procent eller 18 miljoner kronor, d. v. s. till 78 miljoner kronor, om kvantiteten blir oförändrad, och sedan kontrollstyrelsen räknar med en konsumtionsminskning på 20 procent, d. v. s. nära 16 miljoner kronor, kommer man till en totalsiffra på utskänkt sprit av 62 miljoner kronor i stället för de ursprungliga 60 miljoner kronorna i runt tal. Det ligger i sakens natur, att man inte genom att höja värdet av utskänkta spritdrycker från 60 till 62 miljoner kronor kan tillföra statskassan 10 miljoner kronor i nettovinst.

Det är naturligtvis möjligt att kontrollstyrelsen överskattar den konsumtionsminskning, som skulle följa, när den i likhet med finansministern och utskottet beräknar den till 20 procent enligt alternativ B. Den saken skall jag inte diskutera, eftersom vi alla utgått från en minskning med 20 procent.

Jag konstaterar därför, herr talman, att den nettoökning, som statskassan skulle tillföras enligt utskottets förslag, bleve ungefär 2 miljoner kronor, medan propositionen innefattar en ökad nettoinkomst på ungefär 20 miljoner kronor. Om kammaren alltså skulle följa utskottet, förlorar statskassan ungefär 18 miljoner kronor. Denna siffra stämmer mycket bra med en beräkning, som jag tidigare gjort — under utvecklande av åtskillig möda kanske jag kan få säga — enligt vilken statskassan, om man höjer omsättningsskatten med 2 kronor, sannolikt tillföres ungefär 35 miljoner kronor — en kronas höjning av omsättningsskatten skulle alltså ge hälften av 35, d. v. s. 17 à 18 miljoner kronor. Det stämmer ju väl med de beräkningar jag nu framlagt.

Det förefaller mig, herr talman, som om det statsfinansiella läget inte vore sådant, att när regeringen föreslår en höjning av beskattningen med 20 miljoner kronor, riksdagen då skulle säga, att vi tycka att det räcker med 2 miljoner kronor. Jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att de av kammarens ledamöter, som inte ha en mycket bestämd åsikt i frågan men låta sig ledas närmast av hänsyn till de statsfinansiella konsekvenserna, icke skola vara nöjda med att tillföra statskassan endast ett par miljoner kronor utan skola stödja herr Bärge's reservation.

Herr **Anderson, Axel Ivar**, erhöll nu ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! I anledning av herr Ohlins anförande ber jag att få meddela, att de beräkningar rörande utfallet av den föreslagna skattehöjningen, som föreliggande i utskottets utlåtande, ha underställts kontrollstyrelsen och av denna lämnats utan anmärkning. Här stå således ämbetsverkets uppgifter mot herr Ohlins, och jag skall ine tillåta mig att fälla något omdöme om vem som förtjänar mest tilltro. Herr Ohlin har gjort sina beräkningar från sina utgångspunkter, kontrollstyrelsen har tydligen gjort dem från sina, och erfarenheten får väl

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)
visa vem som ha rätt. I varje fall vill jag understryka, att utskottet handlat i samråd med kontrollstyrelsen.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr Ohlin, som anförde: Herr talman! Jag vill endast understryka, att det naturligtvis är en besvärlig situation, om ett ämbetsverk så där under hand får en beräkning förevisad. Man vet inte riktigt i vad mån ämbetsverket känner sig förpliktat att då göra ett uttalande under samma ansvar som det, med vilket ämbetsverket utför beräkningar för Kungl. Maj:t.

Jag får säga att efter de informationer, jag förut fått från utskottsledamöter, har jag inte fått det intrycket, att man har underställt ämbetsverket denna beräkning på ett sådant sätt, att man kan säga att det föreligger ett formellt godkännande från ämbetsverkets sida, utan ämbetsverkets chef har snarare endast tittat på den och kanske inte i hastigheten funnit anledning att göra någon anmärkning.

Jag vill endast understryka, att min beräkning är gjord enligt exakt samma metod, som kontrollstyrelsen själv har använt i sitt utlåtande till Kungl. Maj:t.

Herr Anderson, Axel Ivar, erhöll ånyo ordet för kort genmäle och yttrade. Herr talman! Med anledning av herr Ohlins sista yttrande ber jag att få påpeka, att kontrollstyrelsen har genom utskottets sekretariat fått del av de beräkningar, som äro anförda i utskottets yttrande. Kontrollstyrelsen har granskat dem och lämnat dem utan anmärkning. De upplysningar, som herr Ohlin fått av ledamöter av utskottet och som gå i annan riktning, vet jag ingenting om. Om herr Ohlin vänder sig till utskottets sekretariat, kan han övertyga sig om att det verkligen förhåller sig på det sätt som jag har sagt.

Herr Anderberg: Herr talman! Oaktat debatten pågått så länge känner jag mig oförhindrad att anföra ytterligare några synpunkter på frågan, innan vi gå till ett avgörande här i kammaren.

Jag kan inte finna att det är riktigt, att spritskatten skall användas till att hålla inkomstskatten nere till lättnad för dem som ha större inkomster. Man bör inte höja spritskatten hur mycket som helst. Det är ändå en stor del av det svenska folket, som räknar med spriten såsom någonting som man har behov av, och så länge det anses tillåtligt att använda spritdrycker i viss omfattning, bör man inte bortse från vad de medborgare anse, som belastas med denna höjda spritskatt. De få bära en oproportionerligt stor del av det allmänna skattetrycket.

Det har tidigare upprepade gånger sagts ifrån, att detta är en extra beskattning av det folk, som av en eller annan anledning använder sprit. Någon lyxartikel kan man inte säga att det är fråga om. Det är i stor utsträckning folk i små omständigheter, folkpensionärer, för vilka varje krona har ett stort värde — skotsamt och duktigt folk, som inte anser sig kunna undvara en eller annan liter sprit. Att avstänga dem från denna möjlighet, därför att inkomsten inte räcker till, kan inte vara riktigt.

Detta skattesystem verkar bra litet till gagn för de stora bredare befolkningsslagen. Det har i dag huvudsakligen behandlats ur skattesympunkt, och jag får ju medge, att jag inte i detta fall ser frågan såsom en nykterhetsfråga utan huvudsakligen såsom en skattefråga. Men det finns ju andra vägar att skaffa pengar på. Varför har inte finansministern tänkt på att exempelvis införa en särskild skatt på restaurangdansen? Det finns också möjlighet att in-

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

föra beskattning på en hel del lyxartiklar. Men spriten har varit ett tacksamt skatteobjekt, och man har resonerat så varje gång höjning skett, att har man tålt det, så tål man också det. På detta sätt har man gång efter annan byggt på sprit- och tobaksbeskattningen.

Jag anser att det är en klassbeskattning, som träffar det folk som inte har råd att betala. Därför får man söka andra utvägar.

Trots min principiella inställning kan jag inte gå med på utskottets motivering. Av finansministern och utskottets ordförande har med skärpa framhållits de synpunkter som göra, att man inte kan vara tillfreds med utskottets motivering. Utskottets ordförande fällde i debattens början ett yttrande, att man inte skall vara kräsen, om man skall kunna godtaga en sådan motivering. Redan när jag första gången läste den, ställde jag mig mycket tvekannde bl. a. beträffande de synpunkter angående penningvärdets bevarande, som där anförs. Jag tror att jag inte är ensam bland kammarens ledamöter om denna inställning.

Jag yrkar nu, herr talman, att kammaren måtte besluta att godkänna utskottets hemställan med avslag på dess motivering.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Bärq m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herrar Sjødahls och Falks vid betänkandet anförda reservation; samt 4:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Dessutom hade i fråga om utskottets motivering framställts ett särskilt yrkande, till vilket herr talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt de under 1:o)—4:o) här ovan upptagna yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bärq, Johan*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bärq m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Elofsson, Gustaf*, begärde rösträkning, verkställdes nu

Ang. skärpt beskattning av spritdrycker och vin. (Forts.)

votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 72.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen anförde, att med hänsyn till utgången av den nu verkställda omröstningen det särskilda yrkandet beträffande utskottets motive-ring finge anses hava förfallit.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om äganderättsutredning och sammanläggning av fastigheter inom vissa by- ar i Kopparbergs län, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hem- ställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om sär- skilt undantag från skyldighet att utgiva lagfartsstämpel och skatt för gåva efter vissa lantmäteriförrättningar inom Kopparbergs län, bifölls vad ut- skottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 55, i anled- ning av framställning från fullmäktige i riksbanken rörande tillämpningen av bankoreglementet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 56, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskot- tets utlåtande nr 48 i anledning av väckt motion angående viss ändring av sparbankslagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag).

*Förslag till
bidragsför-
skottslag.*

Genom en den 19 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 183, vilken hän- visats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 232 i första kamma- ren av fru *Sjöström-Bengtsson*, nr 338 i andra kammaren av herr *Persson* i Stockholm m. fl. och nr 339 i andra kammaren av herr *Hoppe* m. fl.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition; samt

B. att motionerna I: 232, II: 338 och II: 339 måtte anses besvarade ge- nom vad utskottet under A. hemställt.

I det av utskottet tillstyrkta lagförslaget voro 1 § samt 8 § 1 och 2 mom. så lydande:

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

Barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, äger att, där fadern underlåter att betala förfallet belopp, i den utsträckning och under de villkor som nedan sägs av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (*bidragsförskott*).

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om barn, vars moder sammanbor med barnets fader, eller beträffande barn, som bor tillsammans med sin fader.

8 §.

1 mom. Där ej vad nedan stadgats till annat föranleder, utgår bidragsförskottet för år räknat med

252 kronor i ortsgrupp 1,	
300 » » » 2 och	
360 » » » 3	

eller, därest modern har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, med belopp enligt följande tabell:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad.	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Ortsgrupp 1.	Ortsgrupp 2.	Ortsgrupp 3.
Två	228 kronor	276 kronor	336 kronor
Tre	204 »	252 »	300 »
Fyra eller flera	180 »	228 »	276 »

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

2 mom. Överstiger moderns årsinkomst

1,000 kronor i ortsgrupp 1,	
1,250 » » » 2 och	
1,500 » » » 3	

eller har modern, därest hon är gift och sammanlever med sin man samt denne är underhållsskyldig gentemot barnet, tillsammans med mannen en årsinkomst överstigande

1,400 kronor i ortsgrupp 1,	
1,700 » » » 2 och	
2,000 » » » 3	

skall, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, från bidragsförskottet avdragas sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet blott med så stor del av nämnda avdrag, som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat vare sig till barnbidrag enligt lagen om barnbidrag eller till bidragsförskott, skall det här ovan för vederbörande ortsgrupp angivna inkomstbeloppet för makar ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.

Reservationer hade avgivits

- 1) av herr *Wistrand* mot viss del av utskottets motivering;
- 2) av herr *Cruse* och fru *Johansson*, vilka ansett, att i fall då moder hade den rättsliga vårdnaden om två eller flera barn, som stadigvarande vistades hos

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

annan än modern, bidragsförskott till vart och ett av dessa barn borde utgå efter de för ett barn bestämda beloppen samt att 8 § 1 mom. på grund härav borde erhålla följande lydelse:

1 mom. Där ej vad nedan stadgas till annat föranleder, utgår bidragsförskottet för år räknat med

252 kronor i ortsgрупп 1,
300 » » » 2 och
360 » » » 3

eller, därest modern har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, vilka stadigvarande vistas hos modern, med belopp enligt följande tabell:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad.	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Ortsgrupp 1.	Ortsgrupp 2.	Ortsgrupp 3.
Två	228 kronor	276 kronor	336 kronor
Tre	204 »	252 »	300 »
Fyra eller flera	180 »	228 »	276 »

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

3) av herrar *Hermanson* och *Cruse* samt fru *Johansson*, vilka i anslutning till motionen II: 339 ansett, att 8 § 2 mom. borde erhålla följande lydelse:

2 mom. Överstiger moderns årsinkomst

1,250 kronor i ortsgрупп 1,
1,500 » » » 2 och
1,700 » » » 3

eller har modern, därest hon är gift och sammanlever med sin man samt denne är underhållsskyldig gentemot barnet, tillsammans med mannen en årsinkomst överstigande

1,650 kronor i ortsgрупп 1,
1,900 » » » 2 och
2,100 » » » 3

skall, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, från bidragsförskottet avdragas sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet blott med så stor del av nämnda avdrag, som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn. Hava makar som nyss sagts att försörja bara under sexton år, som icke är berättigat vare sig till barnbidrag enligt lagen om barnbidrag eller till bidragsförskott, skall det här ovan för vederbörande ortsgрупп angivna inkomstbeloppet för makar ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.

Herr *Näsström*: Herr talman! Ifrågavarande förslag till ny lag om bidragsförskott innefattar en viss om än liten förbättring av nu gällande lag. Det statsfinansiella läget har gjort, att departementschefen inte ansett sig kunna rekommendera högre belopp än som nu är fallet. Man kanske måste böja sig för detta skäl.

Emellertid förekomma även i den nya lagen vissa detaljer, som äro tämligen oformliga. Jag vill erinra om att redan i lagens 1 § heter det, att »barn,

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig» o. s. v. Detta innebär att i de fall, där vederbörande myndigheter inte kunna erhålla dessa avtal eller domstolsbeslut, har kvinnan respektive barnen ingen som helst möjlighet att få något bidragsförskott.

En annan oformlighet i såväl den gamla som den nya lagen har man i 8 §, där det heter, att »därest modern har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, med belopp enligt följande tabell». Bestämmelsen innebär, att om modern har ett barn, kan hon enligt den nya lagen få 252 kronor, men om hon har flera barn, som äro utackorderade på olika håll, får hon endast det lägre beloppet, 228 kronor. Det är en oformlighet och oriktighet. Det har ofta påtalats, att om två gamla människor bo tillsammans, kunna de på ett något så när hyggligt sätt dra sig fram på folkpensionerna, men att det är betydligt svårare för en ensam person att klara sig på pensionen. Fallet är precis analogt i fråga om förskottsbidragen. Jag anser att bestämmelsen borde ha varit sådan, att om barnen vistas på olika håll, borde hon få de högre beloppen.

Beträffande 8 § 2 mom. måste jag i likhet med reservanterna påpeka, att inkomstbeloppen äro för låga. Där har man bestämt beloppen till 1,000 kronor i ortsgrupp 1, 1,250 i ortsgrupp 2 och 2,000 kronor i ortsgrupp 3, allt beträffande ensam moder. Om modern är gift, har man fastställt beloppen till 1,400 respektive 1,700 och 2,000 kronor. Detta innebär att om modern har gift sig med en annan man än barnafadern, har hon mycket svårt att få ut dessa bidrag, och detta har i sin tur förorsakat slitningar i många äktenskap, enär den gifte mannen inte anser sig vara skyldig att försörja hustruns utomäktenskapliga barn. På grund därav är det många kommuner, som måste utbetala bidrag till barn vid sidan om denna lag.

Jag förstår att departementschefen inte har ansett sig kunna gå med på högre belopp, men jag tror att den jämkning, som reservanterna föreslå, skulle vara av sådan nytta och förorsaka en så pass relativt liten utgiftsförhöjning, att man skulle kunna ha skäl att gå med på detta förslag.

I anledning av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med de ändringar i fråga om 8 § 1 och 2 mom., som innefattas i de två vid utlåtandet fogade reservationer, av vilka den ena avgivits av herr Cruse och fru Johansson samt den andra av herrar Hermansson och Cruse samt fru Johansson, dock att i 1 mom. orden »vilka stadigvarande vistas hos modern» utbytas mot »vilka icke stadigvarande för sitt uppehälle vistas i olika hem».

Fru Sjöström-Bengtsson: Herr talman! Syftet med det nu föreliggande lagförslaget tyckes i första hand vara att göra lagen mer tillgänglig, om jag så får säga, för menige man. Detta är i allra högsta grad välbetänkt, då den nu gällande lagen om bidragsförskott i många fall torde erbjuda vissa svårigheter för barnavårdsnämnderna i fråga om tillämpningen. Detta gäller i synnerhet i fråga om platser, där barnavårdsnämnden inte har tjänstemän till sitt förfogande, utan nämndens ordförande eller någon annan av dess ledamöter har att svara för lagens tillämpning. Detta tyckes alltså vara huvudsyftet, och det har man också vunnit med den enklare formuleringen av lagen.

Emellertid hade det varit önskvärt, att en något större förändring i lagens innehåll också hade föreslagits. Jag skulle då i första hand vilja peka på normalbeloppen, som inte ha undergått någon nämnvärd höjning enligt förslaget. De ytterst små förhöjningarna tyckas helt och hållet eller åtminstone i stort sett ha tillkommit i samma syfte, som jag nyss nämnde, nämligen att göra lagen enklare. Man vill nämligen därigenom åstadkomma en jämnare skala för nedsättning av förskottsbeloppet allt efter ökat barnantal.

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

Svenska stadsförbundet säger också i sitt yttrande över lagförslaget, att det förefaller »som om huvudsakligen tekniska svårigheter fått förhindra en höjning, vilken kommittén — jag kan tillägga även departementschefen — själv funnit motiverad och som i och för sig torde vara betydelsefullare än vissa justeringar i andra delar av lagen».

De föreslagna höjningarna av normalbeloppen äro så små, att de strängt taget inte nämnvärt inverka på barnens levnadsstandard. Sålunda föreslås exempelvis ingen höjning för ett barn utom i ortsgrupp 1, där man också av tekniska skäl föreslår en höjning med 12 kronor per år. Bidragsförskott för ett barn i ortsgrupp 1 kommer alltså att utgå med 252 kronor, i ortsgrupp 2 liksom hittills med 300 kronor och i ortsgrupp 3 likaledes med samma belopp som hittills eller 360 kronor per år. För två barn föreslås en höjning av 18, 13:50 respektive 16 kronor i de olika ortsgrupperna. För tre barn äro höjningarna av ungefär motsvarande storlek, och för fyra eller flera barn blir bidragsförskottet per barn 180, 228 och 276 kronor i respektive ortsgrupper. Det är alltså de höjningar som ha vidtagits.

Mot en höjning utöver vad som av lagtekniska skäl vidtagits anför departementschefen ett argument som jag anser i viss mån bärande, nämligen att de sämst ställda, d. v. s. de som ha ett avtal med barnafadern om underhållsbidrag, som understiger det i lagen fastställda bidragsförskottet, inte därigenom skulle få någon förbättring i sina ekonomiska förhållanden. Det är naturligtvis alldeles riktigt, men så gott som alla dessa barn äro dock illa ställda och i stort behov av en höjning av bidragsförskotten, därvid som utgångspunkt kunde ha tagits en höjning av beloppet för ett barn med 60 kronor, vilket jag tillåtit mig föreslå i min motion. Härtill skulle jag också vilja säga att jag tror att det blir alltmera sällsynt att underhållsbidraget fastställs till ett belopp som understiger 25 kronor per månad, vartill bidragsförskottet i ortsgrupp 1 skulle uppgå, om man hade följt min motion.

Mot de låga normalbeloppen talar också den omständigheten att i många fall underhållsbidraget fastställts till högre belopp än utgående bidragsförskott. Så var förhållandet år 1941 i Stockholm. Av 2,343 barn i ortsgrupp 3, för vilka ansökningar om bidragsförskott ingivits, hade i icke mindre än 937 fall underhållsbidraget fastställts till 35 kronor eller däröver, alltså mer än utgående bidragsförskott. Det förefaller också onödigt att barnafadern så oerhört lindrigt skall komma ifrån sin försörjningsplikt bara därför att underhåll uttas i form av bidragsförskott. Den saken hör kanske, herr talman, inte hit, men man kan inte låta bli att göra den reflexionen, då man några år har suttit i en barnavårdsnämnd och iakttagit dessa ting.

Såväl socialvårdskommittén som departementschefen anser att höjda normalbelopp på grund av dyrtiden i och för sig kunde vara önskvärda, men anför att lagens struktur omöjliggör s. k. dyrtidstillägg till bidragsförskotten. Till det skulle jag vilja säga att även vid en återgång till 1937 års prisnivå torde den av mig föreslagna höjningen endast täcka livets allra yttersta nödtröft för de barn det här är fråga om.

Det tredje skälet mot en större höjning av normalbeloppet är, såsom departementschefen anför, av statsfinansiell natur. Jag undrar emellertid, om inte alla de pengar som ges ut för att våra barn skola få en god start i livet äro väl placerade.

Då den nu gällande lagen om bidragsförskott kom till, var såvitt jag vet avsikten den att en mor, då faderns underhåll uteblev, skulle få hjälp till sitt barn utan att behöva anlita fattigvården. Den uppgiften har lagen helt säkert också i många fall fyllt, men de fall, då fattigvård näst utgå jämte bidragsförskott, äro inte heller få, och att den nya lagen inte kommer att leda till någon förändring i det avseendet, är ganska säkert.

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

I fråga om den avdragsfria inkomsten har departementschefen föreslagit icke obetydliga höjningar. Men även med dessa höjningar uteslutas alltså stora yrkesgrupper från bidragsförskott, däribland en hel del fabriksarbetarkor och med dem i lönehänseende jämställda. De äro dock i stort behov av den hjälp, som bidragsförskotten utgöra och utan vilka de ha ytterst svårt att sörja för sitt barn.

Då det väl inte torde löna sig för mig att mot ett enhälligt utskott yrka bifall till min i ärendet väckta motion, inskränker jag mig, herr talman, till att ansluta mig till herr Näsströms yrkande.

Herr Norman: Herr talman! Att bidragsförskottslagen nu föreligger i omarbetat skick sammanhänger närmast med en hemställan från 1941 års riksdag. Det var inte de materiella bestämmelserna i lagen som riksdagen närmast åsyftade att få en ändring i, utan avsikten var att författningen skulle förtydligas och kompletteras i syfte att åstadkomma en riktig och ändamålsenlig användning av bidragsförskotten och en reglering av de myndigheters skyldigheter och befogenheter som ha med denna lag att göra. Under ärendets beredning ha sedan även diskuterats förutsättningarna för åstadkommande av materiella förbättringar i lagen. En del sådana ha föreslagits av socialvårdskommittén och godtagits av departementschefen. De ingå nu i det lagförslag som här ligger på riksdagens bord. Andra förbättringar, som i och för sig kunna vara önskvärda, ha föreslagits av motionärer i bägge kamrarna och ha delvis vunnit anslutning inom utskottet, vilket framgår av de reservationer som äro fogade till utlåtandet.

Utskottet i sin helhet har ställt sig sympatiskt till tanken på sådana ytterligare förbättringar. Men i det läge vari frågan nu befinner sig, då det ju endast gäller att företa vissa partiella reformer på området och då de stora problemen äro föremål för socialvårdskommitténs fortsatta överväganden, har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka andra förbättringar än dem, som föreslagits i propositionen.

När det gäller sociala välfärdsfrågor är det nog ofta så, att ser man en sådan fråga isolerad, förefalla starka skäl tala för att den ena eller andra förbättringen bör vidtagas. Men jag tror att det är riktigt att man inte ser en dylik fråga såsom ett enstaka problem, utan att man sätter in den i ett större sammanhang. Därvid måste man även göra en avvägning av de kostnader som det allmänna skall ikläda sig. Innan denna avvägning är gjord i förevarande fall — i första hand inom socialvårdskommittén och i de förslag som med anledning av dess arbete kunna komma på riksdagens bord — förefaller det, som om det inte skulle vara tillrådligt att här gå längre i fråga om förbättringar än i propositionen föreslagits.

Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Näsström, att utskottets hemställan skulle bifallas med de ändringar beträffande 8 § 1 och 2 mom. i det av utskottet tillstyrkta lagförslaget, som förordats i de av herr Cruse och fru Johansson samt av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationerna, dock att i det förra momentet orden »vilka stadigvarande vistas hos modern» skulle utbytas mot »vilka icke stadigvarande för sitt uppehälle vistas i olika hem».

Förslag till bidragsförskottslag. (Forts.)

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142) m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142) m. m.

*Ang. vissa
ändringar i
stadsplane-
lagen m. m.*

Genom en den 12 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 153, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts *dels* föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142), *dels ock* anhållit om riksdagens yttrande över ett propositionen likaledes bilagt förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen innehöll i 3 § bestämmelse om att ändring av stadsplan, som ej avsåge planens grunddrag och ej heller eljest innefattade väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, finge enligt de närmare föreskrifter, som meddelades av Konungen, antagas av byggnadsnämnden, där ej stadsfullmäktige förbehållit sig avgörandet, samt fastställas av Konungens befallningshavande.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, med förklarande, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142);

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:ts anmäla, att riksdagen ej funnit skäl att i anslutning till det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364) göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit.

I utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen hade 3 § icke upptagits. I anslutning härtill hade utskottet beträffande förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan förordat, att 5 a § skulle uteslutas och vissa jämkningar vidtagas i 21 och 123 §§.

Reservation hade anmälts av herrar *Sten* och *Andersson* i Eskilstuna, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Sten*: Herr talman! Såsom framgår av andra lagutskottets utlåtande har utskottet beskurit Kungl. Maj:ts förslag i ett avseende. Den vid utskottets utlåtande fogade reservationen är en erinran om att det inom utskottet icke saknats talesmän för den uppfattningen att propositionen bort tillstyrkas oförändrad, och jag ber därför att i all korthet få erinra om vad saken gäller.

Frågan om en förenkling av förfarandet vid behandling av stadsplaneärenden har ursprungligen tagits upp från håll där man sysslar med och är intresserad

Ang. vissa ändringar i stadsplanlagen m. m. (Forts.)
 av bostadsproduktionen. I en av de första framställningar som ingåvos till Kungl. Maj:t i frågan — den var avlåten av Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening (H. S. B.) — hette det att vissa föreskrifter i lagstiftningen angående stadsplanering, tomtindelning, tomtmätning m. m. haft ett hämmande, hindrande, stundom förlamande inflytande på byggnadsindustrien. Och byggnadsstyrelsen sade i sitt yttrande över framställningen bland annat att det vore i hög grad otillfredsställande att den omständliga och tidsödande handläggningen av stadsplaneärenden verkade återhållande på viljan att företaga lämpliga stadsplaneförbättringar. Lantmäteristyrelsen fäste uppmärksamheten på att en stadsplan förr var en för viss längre framtid orubblig engångs-åtgärd, men att förhållandet nu vore väsentligt annorlunda. Nu vore en stadsplan nära nog under ständig revision. Liknande synpunkter anfördes av andra sakkunniga statliga och kommunala myndigheter.

Sedan stadsplaneutredningen tillsatts, har den bl. a. gjort en utredning om tidsutdräkten vid behandling av stadsplaneärenden, och man fann då att tiden mellan byggnadsnämndens beslut och Kungl. Maj:ts beslut i medeltal utgjorde 5 månader och 28 dagar år 1938 och 6 månader år 1941. Tiden för behandling hos byggnadsnämnden var då icke inräknad. Behovet av ett snabbare och smidigare förfarande bestyrktes alltså, och läget på bostadsmarknaden underströk detta ytterligare. Stadsplaneutredningens förslag skulle medföra en betydande tidsvinst. Bl. a. skulle förslaget att låta byggnadsnämnden i stället för stadsfullmäktige avgöra vissa ärenden medföra en tidsbesparing av i medeltal en månad. Denna rätt för byggnadsnämnden skulle, såsom synes av lagtexten i utskottsutlåtandet, innebära att »ändring som ej avser planens grunddrag och ej heller eljest innefattar väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande», skulle kunna avgöras av byggnadsnämnden. Dock skulle stadsfullmäktige även i sådana ärenden kunna förbehålla sig avgörandet.

Utskottet har nu utslutit denna bestämmelse ur sitt förslag, och motiveringen därtill är att den kommunala självstyrelsen genom ett sådant medgivande skulle trädas för nära.

Propositionen, genomförd i sin helhet, skulle dels fullt tillgodose kravet på tidsbesparing och dels skapa en följdriktig ordning beträffande de olika organens beslutanderätt. Enligt förslaget till kungörelse om vissa ändringar i byggnadsstadgan skulle stadsarkitekt eller annan tjänsteman som länsstyrelsen godkänner äga att i nämndens ställe besluta bifall till ansökningar av ringa vikt eller utslutande teknisk art. Nästa instans skulle enligt propositionen vara byggnadsnämnden, som skulle få den befogenhet beträffande stadsplaneändringar som jag nyss angav och som framgår av det ur utskottsförslaget utslutna stycket i lagtexten. Därefter komma stadsfullmäktige, länsstyrelsen o. s. v.

Reservanterna kunna inte finna att den kommunala självstyrelsen i detta sammanhang skulle på något sätt äventyras. Den föreslagna bestämmelsen är kringgärdad av så starka garantier att dess genomförande icke skulle medföra några sådana risker. Då stadsfullmäktige dessutom äga att förbehålla sig avgörandet jämväl av dessa ärenden, synes den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen hålla sig helt inom den kommunala självbestämmningsrättens ram. Att en nämnd eller en styrelse äger några befogenheter när det gäller dess arbetsuppgifter torde dessutom endast vara ägnat att öka dess intresse för arbetet. Vi äro säkert alla vana vid en sådan reglering av kompetensförhållandena mellan olika organ på de arbetsfält där vi äro sysselsatta, att allehanda små ärenden icke behöva föreläggas en stor representativ församling. Det är heller icke något den kommunala självstyrelsens intresse att så sker. Jag har velat fästa kammarens uppmärksamhet på saken, i händelse här skulle

Ang. vissa ändringar i stadsplanlagen m. m. (Forts.)

finnas intresse för att taga utskottets förslag under allvarlig omprövning. Av vikt härvidlag är naturligtvis också vad departementschefen säger om den av utskottet föreslagna beskärningen av Kungl. Maj:ts förslag, vilken avsevärt skulle minska dess effekt. Reservanterna ha i varje fall velat skaffa sig alibi till nästa gång, då man börjar klaga över att behandlingen av stadsplaneärenden tar alltför lång tid. Stadsplaneutredningen kan måhända därigenom också få ett observandum att återkomma till saken i sitt slutliga förslag. Men för att sätta kammaren i tillfälle att redan nu ansluta sig till de principer som följts i Kungl. Maj:ts förslag, ber jag att få framställa yrkande om bifall till den i ärendet framlagda propositionen.

Eftersom det gäller dels en lag, som är förelagd riksdagen för antagande, och dels en stadga, som är förelagd riksdagen för yttrande, innebär mitt yrkande, att jag under A. hemställer, att riksdagen måtte bifalla det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av stadsplanlagen, samt under B. att till utskottets uttalande fogas orden: »dock med utslutande av de uttalanden, som gjorts under 5 a, 21 och 123 §§.» d. v. s. de uttalanden i utskottets förslag, som äro en följd av dess hemställan under A.

I herr Stens yttrande instämde herr *Hage*.

Herr **Forslund**: Herr talman! Jag tillåter mig först säga till den ärade reservanten att hans argumentering verkar något överdriven, när man vet vilken inställning utskottsmajoriteten har till det föreliggande lagförslaget. Majoriteten i utskottet är icke motståndare till att medge de lättnader i handläggningen av stadsplaneärenden som med beaktande av alla på frågan inverkan omständigheter äro möjliga.

Jag vill från början säga ifrån att jag icke tar så högst allvarligt på byggnadsföretagens framställning av vad som brister i gällande lagstiftning när det gäller att hastigt kunna få tillstånd att uppföra en byggnad, som nu citerades av den ärade reservanten. Även lagrådet har påpekat att tiden för handläggningen av dessa mycket invecklade spörsmål inte är beroende enbart på lagstiftningen såsom sådan, utan i hög grad sammanhänger med hur en hel del ting stöta samman i dessa invecklade problem. Vi ha i utskottet mycket starkt ifrågasatt lämpligheten av en sådan förändring i förfarandet att man skulle medgiva stadsfullmäktige att delegera sin rätt att fastställa stadsplan i vad det gäller den kommunala handläggningen därav. Jag har gjort mig besväret att inom båda kamrarna höra mig för bland kommunalmännen om hur de se på dessa ting. Jag har frågat en hel mängd, och alla ha, när de kommit underfund med vad saken gäller, bestämt tagit avstånd från vad både utredningsmännen och Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit. Med sina erfarenheter såsom kommunalmän önska de behålla den gamla ordningen, enligt vilken stadsfullmäktige skola besluta både rörande fastställelse och ändring av stadsplan. I den utredning, som Kungl. Maj:t bygger sitt förslag på, har det, såsom klart och tydligt framgår, icke ingått några kommunalmän som i praktiken handlägga sådana frågor, utan utredningsmännen tillhöra en helt annan kategori. De äro mycket kunniga på detta område, det skall inte fränkännas dem, men jag tror att deras insikter böra kompletteras med det kommunala kunnande som är så nödvändigt när det gäller att avgöra vad som i praktiken är lämpligt att genomföra.

Lagrådet har för sin del som sagt varit mycket tveksamt i fråga om förslaget, och man bör observera att detta inte blott avser frågan om att flytta över beslutanderätten i vissa fall från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden, utan även gäller en väsentlig förändring av den tidigare gällande besvär-

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

rätten för såväl sakägare som kommunerna. Lagrådet säger att förslaget radikalt bryter mot vad som antagits så sent som år 1936. När utskottet motsatt sig Kungl. Maj:ts förslag i 3 §, har det skett av det skälet att då vi nu gå med på att mjuka upp bestämmelserna om besvärsrätten, varemot man eljest kan hysa mycket starka betänkligheter, är det dock en styrka att det är stadsfullmäktige som fatta beslutet och icke en underordnad nämnd. Därmed vinner man åtminstone större garanti för en grundligare behandling, och dessutom blir det en offentlig handläggning inför ett bredare forum. Med utskottets förslag, som inte innebär någon ändring av propositionen i annat avseende än just beträffande 3 §, d. v. s. att stadsfullmäktige alltid skola fatta beslut i stadsplaneärenden, när man ändå det syfte som man haft med lagändringen, nämligen att befordra en skyndsammare handläggning av dessa ärenden. En sådan åstadkommes genom att man avskaffar den besvärsrätt som tidigare funnits och som medfört lång tidsutdräkt efter själva beslutets fattande. De som vilja klaga skola hädanafter omedelbart då ärendet framlägges framställa de erinringar de ha däremot.

En annan justering av lagstiftningen, som utskottet tillstyrker och som även jag tycker är fullt riktig, är att regeringsrätten inte längre skall syssla med stadsplanebesvär, utan att sådana frågor avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Jag är i alla fall övertygad om att Kungl. Maj:t, när det gäller rättstolkningen, kommer att inhämta regeringsrättens yttrande, innan statsrådet fattar beslut.

Utskottet vill således rekommendera för riksdagen att inte medgiva stadsfullmäktige att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, delegera sin beslutanderätt till byggnadsnämnden. Det finns en sådan variation av konstigheter när det gäller stadsplanefrågor, att man inte på förhand kan förutse alla svårigheter. Nu säges det visserligen att de ärenden, som skulle få avgöras av byggnadsnämnden, äro de mindre ärendena. Men många av de kommunalmän, som jag har talat med, sade ganska tydligt ifrån att man i städerna, åtminstone en del av dem, fäster stort avseende även vid de mindre stadsplaneärendena och att man därför vill förbehålla stadsfullmäktige beslutanderätten även beträffande dem. Jag undrar för övrigt, hur man skall kunna draga gränsen mellan vad som kan anses vara ett större ärende och vad som får betraktas såsom ett mindre.

I övrigt har jag intet annat att tillägga än att jag yrkar bifall till utskottets förslag. Det innehåller vad som under förhandenvarande förhållanden synes mig vara lämpligt utan att inkräkta alltför mycket på kommunernas självbestämmanderätt. Det är bättre och tryggare för förvaltningen att stadsplaneärendena obligatoriskt gå till stadsfullmäktige för avgörande. Stadsplaneändringar kunna visserligen vara brådskande, och det bör naturligtvis inte läggas hinder i vägen för att få dem avgjorda så fort som möjligt, men med den förenkling, som utskottet i alla fall här föreslår, gör man vad som är möjligt att göra. Behandlingen av stadsplaneärenden får inte bli ett hafsverk, utan man måste ha litet tid på sig därför. Det är inte heller en tillfredställande ordning att stadsfullmäktige hela tiden skall behöva hålla ett vaksamt öga på byggnadsnämnden för att försäkra sig om att nämnden icke fattar några olämpliga beslut. Även med hänsyn till den föreslagna ändringen av 75 § rörande besvärsrätten anser jag det vara tryggast att följa utskottets förslag med avseende på 3 §.

Jag hemställer således om bifall till utskottets utlåtande.

Häri instämde herr *Löfvander*.

Herr statsrådet **Bergquist**: Herr talman! Som kammarens ledamöter kunna finna av handlingarna i detta ärende, pågår för närvarande en omfattande översyn av hela vår stadsplanelagstiftning. Anledningen härtill är att man

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

under de år, som den nuvarande stadsplanelagstiftningen gällt, funnit att det brister i åtskilliga hänseenden, och man vill nu med ledning av de vunna erfarenheterna försöka skapa ett bättre sakernas tillstånd.

Den stora utredningen, som pågår angående stadsplanelagstiftningen, är så omfattande att man icke på åtskillig tid ännu kan räkna med resultat av densamma. Det kan då synas ganska egendomligt att Kungl. Maj:t, när en omarbetning av hela stadsplanelagstiftningen pågår, lägger fram ett förslag angående partiella ändringar däri. För att Kungl. Maj:t skall vidtaga en sådan åtgärd, måste självfallet mycket starka skäl föreligga. Det har också varit starka skäl som gjort, att detta lagförslag nu har framlagts för riksdagen.

Sedan långa tider tillbaka har det ju varit klagomål över hur långsamt det går med behandlingen av stadsplaneärendena och vilka svårigheter det möter att få en stadsplan fastställd eller ändrad. Var och en som haft att något syssla med dessa frågor har nog en livlig erfarenhet av hur många hinder som resas därvidlag. Olägenheterna av den stora tidsutdräkt, som kännetecknar den nuvarande lagstiftningen, ha på ett särskilt sätt accentuerats under nu rådande kristider. Byggnadsverksamheten möter nu mycket stora svårigheter även på andra områden, genom läget på arbetsmarknaden, med hänsyn till materialtillgången o. s. v. Under dessa förhållanden har man ansett det angeläget att åtminstone försöka undanröja de svårigheter, som sammanhånga med den stora tidsutdräkten vid behandlingen av stadsplaneärendena.

Hela syftet med det lagförslag, som nu ligger på kammarens bord, är att få till stånd en snabbare behandling av stadsplaneärendena än som för närvarande kan ske. Det är emellertid inte därför meningen, att tillkomsten eller ändringen av stadsplaner skulle få bli något slags hastverk, som herr Forslund nämnde, utan man har strävat efter att även i fortsättningen säkerställa en omsorgsfull och ingående granskning av ärendena.

Bland de åtgärder för att minska tidsutdräkten, som föreslagits i propositionen, ingår också att beslutanderätten i fråga om ändring av fastställd stadsplan i vissa fall skall kunna överflyttas från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden. Mot denna bestämmelse har andra lagutskottets majoritet reagerat och funnit att allvarliga betänkligheter kunna resas. Jag vill då först nämna, att det under förarbetena till denna lag rått ganska delade meningar om hur långt man skulle gå i fråga om delegationsrätten till byggnadsnämnden. Erinringar ha också framställts mot tanken att överlåta någon beslutanderätt till byggnadsnämnden överhuvud taget. Villkoren för att byggnadsnämnden skall få besluta i ett ärende av denna art ha under förarbetenas gång skärpts mer och mer. I det nu av Kungl. Maj:t framlagda förslaget har man så vitt jag kan se mycket starka garantier för att byggnadsnämnderna icke skola kunna tillvälla sig någon alltför stor makt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag få slutgiltiga avgöranden träffas av byggnadsnämnden endast då det gäller ändring i tidigare fastställd stadsplan. Där emot får den ingen beslutanderätt då det gäller antagande av stadsplan. Dessutom har man skapat den garantien att byggnadsnämnden endast får besluta om sådana ändringar, som ej avse planens grunddrag och inte heller eljest inefatta väsentlig avvikelser från vad som förut varit gällande. Det är alltså smärre justeringar av befintliga stadsplaner som byggnadsnämnden skall få besluta om. För att emellertid icke på något sätt kränka det vanliga kommunala beslutande organets makt har man dessutom infört den bestämmelsen, att stadsfullmäktige skola kunna besluta undantaga ärende från byggnadsnämndens beslutanderätt.

Trots dessa enligt min mening ganska betryggande garantier har andra lag-

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)
utskottets majoritet ansett, att det dock är vådligt att lämna beslutanderätt till byggnadsnämnden. Utskottet har härvid i sitt utlåtande åberopat två skäl. Det ena är att även sådana ändringar, som här komma i fråga, kunna vara av den betydelse för en stads utveckling, att det är nödvändigt eller i varje fall önskvärt att stadsfullmäktige få fatta beslut i frågan. Det är alldeles riktigt att även beslut om ändringar i en stadsplan kunna vara av ganska stor betydelse. Men enligt lagen kan icke byggnadsnämnden fatta beslut om sådana ändringar. Meningen är att ändringsfrågor av större vikt och betydelse skola avgöras av stadsfullmäktige. Fullmäktige ha dessutom rätt att förbehålla sig att själva fatta beslut. Det är därför enligt min mening ganska väl sörjt för att inga frågor av större principiell betydelse undandragas stadsfullmäktiges prövning.

Andra lagutskottets majoritet har också funnit att detta förslag skulle innebära en ganska väsentlig rubbning av den kommunala självstyrelsen, så till vida som beslutanderätten i vissa fall överflyttas från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden. Nu är ju emellertid även byggnadsnämnden ett kommunalt organ. Majoriteten inom densamma består av kommunalvalda ledamöter. Dessutom finnes där en representant för magistraten samt vidare stadsarkitekten eller den som är i hans ställe, ehuru denne senare icke är ledamot av nämnden. Det tycks vara detta inflytande från magistraten som gör att andra lagutskottet anser, att byggnadsnämnden icke kan räknas som ett vanligt kommunalt förtroendeorgan. Man framhåller sålunda i andra lagutskottets utlåtande: »Det avgörande inflytandet å nämndens beslut torde emellertid vanligen tillkomma den av magistraten utsedde ledamoten, som oftast själv är ledamot av magistraten, ävensom stadsarkitekten eller den person, som eljest är sakkunnigt biträde hos nämnden.» Jag finner att detta är ett ganska beklagligt underbetyg åt de kommunalvalda ledamöterna i byggnadsnämnden. Deras inflytande har här blivit fullkomligt eliminerat, och i stället låter man den duktige magistratsrepresentanten och den skicklige stadsarkitekten bli de som diktera alla beslut i nämnden. Jag har själv under åtskilliga år suttit ordförande i byggnadsnämnden i en medelstor svensk stad och jag satt där som magistratsrepresentant, men jag kunde aldrig under denna tid finna, att jag hade någon diktatorisk makt inom nämnden. Tvärtom gjorde de kommunalvalda ledamöterna sitt inflytande gällande precis som i andra kommunala nämnder, och det var mycket ofta deras åsikt som dikterade besluten. Jag vill därför inte på något sätt instämma i att byggnadsnämnden skulle vara en sämre representant för de kommunala intressena än andra styrelser och nämnder.

Jag anser alltså att de av utskottet anförda skälen icke äro av den styrka, att det skulle finnas anledning att frångå Kungl. Maj:ts förslag, i all synnerhet som motiveringen till detta i övrigt är stark. Som jag nämnde i början är ju avsikten med denna lagstiftning uteslutande att få till stånd en snabbare handläggning av ärendena, och varje åtgärd för att minska tidsutdräkten på de olika punkterna är av betydelse. Det kan icke förnekas, att om man lägger beslutanderätten hos stadsfullmäktige, så tar det betydligt längre tid att få ett stadsplaneärende avgjort än om avgörandet sker i byggnadsnämnden. Man får alltid räkna med åtminstone en månads förlängning eller möjligen mera, och dessutom ha ju stadsfullmäktige, i varje fall ute i landet, uppehåll under sommartiden, varför inga stadsplanefrågor i regel kunna avgöras då. Om man följer utskottets förslag, blir det alltså en bestämd tidsförskjutning, och den föreslagna ändringen motverkar således direkt syftet med denna lagstiftning.

Jag kan icke heller finna några faror i att lägga beslutanderätten hos byggnadsnämnden. Garantier finnas för att den enskildes intressen bli tillgodo-

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

sedda på samma sätt som om stadsfullmäktige fatta beslut. Förslagen skola undergå den förberedande behandlingen, och de enskilda få tillfälle att framföra sina synpunkter. Den enskilde fastighetsägaren liksom varje annan för stadsplanen intresserad har möjlighet att framföra sina synpunkter och få dem beaktade innan man kommer fram till fastställelse.

Förslaget innebär alltså icke någon risk, medan däremot väsentliga fördelar äro förenade med dess genomförande. Jag ber därför, herr talman, att få förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Holmbäck**: Herr talman! För att vinna den snabbhet i handläggningen av stadsplaneärenden, som alla önska, har Kungl. Maj:t — utom åtskilliga detaljbestämmelser, som andra lagutskottet utan vidare tillstyrkt — föreslagit två nyheter, nämligen dels att vissa stadsplaneärenden skulle överflyttas från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden och dels att möjligheten till besvär skulle upphävas.

Enligt min uppfattning är den sista av dessa båda åtgärder viktigast, när det gäller att vinna snabbhet. Den har avstyrkts av lagrådet, och herr Forslund har här redan påpekat att åtgärden är ganska tvivelaktig. Men med hänsyn till det viktiga målet att nå större snabbhet i handläggningen av stadsplaneärendena har andra lagutskottet enhälligt gått med på Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Genom förslaget att överflytta beslutanderätten beträffande vissa stadsplanefrågor från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden skulle man upphäva den nuvarande enhetligheten i fråga om antagande av stadsplan eller stadsplaneändringar. Nu är det överallt stadsfullmäktige som fatta beslut, och då det gäller antagande skulle så bli fallet även i framtiden, men i fråga om ändringar skulle det kunna bli en annan myndighet.

Vidare skulle man i vissa fall delegera beslutanderätten från det viktigaste kommunala organet, nämligen stadsfullmäktige. Därmed beskäres onekligen stadsfullmäktiges beslutanderätt.

Vidare skulle det enligt propositionen bli vida mindre offentlighet beträffande stadsplaneändringar än som nu är fallet. Med den nuvarande ordningen följer efter byggnadsnämndens behandling av ärendena en handläggning i stadsfullmäktige. På det sättet blir det flera personer som få handlägga frågorna, och det förflyter en viss tid. Genom tidningarna eller på annat sätt blir det bekant vad som tillstyrkts av byggnadsnämnden. Offentligheten är alltså mycket stor. Nu skulle den minskas, och det har man betraktat som någonting icke fördelaktigt. Vi få ju komma ihåg att stadsplanefrågor äro mycket ömtåliga och ofta synnerligen svåra att bedöma.

I betraktande av allt detta har andra lagutskottet ansett, att mycket betydande fördelar borde vara förenade med ett borttagande av stadsfullmäktiges beslutanderätt i vissa fall, för att man borde gå med på ett sådant borttagande. Vi ha emellertid ej kunnat finna, att några väsentligare fördelar skulle ernås. Tidsvinsten inskränker sig till en månad, låt vara något längre tid under somrarna när stadsfullmäktige inte bruka sammanträda, men då torde dylika frågor heller icke ha så stor aktualitet.

Herr statsrådet säger här alldeles riktigt, att garantierna mot missbruk i vissa hänseenden äro så starka i de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna. Det är emellertid att märka, att betydelsen av vissa stadsplanefrågors överflyttande från stadsfullmäktige till byggnadsnämnden därmed i motsvarande mån minskas.

Jag kanske får påpeka ytterligare en sak. Man avser genom propositionen icke en lagstiftning gällande för längre tid framåt, utan hela det framlagda

Ang. vissa ändringar i stadsplanlagen m. m. (Forts.)
förslaget har i viss mån provisorisk karaktär. Vi ha då frågat oss om det är lämpligt att i ett sådant fall bryta sönder någonting så grundläggande som att endast stadsfullmäktige ha att besluta om antagande av stadsplaner och ändringar därav.

Allt detta har gjort, herr talman, att vi ansett oss böra avstyrka Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt, under det att vi godtagit allt det övriga. Jag tillåter mig tillstyrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Källman*.

Herr *Linder*: Herr talman! Statsrådet, tillförordnade justitieministern, har på ett synnerligen utförligt sätt klarlagt hela denna fråga. Kungl. Maj:ts förslag har sin yttersta grund i önskan att i någon mån försöka råda bot på den bostadsbrist, som vi ha hängande över oss och som blivit alltmera markant för varje år. Det är här naturligtvis icke fråga om de stora åtgärderna, som röra ekonomin och materialförsörjningen, men man vill åtminstone komma så långt, att icke genom lagen hinder läggas i vägen för att vi så snabbt som möjligt skola nå målet. Man vill inte, att stelbenta paragrafer skola stå hindrande i vägen, så att människorna icke kunna få tak över huvudet.

Herr Holmbäck säger nu, att man icke skall bryta sönder stadsfullmäktiges makt, eftersom detta bara är ett provisorium. Ja, det är ett vackert provisorium! Här ha inte människorna tak över huvudet, men de måste till varje pris försöka få någonstans att vistas och bo. För varje dag, som går, är det angeläget att man, om det är möjligt, verkligen också får uträtta någonting. Den, som suttit i en byggnadsnämnd vet, huru angelägna byggmästarna äro att få byggnadslov så fort som möjligt för att kunna sätta i gång med byggenskapen. Skall man nu låta det förbli vid att stadsfullmäktiges beslut måste inväntas vid varje ändring av en stadsplan, kommer givetvis bostadsproduktionen att fördröjas. Jag vill bara framhålla vad statsrådet påpekade, nämligen fullmäktiges sommarlov.

Huvudsumman av den kungl. propositionen är att man, när det gäller en *ändring* av stadsplanen, skulle kunna låta sig nöja med beslut av byggnadsnämnden. Som statsrådet Bergquist säger är denna delegation starkt begränsad, och det är därför ingen fara i att överlåta dessa frågor till byggnadsnämnden. Lagrådet, som egentligen var rätt tveksamt på denna punkt, har dock godkänt de skäl, på vilka man skall kunna låta byggnadsnämnden få handlägga dessa ärenden i och med att man skisserat upp frågorna i 5 a § byggnadsstadgan. Man kan alltså säga, att det är med lagrådets samtycke, som byggnadsnämnden kan erhålla denna rätt att vidtaga mindre ändringar.

Herr Holmbäck sade också, att det blir mindre offentlighet, om icke dessa ärenden komma upp i fullmäktige. Men om herr Holmbäck suttit i fullmäktige, borde han ha märkt, att ingen människa bryr sig om dessa stadsplaneändringar. Har herr Holmbäck åter varit med om arbetet i en byggnadsnämnd, vet han, att varje ändringsförslag blir behandlat av nämnden. Stadsarkitekten eller stadsingenjören föredrar frågan, och ledamöterna ta del av vad saken gäller. — Nu har för övrigt Kungl. Maj:t föreslagit den bestämmelsen, att man, när ett förslag till stadsplan uppgöres, redan på förhand skall sätta sig i förbindelse med markägarna och drätselkammaren samt intressera dem för vad saken gäller. Sedan utställes förslaget till granskning under en tid, som Kungl. Maj:t har minskat från en månad till fjorton dagar, och vederbörande skola då genast vara beredda att göra sina anmärkningar. Denna utställningstid har utomordentlig betydelse för att de människor, som äro intresserade av saken, skola få tillfälle att göra sina anmärkningar.

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

Till yttermera visso blir det nu intet besvär förfarande i anledning av byggnadsnämnds beslut om stadsplaneändringar, utan i stället skola erinringar göras hos K. B. Man väntar sig nämligen att de människor, som ha intresse av saken, infinna sig hos K. B., om de verkligen vilja ha någonting sagt. På det sättet sparas också tid. — Här har sagts att tidsvinsten är en ren obetydlighet, men så är det visst icke. När man lägger tillhoppa det ena med det andra, blir tidsbesparingen ganska avsevärd. Herr Holmbäck talade särskilt om, att den viktigaste ändringen var, att besvärstiderna hade minskats. Men det viktigaste är dock, att byggnadsnämnden får i sin hand att fatta beslut om *ändringar*, ty byggnadsnämnden skall sammanträda minst en gång i månaden, men i allmänhet var fjortonde dag eller så ofta, som det behövs och är lämpligt.

Nu säges det av herr Forslund, att nämndernas beslut kunna utöva stort inflytande på utvecklingen. Men så är det som regel visst inte, herr Forslund. Låt mig ta några exempel. En väg har kanske genom avstyckning blivit utlagd till 6 meters bredd. Trafiken går obehindrat, och människorna, som gå och köra vägen fram, äro fullt nöjda med denna bredd av 6 meter, som blivit utlagd avsiktligt. Men så blir det stadsplan, och därvid ökas gatubredd till 8 meter. Människorna ha emellertid alltjämt kvar sina vanor. De köra och gå på 6-metersvägen och äro fullt nöjda med den. En vacker dag inställa sig sedan fastighetsägarna vid denna gata hos myndigheterna och begära att få behålla gatan till 6 i stället för 8 meter bred samt att använda de två meterna som förgård. — Ja, naturligtvis, svara myndigheterna, ty för trafiken behövs icke mer än de 6 meterna. — Inte övar detta något inflytande på utvecklingen i en stad!

Eller också kan ett område i stadsplanen vara utlagt t. ex. för en transformatorstation. Men efter en tid visar det sig, att man inte vill ha transformatorstationen där utan flyttar den till en annan plats. Då komma de som bo i trakten och begära att få anlägga en park, där enligt stadsplanen transformatorstationen skulle stå. — Jo bevars, säger byggnadsnämnden, det går bra. — Skola de i stället behöva gå till stadsfullmäktige med sin begäran? Ökar det fullmäktiges inflytande på utvecklingen? Det kan jag inte tro.

En annan gång kan det vara fråga om burspråk, som man vill ha lov att flytta från västra till östra fasaden för att få utsikt över staden. — Jag kan väl aldrig tro, att en sådan fråga skall behöva gå till stadsfullmäktige eller att avgörandet i ett sådant fall ökar fullmäktiges inflytande på utvecklingen. Här gäller det ju sådana saker, att varje sund och klok människa utan vidare kan svara: Jo, det går nog för sig.

Stadsfullmäktige ha naturligtvis som alla andra institutioner större och mindre ärenden att handlägga, men alla veta, att stadsfullmäktiges arbetsbörda ökas år från år. Det gäller att handlägga gatufrågor och frågor om avloppsledningar samt en mångfald andra frågor av stor ekonomisk räckvidd. Stadsfullmäktige kunna som andra behöva delegera, avlasta, en del småfrågor och bagatellärenden. Varför skola de syssla med sådant? Då har Kungl. Maj:t mycket förnuftigt föreslagit, att dessa stadsplaneändringar böra kunna överlåtas till byggnadsnämnderna.

Nu är man inom andra lagutskottet så ängslig för att överföra beslutanderätten i dessa frågor till en annan myndighet. Men, herr Forslund, det är ingen annan myndighet vilken som helst, utan det är *byggnadsnämnden*. Herr Forslund tycks tro, att bara man är tillräckligt många för att säga ja eller nej, så är det bra, men det är inte på detta, det beror, utan det beror på, huruvida avgörandet är *riktigt* eller ej. Jag vågar påstå, att min erfarenhet av byggnadsnämndsledamöter ger vid handen, att de äro minst lika kompetenta att avgöra dessa småfrågor som någonsin en kommunalinstitution som kom-

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

munalfullmäktige eller stadsfullmäktige. De ha dessutom vid sin sida en stadsarkitekt eller en stadsingenjör, som kunna råda dem, som äro vana vid dylika ärenden och som kunna säga ifrån, om det är ett oklokt beslut. — Men skulle det, som statsrådet Bergquist sade, vara någon tveksam fråga, kan man ju överlåta avgörandet till stadsfullmäktige. — Stadsfullmäktige kunna även på förhand bestämma, att stadsfullmäktige inte vilja anförtro dessa ärenden åt byggnadsnämnden utan själva vilja avgöra dem. Jag kan inte finna annat än att Kungl. Maj:t har rätt i sin proposition, herr Forslund. Herr Forslund är bekajad av en rätt stor skuggrädsla i detta fall, och han bör tänka på, att det finns en utveckling, som människorna böra tillvarataga och vara å jour med.

Jag skulle väl kunna ge ytterligare exempel på sådana frågor, som med fullt förtroende kunna överlämnas åt byggnadsnämnds avgörande, men jag kan sluta med att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Herr Sten har emellertid något detaljerat detta förslag, och för den händelse detta skulle vara mera i överensstämmelse med kammarpresidiets fordringar, yrkar jag bifall till detta, men därunder ligger ändå ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som efter ett praktiskt omdöme måste anses vara det riktiga.

Herr Lindblom: Herr talman! Jag tror att man överskattar betydelsen av den tidsuträkt, som skulle uppstå, därest stadsfullmäktige skulle fatta beslut i här berörda ärenden. Om i ett visst läge en fråga är brådskande, torde det inte möta något hinder att få en snabbhandling i fullmäktige till stånd. Byggnadsnämnden är dock en instans, som kan behöva en viss granskning av sina beslut. Det är riktigt, att stadsarkitekten och magistratens representant i byggnadsnämnden utöva ett mycket stort inflytande. Det är i synnerhet fallet i mindre städer, där man kanske inte har tillgång till så kvalificerade krafter i nämnderna. Då blir det ofta stadsarkitekten och magistratens ombud som diktera besluten. Jag tror i varje fall inte man kan förneka, att inom nämnderna dessa personer utöva ett starkt inflytande.

Om, såsom det anförts, det skulle gälla endast mindre ärenden, torde dessa ärenden mycket sällan komma att ligga hindrande i vägen för ett byggnadsföretag i vad detta är beroende av en stadsplaneändring. Syftemålet med en snabbhandling är ju att snabbare få ett visst byggnadsföretag eller en viss ändring genomförda. Detta åsyftar man att få tillgodosett genom den nya bestämmelsen. Det är enligt min mening inte någon anledning att för dessa små ärenden nu beskära den kommunala självbestämmanderätten.

När nu, såsom statsrådet nyss anförde, en större stadsplaneutredning pågår, synes det vara lämpligt att pröva den ordning, som av andra lagutskottet föreslagits. Man får då se om detta förfaringssätt vållar stora svårigheter, och i så fall får man taga frågan under förnyat övervägande, när utredningen är färdig och nytt förslag i följd därav förelägges riksdagen. Jag anser det för närvarande inte vara så brådskande, att vi äro tvungna att ta detta förslag i tveksamhetens tecken. Det är säkerligen ingen risk att gå på utskottets förslag i avbidan på den fullständiga utredning och det nya förslag, som kan komma att framläggas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Möller: Herr talman! Jag har tillåtit mig att blanda mig i diskussionen i detta ärende, då jag, låt mig säga som bostadspolitiker, har en viss erfarenhet av de svårigheter som den hittillsvarande behandlingen av stadsplaneärenden medfört. Jag skall emellertid inte gå in på att särskilt skildra dessa erfarenheter, då jag förmodar att kommunalmännen, som jag

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

förstår här närmast stå emot Kungl. Maj:t, själva ha erfarenhet av svårigheterna och olägenheterna på detta område.

Det förvånar mig verkligen, att man kan ta upp en stor strid om denna sak. Man påstår att det är ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Hur går det ihop med bestämmelsen, att stadsfullmäktige i en stad, om de inte vilja låta byggnadsnämnden avgöra dessa ärenden, endast ha att fatta beslut om att de förbehålla sig rätten att själva bestämma om dessa ärenden. I själva verket innebär utskottets förslag, om jag så får säga — jag tycker inte det är någon karikatyr — att riksdagen ovillkorligen vill bli förmyndare för alla städer i detta land och inte vill tillåta dem att eventuellt begagna sig av en praktisk åtgärd, om de nu själva anse den vara praktisk. Anse de den inte vara praktisk, ha de ju enligt den nya paragrafens utformning möjlighet att själva avgöra ärendena. Det står ju uttryckligen, att byggnadsnämnden skall avgöra de uppräknade ärendena, där ej stadsfullmäktige förbehållit sig avgörandet. Jag kan inte förstå annat än att det är en garanti som är fullkomligt tillräcklig. Om Stockholms stad, om Göteborgs stad, om Malmö stad, jag kan säga om Falu stad, eller vilken stad som helst, inte vill att byggnadsnämnden skall fatta beslut i dessa ärenden, utan vill förbehålla sig detta själv, har man ju rättighet att göra detta förbehåll enligt den nya paragrafen. Om det nu finns städer, som tycka att man här anvisat en praktisk utväg till snabbare behandling, varför skall man då hindra dessa städer från att begagna sig av denna utväg? — ty det är egentligen vad utskottets förslag betyder till skillnad mot Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan inte förstå, att detta har någonting med en principfråga att göra, utan det är helt och hållet en fråga om huru städerna själva vilja att avgörandena skola fattas. Det är alltså fakultativt. Stadsfullmäktige få visserligen fatta ett positivt beslut om att man förbehåller sig avgörandet i dessa frågor, men med den vakenhet, med vilken, såvitt jag förstår, kommunalmännen här vakat över att inte beslutanderätten skall överlåtas till byggnadsnämnden ens i de fall, då staden själv är villig därtill, är det ju mycket möjligt att Konungens förslag, om det segrar, blir endast en pappersbestämmelse. Men nog tycker jag, att man skulle kunna gå så långt, att man vågade göra experimentet att se, om det blir en pappersbestämmelse eller ej. Påståendet att denna bestämmelse skulle innebära ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen tycker jag är fullkomligt orimligt.

Herr **Berling**: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av ett uttalande av herr Linder, i vilket han försökte göra gällande, att intresset för stadsplanefrågor inom stadsfullmäktigekorporationerna är ganska minimält. Herr Linder är ju gammal byggnadsnämndsordförande i Malmö, och han har förmodligen sin erfarenhet från denna stad. Jag representerar en annan stad och har fått en helt annan uppfattning om stadsfullmäktiges intresse för stadsplanefrågor och då även sådana av mindre omfattning. Jag är övertygad om att man i min hemstad inte gärna skulle vilja se en överflyttning av dessa frågors avgörande till byggnadsnämnden. Visserligen har socialministern sagt, att stadsfullmäktige kunna hindra detta genom ett särskilt beslut, men andemeningen i den kungl. propositionen är väl ändå, att byggnadsnämnden skall få ett avgörande inflytande.

Stadsplanefrågor äro ju i regel av rätt ömtålig beskaffenhet. Ett samhälles yttre struktur beror ju i stor utsträckning på hur dessa stadsplanefrågor lösas, och även en mindre sådan fråga kan i detta avseende vara av en viss betydelse för ett samhälles utveckling. Ett misstag kan bli svårt att rätta, i varje fall kan det bli ganska dyrt. Nog synes det mig vara klokt att låta stadsfullmäktige,

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)
representantskapet inom kommunen, få lov att ta ansvaret för dessa frågor och inte överlämna det till en särskild nämnd, i detta fall byggnadsnämnden.

Herr Linders resonemang om att en byggnadsnämnd säkerligen är mera kompetent än fullmäktige att bedöma dessa frågor kan ju vara riktigt, men är inte så förhållandet även med de flesta andra kommunala frågor? Om man följer herr Linders resonemang, skulle följden bli, att en hel del frågor skulle avgöras av vederbörande styrelse eller nämnd i stället för av stadsfullmäktige. Konsekvensen leder otvivelaktigt till ett sådant resultat.

Vidare har det talats om förseningen av dessa frågor. Jag tror inte förseningen kan bli så stor. Den blir väl i regel en månad, men det kan å andra sidan vara av betydelse att få dessa frågor grundligt prövade. Jag tror därför att ett uppskov på en månad kan vara motiverat och kanske välbehövligt.

Jag har, herr talman, inte blivit övertygad om att den kungl. propositionen är starkt sakligt motiverad, utan jag vill för min del helt ansluta mig till utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Holmbäck: Herr talman! Statsrådet Möller har förebrått andra lagutskottet för att det tagit upp en stor strid på denna punkt. Det enda vi inom andra lagutskottet gjort är att vi tillåtit oss anse, att en viss detalj i Kungl. Maj:ts förslag icke är tillräckligt motiverad, varför vi avstyrkt den. Den stora debatten har icke tagits upp av majoriteten i andra lagutskottet.

I anseende till den sena timmen skall jag inte replikera de talare, som haft en annan uppfattning, annat än så till vida, att jag, när herr Linder förebrår mig att jag saknar praktisk erfarenhet av hur stadsplanefrågor behandlas i stadsfullmäktige, tillåter mig att nämna, att jag varit stadsfullmäktig i sju, åtta år och mycket väl känner till i varje fall hur Uppsala stadsfullmäktige behandla stadsplanefrågor.

Herr Anderson. Gustaf Iwar: Herr talman! Då jag som kommunalman har sysslat rätt mycket med stadsplanefrågor, ber jag att få säga några ord.

Jag är den förste att vitsorda de båda herrar statsrådets utsago, att det råder ett stort missnöje med den tidsödande procedur, som dylika frågor måste undergå. Men jag måste å andra sidan säga, att jag undrar om inte kommunalmännen anse, att den verkligt tidsödande proceduren kommer efter det att stadsplanefrågorna lämnat stadsfullmäktiges bord. Det är där stöten bör sättas in för att vinna rättelse. Skulle det så vara, att de kommunala myndigheterna själva söla med dylika ärenden, är det deras eget fel. Om ett ärende skulle vara mycket brådskande, vilket skulle vara fallet, såvitt jag förstod statsrådet Möller rätt, i händelse det skulle råda bostadsnöd, och man behövde ha en ändring i stadsplanen till stånd för att fort kunna komma i gång med bostadsbyggandet, synes det mig, att man inte behöver invänta en ordinarie sammanträdesdag med stadsfullmäktige, utan att man i ett dylikt fall mycket väl kan anordna ett extra stadsfullmäktigesammanträde.

Jag hade till nöds kunnat gå med på den kungl. propositionen, om det varit riktigt klara verba beträffande vilka delar av stadsplaneärendena som skulle hänskjutas till byggnadsnämnds eget avgörande. Lagrådet säger ju i sitt yttrande, att det framstår som en svaghet hos förslaget, att mera bestämda gränser icke kunnat angivas för de fall då prövningen skall ankomma å byggnadsnämnd och länsstyrelse. Sedan fortsätter lagrådet visserligen och säger, att denna olägenhet skall undanröjas medelst anvisningar till vederbörande, men lagrådet tillägger också, att det naturligen hade varit önskvärt, att en fast och klar avgränsning hade kunnat ske. Jag vill framhålla, att det är av vikt, att man inte vidtager reformer, som skapa tveksamhet hos de kommunala myndigheterna, hur det skall förfaras i dylika fall.

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

Jag kommer för min del, herr talman, att rösta för utskottets förslag. Jag anser att det är viktigt, att man bibehåller fullmäktiginstitutionen som avgörande part i fråga om dessa ärenden.

Herr **Linder**: Herr talman! Jag fäste mig vid herr Berlings anförande. Vi veta ju, att Hälsingborg är en rätt så stridig stad, varför jag nog kan tänka mig, att man där är intresserad av små stadsplaneärenden och vill ha strid även om dessa. Detta är emellertid förebyggt i den kungl. propositionen genom att stadsfullmäktige helt enkelt kunna förbehålla sig att besluta utan avseende å någon byggnadsnämnd. Jag kan därför inte finna annat än att herr Berling därvidlag slår in öppna dörrar.

Jag fäste mig även vid herr Iwar Andersons uttalande, att det saknas klara verba i fråga om vilka ärenden, som skola gå till byggnadsnämnden. Det har utskottet också sagt. Man kan citera utskottets uttalande på denna punkt.

Utskottet säger: »Det föreslagna stadgandet om rätt för stadsfullmäktige att förbehålla sig avgörandet av ärende av ifrågavarande beskaffenhet synes icke utgöra ett i alla fall verksamt korrektiv mot de olägenheter, som följa härav.» Nej, tacka för det! Det finns ju ingenting här i världen som är fullkomligt. Det står till och med i själva domarreglerna, att lagen icke kan räkna upp alla fall, som böra straffas. — Lagrådet har i detta fall försökt göra en gränsdragning genom att införa paragrafen 5 a. Om denna gränsdragning upprätthålles, är man på den säkra sidan. — Man har särskilt uppräknat vissa frågor — det är omkring ett tiotal — som byggnadsnämnden ej bör få avgöra. — Jag förstår ej, varhän man vill komma. Skall man inte kunna anförtro byggnadsnämnderna småärenden?

För att tala med herr Forslund om denna fråga, kan jag anföra ett exempel från Malmö. Mellan statens järnvägars område och Malmö stads område vid Slussplan ligger en liten plantering. En vacker dag kom roddklubben och frågade, om den inte kunde få ha ett litet båthus på detta område. Det var naturligtvis ingenting, som hindrade, och det byggdes ett båthus och en plantering utlades av återstoden av området på vanligt sätt. — Kan man här dra in frågan om stadens utveckling, eller bör man förhindra att avgöra en dylik fråga på den snabbaste vägen?

Jag kan inte finna annat än vad de båda statsråden anført är fullkomligt riktigt, och jag säger alltjämt, att Konungen har rätt på denna punkt.

Herr **Forslund**: Herr talman! Man har åberopat som ett starkt skäl för överflyttningen av ärendena till byggnadsnämnden, att det skulle befördra bostadsbyggandet, men då ber jag herrarna komma ihåg, att de ärenden som delegeras till byggnadsnämnderna äro av mindre betydelse. De stadsplaneändringar, som kunna beröra bostadsbyggandet, äro i regel av den omfattningen, att de enligt lagens grundtanke ändå komma att avgöras av stadsfullmäktige. Endast i enstaka fall skulle man kunna tänka sig, att byggnadsnämnden skulle kunna göra små förändringar i en stadsplan, vilket även herr Lindblom var inne på. Bostadsbyggandet kan således inte åberopas som ett skäl för att eliminera det som man nu ansett såsom ett hinder, nämligen att ärendena skulle avgöras i en högre instans. Vi kunna ta som exempel några fall, som av herr Linder åberopats, där vi inte vilja, att det skall vara tveksamt om ärendet skall avgöras av stadsfullmäktige eller byggnadsnämnden. Herr Linder sade, att nog är det väl rimligt att medgiva för en fastighetsägare att få anordna förgårdar, och han sade till och med att få lägga ut till park vissa områden. — Kan man tänka sig att det är några små ärenden? Jag skulle

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

vilja anföra ett aktuellt exempel från Stockholm. Stockholm—Roslagens järnvägar vilja ha en liten, liten bit av Humlegården upplåten just nu under en kristid. Är det någon här närvarande som tror, att Stockholms stad skulle vilja utan vidare säga, att det vore ett ärende som byggnadsnämnden skulle få lov att avgöra? Nej, knappast, utan jag är säker på att man rör upp nästan himmel och jord bara för att en sådan fråga förts på tal, och än mindre skulle man väl låta den avgöras av en byggnadsnämnd. Ja, sådana här ärenden förekomma ju i nästan alla kommuner, vilket de, som förberett detta ärende, förbisett. Respektive städer ha sina älsklingsområden, som de inte vilja att dessa nämnder skola hålla på och plottra med, men skulle man följa lagens mening, skulle ju städerna ge nämnderna denna rätt, vilket dock sannolikt icke kommer att bli fallet.

De allra starkaste skäl föreligga enligt min mening för att man under detta provisorium gör den justering, som Kungl. Maj:t föreslagit rörande framför allt 75 §. Härigenom blir man i stånd att forcera fram ärendena till beslutande instans fortast möjligt, således utan alltför stort dröjsmål på grund av den lagstadgade tiden för de besvär, som eljest bruka följa. Dessa skulle nu i stället framföras i form av erinringar. Vidare skall klaganden i högre instans icke kunna vara annan än sakägare. Detta är ju en starkt motiverad reform. När emellertid lagrådet är så tveksamt i fråga om fullföljdsförbudet synes det mig, att man icke heller bör försvaga grunden för dessa beslut. Skälen för utskottets ståndpunkt tyckas mig mycket starka, eftersom det faktiskt skulle bli en försvagning, om besluten skulle fattas av byggnadsnämnderna i stället för av stadsfullmäktige.

Jag hemställer alltså fortfarande om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag vill endast säga ett par ord till replik. Jag upprepar praktiskt taget vad jag sagt tidigare. Stadsfullmäktige kunna ju förbehålla sig rätten att avgöra dessa ärenden, som herr Forslund talar om. Herr Sandler viskade just till mig, att utskottsförslaget i själva verket endast betyder ett förbud för stadsfullmäktige att överlämna dylika ärenden till byggnadsnämnderna. Skillnaden mellan utskottsförslaget och Konungens förslag är att Konungen öppnar en möjlighet för medan utskottet vill förbjuda stadsfullmäktige att överlämna ärendena till byggnadsnämnden.

Herr **Linder**: Herr talman! Herr Forslund talade om, att lagrådet var tveksamt, och när det var tveksamt skulle man på den grund avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Jag tillåter mig endast göra en fråga: Är det viktigare, att lagrådet får rätt i sin lagtolkning, när det här pressar paragraferna, än att människorna få tak över huvudet? — Sedan måtte vi inte tala om samma sak, herr Forslund. Herr Forslund talade om, att Stockholm—Roslagens järnvägar komma och vilja betinga sig en liten bit av Humlegården. Ja, herr Forslund sade verkligen Humlegården. Jag skulle inte trott det, om jag inte suttit och hört det här i min bänk, ty i Humlegården kostar ju marken omkring 2,000 kronor kvadratmetern. — Den lilla biten blir således alltför dyrbar för att byggnadsnämnden skall få bestämma i denna sak. Det står i den nya paragrafen, att om ändringen medför avsevärda kostnader, skall byggnadsnämnden icke få avgöra ärendet.

Herr **Forslund**: Herr talman! Jag måste upprepa, herr statsråd, vad jag förut sade. Jag vill inte man skall göra det till en stridsfråga mellan stadsfullmäktige och byggnadsnämnden, huruvida ärendena skola avgöras av bygg-

Ang. vissa ändringar i stadsplanelagen m. m. (Forts.)

nadsnämnden eller stadsfullmäktige. Jag vill att man enligt gammal god sed, till dess regeringen hinner utreda hela denna fråga, skall låta avgörandet fortfarande ligga hos stadsfullmäktige.

Enligt mitt sätt att se och enligt de uppgifter jag har fått från kommunal-
män tror jag, att jag står på den sakligt starkaste sidan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats

1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; samt

2:o), av herr *Sten*,

A. att riksdagen skulle antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142),

B. att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit skäl att i anslutning till det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364) göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit, dock med uteslutande av de uttalanden, som gjorts under 5 a, 21 och 123 §§.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sten* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Stens under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 42.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckt motion angående beredande av möjlighet för jordbruksarbetare att erhålla lån till övertagande av jordbruk på arrende, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra särskilda utskottets memorial nr 1, angående ersättning till kanslipersonalen hos andra särskilda utskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring i kungörelsen angående utlännings vistelse i vissa delar av riket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående översyn av gällande regler om järnvägs ansvar för skada å gods, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion angående befrielse från beredskapstjänstgöring eller uppskov därmed för ordförande i kristidsnämnd, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 276 och 287—290.

Herr *Herlitz* väckte en motion, nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabbattering å vissa livsmedel m. m.

Motionen bordlades.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, m. m.; samt

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande fridlysning av björn och lo;

nr 247, i anledning av väckt motion angående utredning om de norrländska ägostyckningsinnehavarnas levnadsförhållanden och försörjningsbetingelser;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom; samt

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 6.03 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.